

izmir kent sağlık gelişim planı

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÇEVRE KORUMA ve KONTROL DAİRESİ BAŞKANLIĞI
SAĞLIKLI KENTLER PROJE KOORDİNATÖRLÜĞÜ

izmir kent sağlık gelişim planı 2009-2013

HAZIRLAYANLAR*
Proje Uygulama Komisyonu
Koordinatörler
Proje Ofisi
Çalışma Grupları

*İsimli tam liste için bakınız sayfa

©2011, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü çalışmasıdır.
Kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Ayrıntılı bilgi için:

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Sağlıklı Kentler Proje Ofisi,
Kültürpark Fuar Alanı Lozan Giriş No: 1 Alsancak / İZMİR, Türkiye
Tel : +90 232 293 39 21
Faks : +90 232 441 56 42
İnternet adresi : <http://skpo.izmir.bel.tr>
E-posta : sagliklikentler@izmir.bel.tr

ISBN: 978-975-18-0124-1
1. Basım, 1.000 Adet, İzmir, Aralık 2011

Grafik Tasarım ve Basım Yeri:

Oral Etiket Baskı Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Aydınlar Caddesi No:16/A Işıkkent - İzmir
Tel - Faks : +90 232 436 26 36
İnternet adresi : www.oralmatbaasi.com
E-posta : info@oralmatbaasi.com

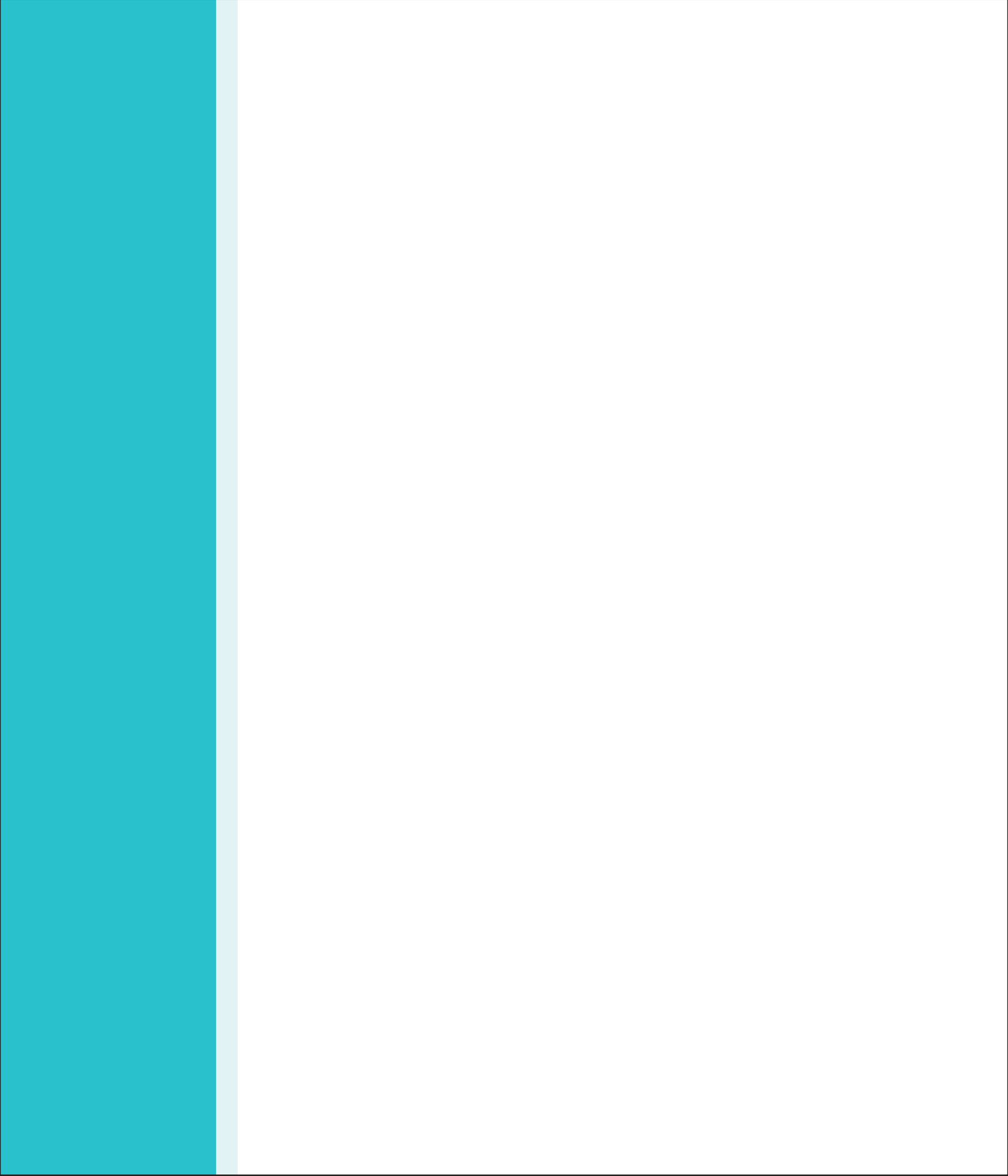
"İzmir Belediye ve Yönetim Meclisleri aracılığı ile bana İzmir Hemşehriliği sanı verildiğini öğrendim."

" ... İzmir'imizin hemşehrileri arasında sayılmak bana sonsuz bir sevinç ve övünç olmuştur."

K. Atatürk

22 Eylül 1922

İzmir Halkına gönderdiği mektuptan

aklaşık 8500 yıllık tarihinde Hitit, Roma, Helen gibi çeşitli medeniyetlere, Efes ve Bergama gibi çok önemli kentlere ev sahipliği yapan İzmir; tarih boyunca sağlık, sanat ve ticaretin en önemli aktörlerinden biri olmuştur.

İzmir, çağdaş ve aydın insanları, hoşgörölü ve uzlaşmacı kimliği, çok kültürlü tarihi ve coğrafi avantajları ile bugün de ciddi bir cazibe merkezidir.

Günümüzde kentleşmenin artması ve yoğun göç alması nedeniyle, kent ve kentli sağlığı, dünyada öncelikli konulardan biri haline gelmiştir. Sağlıksız şehir planlamaları, artan hava-su-toprak kirliliği, sosyal dışlanma, standardın altında barınma, yoksulluk, sağlıkta eşitsizlikler gibi olumsuzluklar maalesef yükselen bir tehdit oluşturmaktadır.

Tüm bu sorunların üstesinden gelebilmek için sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda kentte yaşayan bireylere yüksek standartlı bir yaşam sağlamak ve “Sağlıklı Kentler” yaratmak için yoğun bir biçimde çalışan Dünya Sağlık Örgütü; Sağlıklı Kentler Projesi ile “Herkes için Sağlık” prensibine dayanarak, kentte yaşayan ve çalışan insanların fiziksel, zihinsel, sosyal ve çevresel refahını artırarak, kentin olanaklarından eşit biçimde yararlanmasını hedeflemektedir.

Sağlıklı bir şehir yaratılırken; herkesi kapsayıcı, destekleyici, vatandaşlarının farklı ihtiyaç ve beklentilerine cevap veren, sağlıklı yaşam tarzlarını destekleyen olanaklar sağlanmalı, güvenliği, sosyal etkileşimi, kolay erişilebilirliği, saygıyı ve kültürel kimliği destekleyici bir çevre sunulmalıdır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak hedefimiz, İzmir halkının verdiği gücü, eşitlik ve güvenle mayalayıp belediyecilik hizmeti olarak tüm kente taşımak, insanların yaşamaktan zevk duyacağı ve hayat kalitesinin yüksek olduğu sağlıklı ve sürdürülebilir bir kent yaratmaktır.

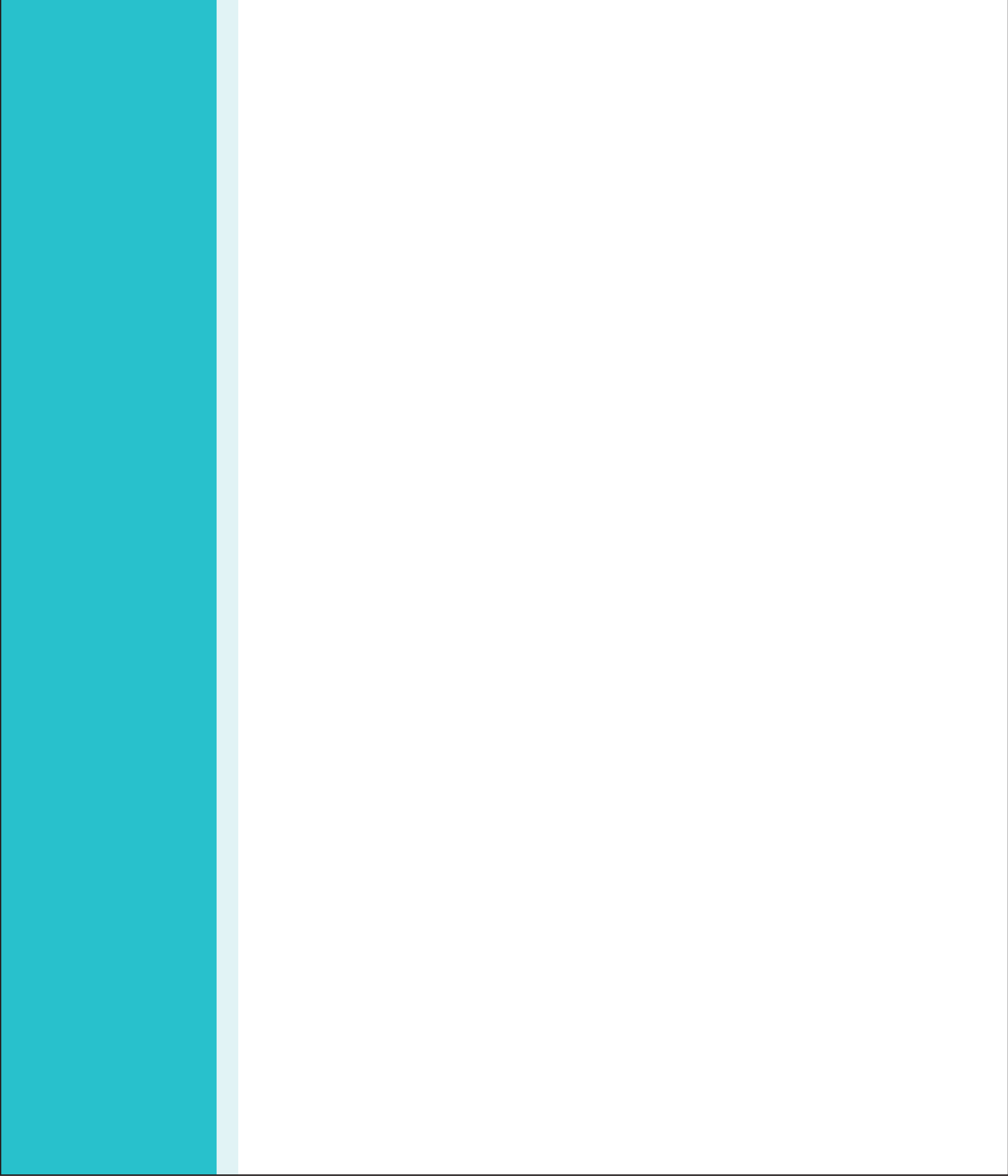

Bu amaçla, kent içerisinde tüm sektörlerin sağlık ve yaşam kalitesi konusunda odaklanması, sağlıkla ilgili tüm faaliyetlerin entegre edilmesi ve sektörler arasında bağlantı kurarak sağlığın artırılması için stratejilerin, müdahale programlarının ve eylemlerin ortaya konulduğu bir Kent Sağlık Gelişim Planı hazırlanmıştır.

İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı'nın oluşmasında, Belediyemizin duygu, düşünce ve heyecanını paylaşan; çok değerli görüş ve önerileriyle, uzmanlık alanlarındaki deneyimleri ve birikimlerini ortaya koyarken hiçbir özveriden kaçınmayan; katkıda bulunan ve destek veren tüm proje ortaklarımıza en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevgi ve saygılarımla...

Aziz KOCAOĞLU
İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER

“SAĞLIKLI KENT” KAVRAMI ve KENT SAĞLIK GELİŞİM PLANI

1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	1	6. DEZAVANTAJLI GRUPLAR	69
1.1 Nüfus ve Göç	2	6.1 Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Gençler	70
2. SAĞLIK	5	6.2 Yaşlı Nüfus	71
2.1 Sağlık Durumu	6	6.3 Kadın Nüfus	73
2.2 Halk Sağlığı ve Politikaları	9	6.4 Engelli Nüfus	75
2.3 Tütün	12	KAYNAKÇA	79
2.4 Spor	13	HAZIRLAYANLAR	87
3. SOSYO-EKONOMİK DURUM	15	TEŞEKKÜR LİSTESİ	92
3.1 Eğitim	16	KISALTMALAR	95
3.2 Kültür-Sanat	18		
3.3 Turizm	21		
3.4 İstihdam	24		
3.5 Sanayi	27		
3.6 Ticaret	30		
3.7 Tarım	32		
4. FİZİKSEL ve SOSYAL ALTYAPI	35		
4.1 Planlama ve İmar	36		
4.2 Barınma ve Konut	40		
4.3 Kent Güvenliği	46		
4.4 Ulaşım	48		
4.5 Enerji Kullanımı	51		
5. ÇEVRE	55		
5.1 Su Kalitesi	56		
5.2 Körfez Biyoçeşitliliği ve Körfez Kirliliği	59		
5.3 Hava Kalitesi	60		
5.4 Atıklar	61		
5.5 Gürültü	63		
5.6 Gayri Sıhhi Müesseseler ve Çevresel Etkileri	63		
5.7 Gıda Güvenliği	63		
5.8 Yeşil Alanlar, Sulak Alanlar, Gediz, Özel Koruma Altındaki Alanların Nitelikleri	64		
5.9 Işınım (Radyasyon) ve Elektromanyetik Kirlilik	66		
5.10 Çevre ile İlgili Eğitimler ve Etkinlikler	66		

“SAĞLIKLI KENT”

KAVRAMI ve

KENT SAĞLIK GELİŞİM PLANI

Sağlıklı Kentler Hareketi

1977’de Cenevre’de yapılan Dünya Sağlık Asamblesi ile uluslararası toplumların “Herkes için Sağlık” konusunda mücadeleye davet edilmesinin ardından, Dünya Sağlık Örgütü Avrupa’da sağlık politikalarının oluşumunu tekrar incelemeye başlamış ve bu çalışmalar 1984 yılında 38 hedeflik bölgesel "Herkes için Sağlık" stratejisinin uygulanmaya başlamasıyla sonuçlanmıştır. Herkes için sağlık temeline oturtularak halk sağlığına yeni yaklaşımların uygulama yöntemiyle gösterildiği bu hareket, 1986 yılında Avrupa’da seçilen 11 kent ile başlamış ve kısa sürede kıtanın 30 ülkesinde oluşturulan ulusal ağlar ile 1.400 kent ve kasabaya ulaşmıştır. Zaman içerisinde hareket daha da genişlemiş, Avrupa’da uygulanan stratejilerin kendi ortamlarına uyarlanmasıyla Avustralya, Kanada ve Amerika’da da bazı kentlere ulaşarak küresel bir hareket niteliği kazanmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü, sağlığı hastalık temelli bireysel bir yaklaşımdan çok toplumsal temelli bir yaklaşım olarak ele almakta ve sağlığı **bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali** olarak tanımlamaktadır. Sağlık için belli başlı koşullar ve kaynaklar; huzur, barınma, eğitim, gıda, gelir, sağlam bir eko-sistem, sürdürülebilir kaynaklar, sosyal adalet ve eşitlikler. Sağlıkta iyileştirmeler gerçekleştirmek için bu temel ön koşullar açısından sağlam bir alt yapıya gereklilik vardır.

Sağlıklı Kentler Projesi, Avrupa ölçeğinde sağlığı; karar vericilerin gündeminde ön sıralara yerleştirmeyi ve herkes için sağlık stratejisinin prensipleri ve hedefleri doğrultusunda, sağlıklı ve sürdürülebilir bir kalkınma için kapsamlı yerel stratejiler geliştirmeyi amaçlayan uzun dönemli uluslararası bir gelişim inisiyatifidir. Sağlıklı Kentler Projesi’nin ana hedefi; kentte yaşayan ve çalışan insanların fiziksel, zihinsel, sosyal ve çevresel gönenclerini artırmaktır.

Sağlıklı Kentler Projesi; yoksulluk, şiddet, sosyal dışlanma, kirlilik, standardın altında barınma koşulları, orta ve genç yaşta insanların karşılanamayan ihtiyaçları, evsiz insanlar ve göçmenler, sağlıksız yerleşim planlaması gibi sorunların çözülebilmemesinin yanı sıra eşitsizlik ve az olan toplum katılımı çalışmalarının artırılması gibi konularla sürdürülebilir bir gelişme ortamı sağlanması için bütünsel bir yaklaşımın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Katılımcı kentler, korunmasız grupların gereksinmelerine yönelik konuyla ilgili sektörler arası işbirliğine giderek, toplumsal gelişim inisiyatifleri ve programlarını baz alan, kent sağlık profilleri, kent sağlık planları ve stratejilerini içeren geniş bir program ve ürün aralığını geliştirmekte ve uygulamaktadır.

Sağlıklı Kent

Sağlıklı bir kent sürekli olarak sosyal ve fiziksel çevreler yaratan, bunları geliştiren ve hayatın tüm fonksiyonlarını yerine getirebilme ve en yüksek potansiyellerine erişebilmeleri konusunda insanların birbirlerini desteklemesine olanak sağlayan, toplumsal kaynakları sürekli olarak genişleten bir şehirdir.

Sağlıklı bir kent; sadece elde edilen sonuçlar ile değil, kentin süreci ile tanımlanır. Sağlıklı kent belli bir sağlık seviyesine ulaşmış bir kent değildir, sağlıklı kent konusunda bilinçlidir ve sağlığı daha iyiye götürmek için çaba harcamaktadır. Bu yüzden o anki sağlık seviyesine bakılmaksızın her kent sağlıklı bir kent olabilir, sağlıklı bir kent olmak için gereken kendisini sağlığa adanmış olmak ve bunu başarmak için bir yapı ve sürece sahip olmaktır.

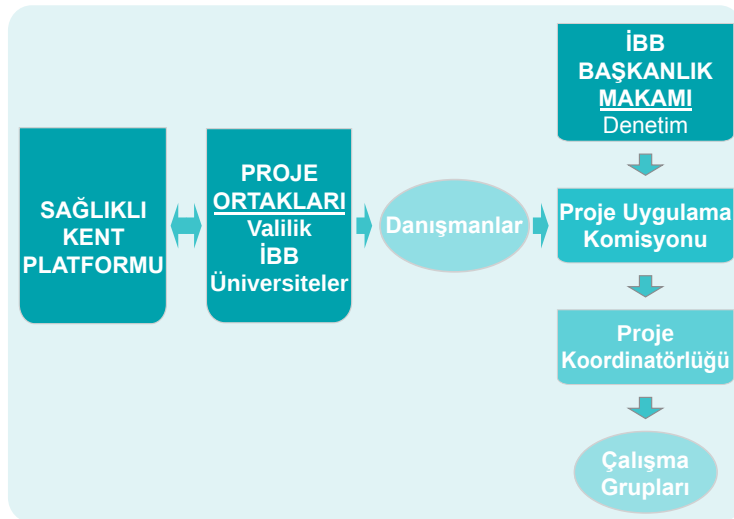
Sağlıklı bir kentin nitelikleri;

Sağlıklı bir kent;

- 1- Konut kalitesi de dahil olmak üzere yüksek kalitede, temiz, güvenli bir fiziksel çevre,
- 2- İstikrarlı ve uzun vadede bu istikrarın sürdürülebildiği bir ekosistem,
- 3- Güçlü, birbirini destekleyen ve sömürücü olmayan bir toplum,
- 4- Toplumdaki bireylerin kendi hayat, sağlık ve refahını etkileyecek kararlarda katılım ve kontrole sahip olması,
- 5- Şehirde yaşayan tüm bireylerin yemek, su, barınak, gelir, güvenlik, iş vb. temel gereksinimlerinin karşılandığı,
- 6- Her türlü temas, ilişki ve iletişim olanağıyla değişik kaynak ve deneyimlere ulaşılabilindiği,
- 7- Çeşitli, hayati ve yenilikçi bir kent ekonomisi,
- 8- Geçmişe, şehir sakinlerinin kültürel ve biyolojik mirasına ve diğer grup ve bireyler ile bağlılığın desteklendiği,
- 9- Optimum düzeyde herkese ulaşabilen halk sağlığı ve hastalık bakım hizmetlerinin verildiği,
- 10- Yüksek bir sağlık statüsüne (yüksek seviyede pozitif sağlık ve düşük seviyede hastalık) sahip bir şehirdir.

İzmir Sağlıklı Kent Projesi

- İzmir Büyükşehir Belediyesi 08.05.2006 tarihli Meclis Kararı ile Türkiye Sağlıklı Kentler Birliğine üyelik kararı almış ve Proje Ofisi kurulmuştur. 07.09.2006 tarihinde Sağlıklı Kentler Birliğine üyelik gerçekleşmiştir.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Valiliği, Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi ile proje ortaklığı için 07.05.2007 tarihinde Çerçeve Anlaşması imzalanmıştır.
- Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile meslek odalarını kapsayan Sağlıklı Kent Platformu 20.06.2007 tarihinde faaliyete geçmiştir. 128 kişiden oluşan 22 çalışma grubunda 131 toplantı gerçekleştirilerek İzmir Kent Sağlık Profili hazırlanmış, basılmış ve 15.07.2009 tarihinde dağıtımı yapılmıştır.
- Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı V.Faz'ına 24.09.2010 tarihinde üyeliğimiz gerçekleşmiştir.
- Kent Sağlık Gelişim Planının hazırlanması için 8 çalışma grubu oluşturulmuştur. Gruplarla, 28.04.2011-23.08.2011 tarihleri arasında 82 toplantı gerçekleştirilmiştir. 145 kişinin katkıda bulunduğu İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı, Aralık 2011'de basılmıştır.

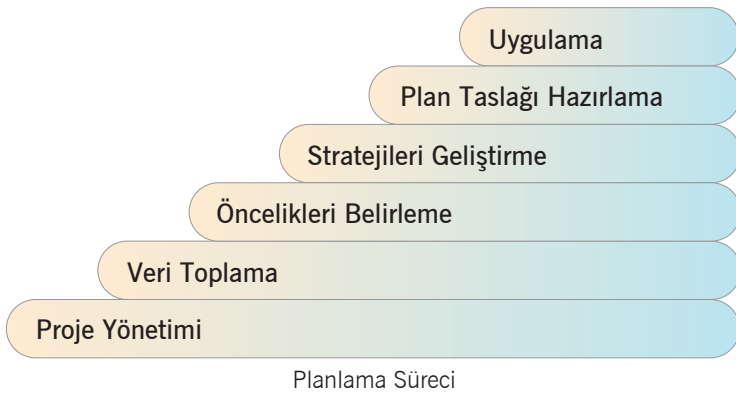
İBB Sağlıklı Kentler Projesi Organizasyon Şeması

Kent Sağlık Gelişim Planı

Kent Sağlık Gelişim Planı; şehir içerisinde sağlığın artırılması için stratejileri ve müdahale programlarını ortaya koyan, hedefleri ve belirtilen eylemlerin uygulanma sürelerini tayin eden ve izleme ile ilgili uygulamaları belirleyen, bütün sektörlerin sağlık ve yaşam kalitesi konusunda odaklanmalarını teşvik edip ortak bir platform gelişmesini sağlayan planlama anlayışıdır.

- Bir şehir sağlığı planının üretimi, ilgili tüm sektörlerin ve kanaat önderlerinin şehrin insanları ile birlikte çalışmasını gerektiren devamlı bir süreçtir.
- Tüm sağlık ve sağlıkla ilgili faaliyetleri entegre edip, sağlık üzerinde etkili olan sektörler arasında bağlantı kurar.
- Planda belirtilen eylemler sağlığı, çevreyi, eğitimi, sosyal hayatı, istihdamı ve sağlık hizmeti sektörlerini etkileyen tüm temel sektörleri de kapsamalıdır.
- Mevcut ve gelecekteki sağlık programlarına yön verir ve “Herkes için Sağlık” vizyonuna pratik bir ifade kazandırır.
- Sağlıkla ilgili gelişmelerin gerçekleşebileceği bir çevre yaratılmasına yardımcı olur.
- Sağlık sorunları ile ilgilenmek konusunda yeni kaynakların geliştirilmesini ve uygulanmasını kolaylaştırır.
- “Herkes için Sağlık” ilkeleri doğrultusunda tüm insanların tam kapasitelerini gerçekleştirme hakkı ve fırsatına sahip olması gerekliliğinden dolayı sağlıkta eşitsizliklerin giderilmesine yön verir.
- Mevcut ve planlanan sağlık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini ve görünürlüğü olan politikaların geliştirilmesini sağlar.
- Şehir alanlarını insan eylemlerinin günlük kalıplarını yansıtacak şekilde ekosistemler olarak görür ve zenginlik veya statü gözetmeksizin ekolojik olarak sürdürülebilir imkanlar ve yüksek kalitede bir çevre yaratır.

İBB Sağlık Gelişim Planı Hazırlanma Süreci

Türkiye’de Sağlıklı Kent çalışmaları yürüten kentler içerisinde kent gereksinimlerinin ortak akıl ile saptanması ve proje ürünlerinin kuramsal düzeyden eylem düzeyine geçirilebilmesi için; kentin kanaat önderleri, karar vericileri ve uygulayıcılarının sürece katılımı bu denli geniş çapta ilk kez İzmir’de, İzmir Kent Sağlık Profil Kitabı’nın hazırlanmasında sağlanmış, çalışmanın 2. etabı olan İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı’nın hazırlanması çalışmaları da aynı çışkuyla ve geniş katılımıla yapılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı; “Herkes için Sağlık” stratejisinin prensipleri ve hedefleri doğrultusunda, sağlıklı ve sürdürülebilir bir kalkınma için yerel ve ulusal düzeyde stratejileri içermektedir.

Proje ortaklarının görevlendirdiği koordinatörlerden oluşan danışma kurulunun yönlendirmesi ve sağlıklı kent platform üyeleri temsilcilerinin sürece katılımı ile oluşan gruplar, öncelikli olarak ilgili kurumlardan gelen verileri derleyerek 2009 yılı İzmir Kent Sağlık Profili’nin güncellemesini oluşturmuşlardır. İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı; mevcut durum analizi olan İzmir Kent Sağlık Profili’ne dayanarak hazırlanmış olup, yapılan çalışmalarda yasal prosedür ve politik durum göz önüne alınarak öncelikler üzerinde karara varılmış, belirlenen önceliklere göre stratejiler ve eylemler oluşturulmuştur.

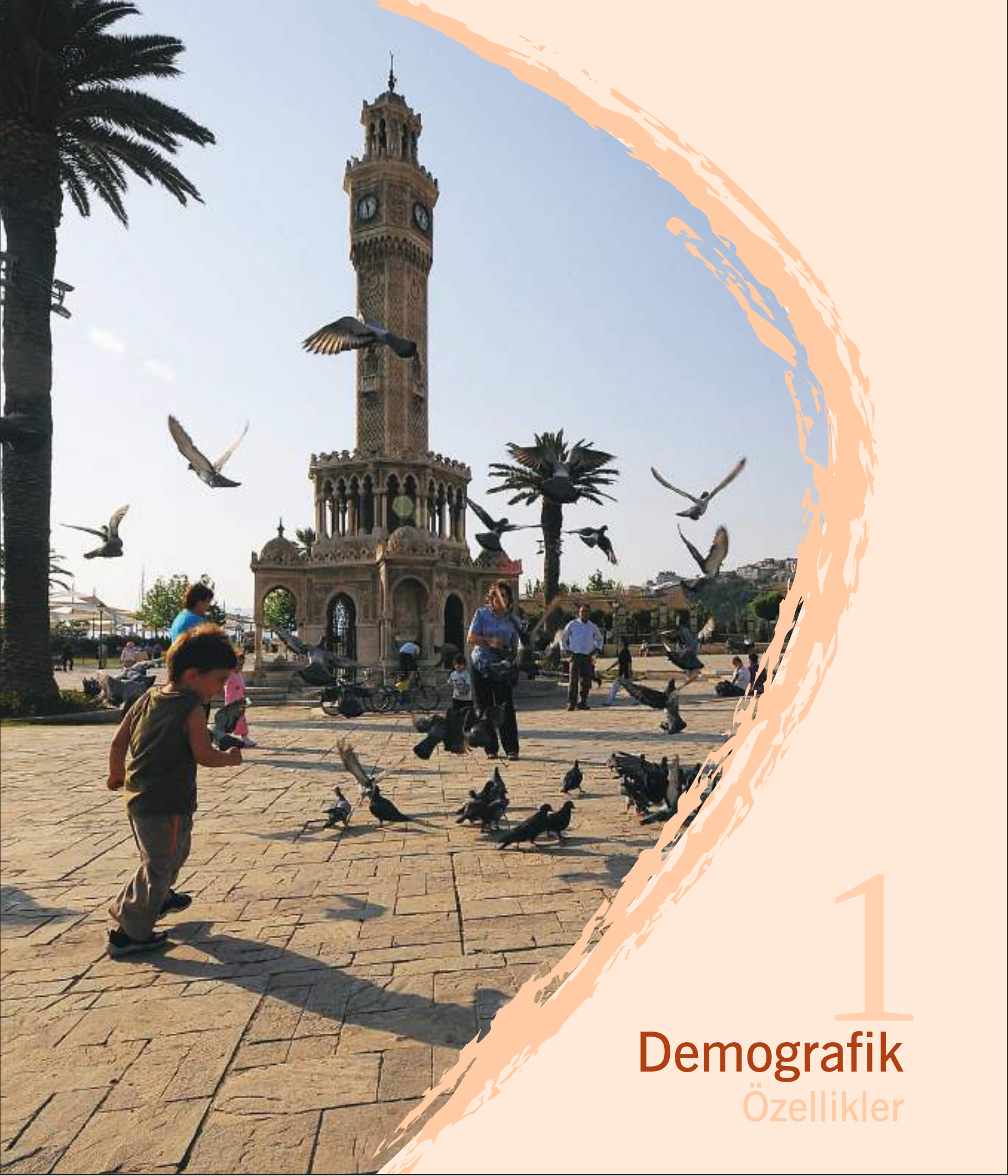
Bu çalışmalar yapılırken İzmir’de yer alan ilgili kurumların stratejik planları taranarak stratejiler arasında eşgüdüm sağlanmasına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Stratejilerin ve eylemlerin oluşturulmasında sektörler arası işbirliği gözetilmiştir. Stratejileri hayata geçirecek eylemler tanımlanmış, ilgili kurumların belirlenmesi ve zamanlama ortaya konmuştur.

İlgili Okumalar

1. *Ottawa Charter for Health Promotion First International Conference on Health Promotion; 17-21 November 1986; Ottawa, Canada. World Health Organization.*
2. *Regional Office for Europe; World Health Organization. City Health Planning: The Framework. Copenhagen: World Health Organization; January 1996.*
3. *Regional Office for Europe; World Health Organization. City Planning for Health and Sustainable Development, European Sustainable Development and Health Series Book 2: World Health Organization; 1997.*
4. *Regional Office for Europe; World Health Organization. Twenty Steps for Developing a Healthy Cities Project. Third Edition. World Health Organization; 1997.*
5. *Barton H, Tsourou C; Healthy Urban Planning. World Health Organization: 2000.*
6. *Centre for Urban Health; World Health Organization. A working tool on City Health Development Planning Concept, Process, Structure and Content. World Health Organization; March 2001.*

1

Demografik
Özellikler

1.1 Nüfus ve Göç

2009 yılı itibarıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde yer alan ilçe sayısı 21'dir ve nüfus 3.400.816 ile İzmir nüfusunun %87.9'unu oluşturmaktadır. Kadın nüfus oranı %50, erkek nüfus oranı %50'dir. Türkiye genelinden daha yüksek yaşlı oranına sahip İBB sınırları içerisindeki nüfus "olgun toplum" özelliğini korumaktadır. Oransal olarak İBB sınırları ile Türkiye arasında çocuk (0-14) ve erişkin (15-64) nüfus açısından da fark vardır; çocuk nüfusu oranı Türkiye'den %6 daha düşük, erişkin oranı ise %5 daha yüksektir. Yaşlı oranının yüksek olduğu İzmir'de ortalama yaş 33'tür, bu değer Ege Bölgesi'nde de aynıdır; Türkiye'den (29) ise yüksektir.¹ İzmir ilinde 2007-2009 yılları arasında 0-14 yaş nüfus azalmış, 15-64 yaş, 65 yaş ve üstü nüfus ise artmıştır. 2007-2009 yılları içinde bağımlılık oranında İBB sınırları içerisinde önemli bir değişim olmamıştır. Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında daha önce gözlemlendiği gibi genç bağımlı oranı daha düşük, yaşlı bağımlı oranı ise çok az yüksektir.^{1,2} 2005 yılında 2000 GNS verileri temel alınarak yapılan araştırmada, İzmir ili ve İBB nüfusunun üç temel yaş grubuna göre nüfus öngörülerini incelendiğinde; 0-14 yaş grubu nüfusunun 2000 ile 2030 dönemi arasında azalması, ekonomik çalışma çağına kabul edilen 15-64 yaş grubu nüfusunun kararlı durumu sürdürmesi, 65 ve üzeri yaş grubu nüfusunun sayısının ve oranının artması beklenmektedir.³ Yaşlı nüfus oranı açısından 2009 yılında ilçeler arası farklılıklar dikkati çekmektedir. Bayındır ilçesinde bu oran %14.0 ile en yüksek iken Gazimir'de 4.4 ile en düşüktür. 2009 yılında sırasıyla Konak, Bayraklı, Karşıyaka, Karabağlar, Balçova, Buca, Gazimir, Bornova, Çiğli ve Narlıdere yüksek nüfus yoğunluğuna sahip ilçelerdir. İBB sınırları içerisinde nüfus yoğunluğu en yüksek (Konak) ve en düşük (Urla) ilçe arasında km² ye düşen kişi sayısı açısından 238 kat fark vardır; merkez ilçelerde (Konak-Güzelbahçe) ise bu fark 82 kattır.¹

Türkiye genelinde net göç hızı verilerine bakıldığında, 2008-2009 yılları arasında, İzmir %0.7 net göç hızı ile onbirinci sırada yer almaktadır.⁴ İzmir ili, 2008-2009 döneminde, Türkiye genelinde nüfusunun %4'ünü göç yolu ile yitirmiştir. İzmir'den göç ile giden ve İzmir'e göç eden nüfusun büyük çoğunluğu İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirleri ve İzmir ili yakın çevresindeki Manisa ve Aydın illerini tercih etmektedir. İzmir'den göç eden 89.517 kişinin %17.6'sının 20-24 yaş, %15.3'ünün 25-29 yaş, %10.5'inin 30-34 yaş ve %10.1'inin de 15-19 yaş arasında olduğu görülmektedir. İzmir'e göçle gelen 116.390 kişinin %17.7'si 20-24 yaş, %14.1'i 25-29 yaş ve %9.9'u da 30-34 yaş grubudur. Görüldüğü gibi İzmir'e göç eden nüfusun büyük çoğunluğu 20-34 yaş arası nüfustur. 2008-2009 döneminde İzmir'e yapılan göç, İzmir'den göç eden kişi sayısından fazladır; ancak yaş gruplarına bakıldığında benzer yaş aralığındaki nüfus arasında mekansal değişim yaşanmıştır. İzmir'e yapılan göçlerde, 2008-2009 yıllarında, kadın nüfusunun oranı erkek nüfusundan fazladır. 15 yaş üstü nüfusun öğrenim durumu incelendiğinde, hem göç eden (%31.4) hem de göç ile giden (%33.5) nüfusun en yüksek oranda lise veya dengi okul mezunu olduğu görülmektedir.⁵

İzmir'e göç eden nüfusun büyük çoğunluğu 20-34 yaş arası nüfustur.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Göçe bağlı nüfus artışının olması	Göç eden nüfus sayısını azaltmak	İnsanların bulunduğu veya doğduğu yerde yaşamlarını sürdürmelerinin sağlanması	Yerleşim yerlerinde ekonomik, mali, tarım ve kamu hizmetleri politikaları oluşturulması	İlgili Bakanlıklar, İBB, İlçe Belediyeler	Kısa ve Uzun
2	Göçle gelen nüfusun uyum sürecinde yaşadığı sorunların olması	Göçle gelen nüfusun sağlık ve sosyal sorunlarını belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmek	Göçle gelen nüfusun tümünün sağlık ve sosyal hizmetlere ulaşımının sağlanması	1. Göçle gelen nüfusun düzenli kayıt altına alınmasının sağlanması 2. Kurumlar arası eşgüdümün sağlanması 3. Belirlenen önceliklere yönelik hizmetlerin sunulması 4. Hizmete erişim engellerinin ortadan kaldırılması (eğitim, gelir, dil, ulaşım, sağlık vb.)	İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İl Sağlık Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler	Kısa ve Uzun

2

Sağlık

2.1 Sağlık Durumu

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde doğurganlık hızları Türkiye genelinden düşük olmakla birlikte bölgelerarası farklılıklar bulunmaktadır. Bazı ilçelerde kaba doğum hızı Türkiye verisine oldukça yakın düzeydedir. Kaba ölüm hızı ülke genelinden daha yüksektir. Azalma eğilimine devam eden bebek ölüm hızında (BÖH) ilçeler arasında eşitsizlikler dikkati çekmektedir. BÖH en yüksek hıza sahip Kemalpaşa ilçesinde (%15.2) en düşük olan Seferihisar ilçesinden (-%3.3) 4.6 kat daha fazladır. Bebek ölüm nedenlerinin başında diğer yıllardan farklı olarak doğumsal anomaliler gelmektedir. Erken yenidoğan bebek ölüm hızı daha yüksektir ve prematürite bu dönemde en sık görülen ölüm nedenidir. Geç yenidoğan ve yenidoğan dönemi sonrası ölüm nedenlerinin başında doğumsal anomaliler gelmektedir.^{6, 7}

İzmir ilinde 5 yaş altı çocuk ölüm hızı %15.7 ile Türkiye'deki hızdan (%17) düşüktür.^{6, 7} Anne ölüm oranı İBB sınırları içerisinde Türkiye genelinden daha düşüktür ve diğer ölçütlerde görüldüğü gibi zaman içinde azalmaktadır.⁶

İBB sınırları içerisinde ölüm nedenlerinin başında kalp-damar hastalıkları gelirken, kanser nedenli ölümler ikinci sırada yer almaktadır. Tüm yaş grupları içinde yaklaşık yedi ölümden biri, 15–64 yaş grubunda ise beş ölümden biri kansere bağlı ölümdür. Türkiye verisi ile karşılaştırıldığında her iki cinste de kanser insidans hızı İzmir'de daha yüksektir. Her iki cinste hemen hemen tüm kanser insidansları artmaktadır.^{6, 7} Özellikle erkeklerde prostat, kadınlarda ise troid kanser insidansı artışı belirgindir; benzer değişimler ülke genelindeki verilerde de gözlenmektedir.

Bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıklar içinde en sık bildirilen ve insidansı 2007–2009 yılları arasında artan kuduz riskli temastır. Benzer artış genel olarak zoonotik hastalıklarda da görülmektedir; brusella insidansı bu yıllar arasında yaklaşık iki kat artmıştır. İnsidans artışı gözlenen temas ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan Hepatit B, Hepatit C ve HIV/AIDS önemini koruyan sağlık sorunlarıdır. Hava, su ve besin yoluyla bulaşan bazı hastalıklar (akut kanlı ishal, Hepatit A, Hepatit B, kabakulak, tüberküloz) azalırken, bazıları (kızamıkçık, boğmaca) daha sık ortaya çıkmaktadır. Tüberküloz insidansı yıllar içinde azalmakla birlikte, İBB sınırları içerisinde ülke genelinden biraz daha yüksek hızı ve toplumsal önemi açısından hala özel önem verilmesi gereken bir sağlık sorunudur.^{6, 8}

Yaşlılarda insidans diğer yaş gruplarından daha yüksektir ve yaşlılar tüberküloz açısından ihmal edilmemesi gereken bir yaş grubudur.

İzmir ilinde anne ölüm oranı ve 5 yaş altı çocuk ölüm hızı Türkiye genelinden düşüktür.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Bebek ölüm hızında ilçeler arası eşitsizliklerin olması	Var olan eşitsizlikleri azaltmak	Sosyo-ekonomik eşitsizliklerin izlenerek gereken önlemlerin alınması ve sağlık hizmetine erişiminin artırılması	1. Bebek ve gebelerin düzenli ve sürekli olarak evde izlenmesi ⁹ 2. Doğurgan çağ kadın izlemlerinin yeterli sayıda ve nitelikte yapılması ⁹ 3. Birinci basamakta çalışan sağlık ekibinin nitelik ve niceliğinin artırılması ⁹ 4. Doğumların güvenli koşullarda, nitelikli sağlık personeli ve yeterli donanım sağlanmış sağlık kurumlarında yapılması ¹⁰ 5. Sosyal destek programlarının geliştirilmesi	İl Özel İdaresi, İl Sağlık Müdürlüğü, İBB	Kısa ve Uzun
2	Erken yeni doğan döneminde prematürite nedeni bebek ölümlerinin yüksek olması	Erken yeni doğan döneminde prematürite nedeni bebek ölümlerini önlemek				
3	En önemli ölüm nedenlerinin kalp damar hastalıkları ve kanserler gibi bulaşıcı olmayan hastalıkların olması	Bulaşıcı olmayan hastalıklara bağlı ölümleri azaltmak	Sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının kazandırılması, erken tanı olanaklarının artırılması ve uygun tedavi olanaklarına ulaşımın geliştirilmesi	1. Okullarda, sağlık bilgisi derslerine sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve öneminin entegre edilmesi 2. Okul kantinlerinde sağlıklı besinlerin bulundurulmasının sağlanması ve korunması 3. 18 yaş altı nüfusun tütün ve alkole erişimini engelleyici yasanın tam olarak uygulanmasının sağlanması 4. 18 yaş altı nüfusun pasif tütün dumanı etkileniminin en aza indirilmesine yönelik önlemlerin alınması 5. Fiziksel aktiviteye teşvik edecek mekanların artırılması ^{11, 12} 6. Kanser açısından erken tanı kurumlarının sayısının artırılması 7. Birinci basamak sağlık kurumlarının güçlendirilmesi ve personelinin eğitilmesi 8. Bulaşıcı olmayan hastalığı olan bireylerin birinci basamakta düzenli izleminin sağlanması 9. Toplumda farkındalığı artıracak programların planlanması ^{10, 11} 10. Ulusal Kanser Koruma Programının il düzeyinde uygulanabilmesi için eşgüdümün sağlanması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İl Sağlık Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun
4	Kuduz riskli temas insidansının artmaya devam etmesi	Kuduz riskli temas insidansını azaltmak	Kuduz riskli hayvan ile insan temasının kesilmesi, hayvan sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi (insan gücü, donanım, fiziki altyapı)	1. Kuduz riskine karşı hayvanların aşılanması ^{11, 12, 13, 14} 2. DSÖ'nün zoonotik hastalıklarla mücadele konusunda önerdiği sahipli, sahihsiz hayvan ile yaban hayatına yönelik önlemler alınması 3. Sokak hayvanlarının kısırlaştırılması ¹² 4. Belediyelerde istenilen veteriner hizmetlerinin sunulabilmesi için altyapının geliştirilmesi 5. Başboş hayvanların sahiplendirilme yoluna gidilmesi 6. Hayvan bakımevlerinin kurulması ^{13, 14, 15} 7. Zoonoz hastalıkların bulaş yolları hakkında halkın ve ilgili kurumların bilinçlendirilmesi için eğitim çalışmaları yapılması, afiş, broşür vb. dağıtılması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun
5	Zoonozların, özellikle de brusellanın, çocuk ve yaşlılarda daha belirgin olarak artmaya devam etmesi	Brusella insidansını azaltmak	Hayvan sağlığına yönelik veteriner hizmetlerinin geliştirilmesi (insan gücü, donanım, fiziki altyapı, mali vb.)	1. Yerel Zoonoz savaşım politikalarının ulusal politikalarla entegre edilmesi 2. Hastalıkla ilgili topluma yönelik eğitimlerin geliştirilerek yaygınlaştırılması ¹¹ 3. Hayvancılıkla ilgili işletmelerde hayvan sayısı göz önüne alınarak veteriner hekim bulundurulmasının sağlanması ve Veteriner İş Sağlığı uygulamasına geçilmesi 4. Mezbaha faaliyetlerinde, et satış yerlerinde, çiğ süt işleme tesislerinde Veteriner İş Sağlığı uygulamasına geçilmesi 5. Hastalıkla mücadelede hayvan sağlığı denetim hizmetleri artırılması	İl Özel İdaresi, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
6	Temas ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan bazılarının (HIV/AIDS, Hepatit B ve C) özellikle erişkin ve yaşlılarda insidansının artması	HIV/AIDS, Hepatit B ve C insidansını azaltmak	Toplumun hastalıklar ve korunma yöntemleri açısından farkındalığının artırılması	1.Ortaöğretim kurumlarının ders programlarında cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve korunma yollarının daha etkin biçimde ele alınması 2.Hastalıklar, korunma yolları ve başvuru yerleri konusunda toplumu bilgilendirmeye yönelik görsel ve yazılı broşürler hazırlanması, basın yoluyla duyarlılığın artırılması 3.Belediye'nin topluma yönelik eğitim programlarında bu başlığa yer verilmesi ¹¹ 4.Kamuya açık alanlardaki ortak tuvaletlere kondom makineleri yerleştirilmesi 5.Kontrol dışı çalışan seks işçilerinin sağlık sorunları açısından "damgalanma kaygısı taşımadan" başvurabilecekleri bir birim oluşturulması ve bu birimde sağlık kontrollerinin düzenli ve ücretsiz olarak yapılması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, STK, Yerel Basın Organları	Kısa
7	Tüberkülozun erişkin ve yaşlılarda en sık görülen bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalık olması	Tüberküloz insidansını azaltmak	Erken tanı ve tedavi olanaklarının güçlendirilmesi	1.Verem Savaş Dispanserlerinin (VSD) laboratuvar altyapısı ve insan gücünün niteliksel ve niceliksel olarak güçlendirilmesi 2.Birinci basamakta erken tanı ve uygun tedavinin sağlanması 3.VSD ve birinci basamak arasında işbirliğinin düzenli olarak yürütülmesi ¹¹ 4.Doğrudan gözetimli tedavi uygulamasındaki sorunların belirlenerek gerekli önlemlerin alınması 5.Sosyo-ekonomik sorunları olan hastalara tedavi süresince ayni ve nakdi destek verecek bir birimin oluşturulması 6.Desteğe gereksinimi olan hastalar için VSD ve destek birimi arasında işbirliğinin kurulması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, STK, Yerel Basın Organları	Kısa
8	Sağlık güvencesi olmayanların gerçek boyutunun bilinmemesi	Sağlık güvencesi olmayan birey oranını belirlemek	Kurumlar arası eşgüdümlü çalışmanın yapılması	1.Veri kaynaklarının ulaşılabilir hale gelmesi 2.Verinin detaylandırılabilmesi için gerekli çalışmanın yapılması	İl Nüfus Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, SGK, Üniversiteler	Kısa

2.2 Halk Sağlığı ve Politikaları

İzmir ilinde sağlık hizmetleri Türkiye’de olduğu gibi kamu kurumları ve özel kurumlar tarafından sunulmaktadır. Hizmet sunumu ile ilgili en büyük değişiklik “Sağlıkta Dönüşüm Projesi” kapsamında İzmir ilinde 14.05.2007’de başlayan Aile Hekimliği Uygulaması’dır. Bu süreçle birlikte sağlık ocakları yerini Aile Sağlığı Merkezleri (ASM) içinde yer alan Aile Hekimliği Birimleri’ne (AHB) bırakmıştır. Sağlık Grup Başkanlıkları içerisinde ise coğrafi bölge temelinde yapılanmış, birinci basamak sağlık hizmeti veren kurumların kendi aralarında ve diğer kurumlarla eşgüdümünün sağlanması, idari hizmetler, sağlık eğitimi ve denetim etkinliklerinin yürütülmesi ile toplumsal koruyucu hizmetler ve il dışı başvurulara yönelik tedavi hizmetleri sunmakla yükümlü Toplum Sağlığı Merkezleri (TSM) kurulmuştur.^{16, 17}

Aile Hekimliği Uygulaması ile birlikte birinci basamak sağlık hizmetleri sunumunda 272 Aile Sağlığı Merkezi (ASM) ve bu ASM’lere bağlı 1.102 Aile Hekimliği Birimi yapılandırılmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırlarında kalan AHB sayısı 968’dir. Bu kurumlar 30 ilçede kurulmuş olan 36 Toplum Sağlığı Merkezi’ne (TSM) bağlı olarak hizmet sunmaktadır. TÜİK 2009 yılı verilerine göre İzmir’de aile hekimi başına düşen ortalama nüfus 3.510, İBB sınırları içerisinde ise 3.506’dır.⁶ Kayıtlı nüfus üzerinden hesaplandığında ise 3.580 ve 3.600 olan bu sayılar Türkiye genelindeki ortalamadan (3.495) yüksektir.⁶

Aile hekimi başına düşen ortalama nüfus ilçeler açısından büyük farklılıklar göstermektedir. İBB sınırları içerisinde birinci basamak sağlık kurumuna yıllık başvuru ortalaması 3.4’tür.^{6, 7} Bu başvuru üzerinden bir hesap yapıldığında aile hekimi (AH) başına günlük başvuran kişi sayısının yaklaşık 50 olduğu söylenebilir. Türkiye genelinde artış gösteren birinci basamak sağlık kurumu kullanımı İzmir ilinde de (artış hızı %8.7) görülmektedir, bu durum İzmir ilinde birinci basamak sağlık çalışanlarının iş yükünü ciddi biçimde artırmıştır. 2007–2009 yılları arasında ağız ve diş sağlığı hizmeti veren Sağlık Bakanlığı hastanesi sayısında artış görülmektedir, ancak bu hizmeti veren birinci basamak kurum sayısının (TSM) azaldığı izlenmektedir.⁶

İBB sınırları içerisinde kamu kurumlarının hasta yatağı sayısı azalmıştır ve 5 ilçede yataklı tedavi hizmetleri veren kurum bulunmamaktadır. 10.000 kişiye düşen toplam yatak sayısı değerlendirildiğinde ise İBB sınırları içerisinde, Ege Bölgesi ve Türkiye’den daha fazla olduğu görülmektedir.⁶ Sevk sistemi olmadığından üçüncü basamak sağlık kurumlarının, özellikle üniversite hastanelerinin ayakta ve yataklı hizmetler açısından kullanımı artmıştır.

İzmir ilinde 2009 yılı üreme sağlığı hizmetleri değerlendirildiğinde 15–49 yaş kadın başına düşen ortalama izlem sayısının 2007 yılına göre daha düşük olduğu görülmektedir. İBB sınırları içerisinde 15–49 yaş kadın başına düşen ortalama izlem sayısı yeterli değildir.⁶

İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde 10.000 kişiye düşen toplam yatak sayısı Ege Bölgesi ve Türkiye’den daha yüksektir.

İzmir ilinde aile planlaması hizmetleri arasında önemli bir yer tutan RİA uygulamalarının birinci basamaktan ikinci basamak sağlık kurumlarına kaydığı gözlenmektedir. Türkiye verileri ile karşılaştırıldığında çok düşük olmakla birlikte evde sağlık personeli yardımı olmaksızın gerçekleşen doğumlar bulunmaktadır; önlenmesi gereklidir. Sezaryen doğum oranı da İBB sınırları içerisinde yüksektir. Çocuk sağlığı hizmetleri açısından İBB sınırları içerisinde çocuk izlem sayıları Türkiye ve Ege Bölgesi verilerine göre iyi olmakla birlikte beklenen izlem sayısından düşüktür.⁶

İzmir ilinde 590 bin/yıl SSK kapsamında çalışan işçi¹⁸ bulunduğu ve her türlü işkolunda etkinlikler yürütüldüğü halde hiç meslek hastalığı tanısı konmamıştır; meslek hastalıkları ile ilgili etkin bir tanı ve bildirim sistemi bulunmamaktadır.

İzmir ilinde 2009 yılında 112 ambulans hizmetlerinin ve 112 acil yardım istasyonlarının nitel ve nicel olarak artışından söz edilebilir. Bu dönemde 112 acil yardım ve kurtarma hizmetlerinin ulaşabildiği toplam olgu sayılarında önemli bir artış gözlenmiş, yerinde tedavi oranı azalmış, hastaneye nakilde artış olmuştur.⁶ Bu durum 2007 yılına göre 112 hizmetlerinde çalışan hekim sayısındaki azalma ve hekimsiz ambulansların artışı ile açıklanabilir.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Birinci basamak sağlık hizmetinin (BBSH) bölge tabanlı değil sadece nüfus tabanlı örgütlenmesi, iki kişilik dar bir ekiple hizmetin sunulması, hekim başına düşen nüfus sayısının fazla olması, sevk sisteminin olmaması	Birinci basamak sağlık hizmetlerinin niteliğini artırmak ve ulaşılabilir kılmak	Sağlık politikasında değişiklik yapılması	1.BBSH'nin nüfus tabanlı değil, bölge ve nüfus tabanlı örgütlenmesi 2.BBSH'nin nicelik ve nitelik açısından daha geniş bir ekiple sunulmasının sağlanması 3.Sevk sisteminin işletilmesi	İlgili Bakanlıklar, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Üniversiteler, Sağlık Meslek Örgütleri	Kısa ve Uzun
2	Meslek hastalıkları ile ilgili etkin bir tanı ve bildirim sisteminin bulunmaması	Meslek hastalıkları ile savaşım yapabilmek için gerçek durumu görünür kılmak ve belirlemek	Meslek hastalıklarına erken dönemde tanı konması ve meslek hastalıkları için etkin bir bildirim sistemi oluşturulması	1.İşyeri hekimlerine yönelik farkındalık ve duyarlılık çalışmaları yapılması 2.Ulusal düzenlemeler ışığında eğitim ve üniversite hastaneleri hekimlerine yönelik farkındalığın artırılması 3.Referans hastane ya da hastanelerin belirlenmesi 4.Referans merkezlerde tanı sistemine yönelik protokollerin tanımlanması ve pilot uygulamanın başlatılması 5.İşyeri sağlık birimi-referans hastane ilişkisinin sağlanması 6.Birinci basamaktan referans hastaneye, referans merkezden ÇSGB ve SB ilgili birimlerine uzanan bir veri akış sistemi için çalışmaların başlatılması	İlgili Bakanlıklar, Çalışma Bölge Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, İzmir Tabip Odası, EBSO, İzmir Ticaret Odası	Kısa
3	Üreme sağlığı hizmetlerinin yetersiz olması (RİA hizmetinin sunumundaki yetersizlik, evde sağlık personeli yardımı olmadan doğumlar, Sezaryen doğum oranının yüksek olması, birinci basamakta 15-49 yaş doğurgan çağ kadın izlem sayısının yetersiz olması)	Üreme sağlığı hizmetlerinin il düzeyinde kalitesini artırmak ve ulaşılabilir kılmak	Toplumsal üreme sağlığı hizmetleri konusunda farkındalığının artırılması, kurum kapasitelerinin artırılması ⁹ hizmet sunumunun kadını önemseyen bir şekilde sunulması	1.İl düzeyinde üreme sağlığına yönelik halk eğitimlerinin yapılması ⁹ 2.Birinci basamak kurumlarda aile hekimi ve aile sağlığı elemanı (ebe ve hemşire) başına düşen nüfusun azaltılması 3.Sağlık kurumlarında üreme sağlığı hizmeti verebilecek sağlık personelinin istihdamı ve gerekli malzemenin sağlanması 4.Doğum salonları başta olmak üzere, kadına yönelik sağlık hizmetlerinin insancıl bir yaklaşımla sunulması ¹¹	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, İzmir Ticaret Odası, STK	Kısa ve Uzun
4	Çocuk izlem sayısının beklenen düzeyde olmaması	Çocuk başına yeterli sayıda izlem yapılmasını sağlamak	Kurumların kapasitesinin ⁹ ve toplumun çocuk sağlığı hizmetleri konusunda farkındalığının artırılması	1.Birinci basamak kurumlarda aile hekimi ve aile sağlığı elemanı (ebe ve hemşire) başına düşen nüfusun azaltılması 2.İl düzeyinde çocuk sağlığına yönelik halk eğitimlerinin yapılması ⁹	İl Sağlık Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, STK	Kısa ve Uzun
5	İzmir'de yaşanması olası olağan dışı durumlara yönelik risk haritalarının olmaması	Deprem başta olmak üzere olası tüm "olağan dışı durumlar" açısından coğrafi durum ve risk analizinin tüm ilçeler için yapılmasını sağlamak	İzmir İl Kurtarma ve Yardım Komitesinin yapısal ve işlevsel olarak güçlendirilmesi, durum saptama ve risk analizi sonuçlarının ilgili kurumların kullanımına sunulması	1.İlgili kurumlara coğrafi durum ve risk analizlerinin yapılabilmesi için gerekli alt yapının sağlanması ^{10, 11, 12} 2.Coğrafi durum ve risk analizleri sonuçlarının ilgili tüm paydaşlarının kullanımına açık bir veri tabanında toplanması 3.Coğrafi durum ve risk analizleri sonucu gerekli durumlarda imar planlarında değişiklik yapılması 4.Riskli bölgelerde mevcut yapıların güçlendirilmesi ¹⁰	İl Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü, İzmir İl Kurtarma ve Yardım Komitesinin Tüm Kurumsal Üyeleri, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, STK	Kısa

İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde
9 adet birinci ve ikinci basamak kurum ve
kuruluşta sigara bırakma polikliniği bulunmaktadır.

2.3 Tütün

Türkiye’de ilk İl Tütün Kontrol Kurulu 2005 yılında İzmir İl Sağlık Müdürlüğü bünyesinde kurulmuştur. 2007 yılı Sağlık Bakanlığı Genelgesi ile yeniden yapılandırılan ve üniversiteler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşlarının katılımlarıyla oluşturulan kurulun hedefi; var olan durumun belirlenmesi, sigara bırakma polikliniklerinin sayısının artırılması, Kanun’un etkin olarak uygulanabilmesi için bilgilendirme çalışmaları (kamu çalışanları ve halkı) ve konu ile ilgili afiş/broşürlerin aile hekimleri aracılığıyla halka ulaştırılmasıdır.^{19, 20} Ancak aynı yıl İzmir ilinin Aile Hekimliği Pilot Uygulaması’na geçmesi ile 2005 yılında açılan birinci basamak sigarayı bırakma poliklinikleri kapatılmıştır. Bu süreçte Balçova ilçesinde Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Bornova ilçesinde Ege Üniversitesi (EÜ) Mediko-Sosyal Birimi, Konak ilçesinde Dr. Suat Seren Göğüs Hastalıkları Hastanesi, Konak Toplum Sağlığı Merkezi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) Eşrefpaşa Hastanesi sigara bırakma poliklinikleri tarafından çalışmalar sürdürülmeye devam etmiştir. Kurul, sigarayı bırakma polikliniklerinin sayısının artırılması için birinci basamak sigara bırakma polikliniklerinin yeniden yapılandırılmasını sağlamış ve Buca, Bornova, Çiğli, Karşıyaka, Konak Toplum Sağlığı Merkezleri’nde Haziran 2008’de poliklinikler açılmıştır. Tütün kullanımına karşı İBB sınırları içerisinde kamu kurum kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin işbirliğinde panel ve konferanslar, kampanyalar yapılmıştır. Sigarasız Kurumlar Projesi çerçevesinde 2005 yılı ile Nisan 2008 arasında İBB sınırları içerisinde 39 kurum (İzmir ilinde 50 kurum) Sigarasız Kurum Belgesi almıştır.^{19, 21}

İBB sınırları içerisinde sigara kullanım sıklığı ile ilgili 2009 yılı genelini yansıtan bir veri yoktur. Ancak 2008’de Balçova ilçesi 30 yaş ve üzeri erişkinlerde (10.641 kişi) yapılan bir çalışmada her gün düzenli olarak sigara içme sıklığı erkeklerde %42.5, kadınlarda %28.2’dir.²² Bu oran ülke geneli ile karşılaştırıldığında erkeklerde daha düşük, kadınlarda ise daha yüksektir.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Düzenli sigara içiciliğinin yüksek olması	Tütün kullanımının azaltılmasını sağlamak	Tütünle Mücadele Yasası’nın etkin ve tam olarak uygulanmasının sağlanması ve toplum bilinç düzeyinin artırılması	1.Yasada belirtilen denetimlerin düzenli olarak yapılması 2.Toplumun duyarlılığını artırmaya ve ergenlere yönelik sigara ve zararları konusunda etkinlik ve eğitim programlarının sürdürülmesi 3.İldeki tüm sağlık personelinin sigara bırakma danışmanlığı konusunda eğitimlerinin sağlanması 4.Sigara bırakma konusundaki hizmetlerin birinci basamak kurum üzerinden bölgedeki Sigara Bırakma Merkezi ile işbirliği içinde yürütülmesi 5.Her ilçede ücretsiz olarak yararlanılacak sigara bırakma polikliniklerinin açılması 6.Başta gençler olmak üzere tüm topluma yönelik spor etkinlikleri gibi sigara karşıtı çeşitli etkinlikler düzenlenmesi ve bu etkinliklere ulaşımın sağlanması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İl Sağlık Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, EBSO, İZTO, STK	Kısa ve Uzun

Balkanlar'ın en büyük tenis merkezi

İzmir'de bulunmaktadır.

2.4 Spor

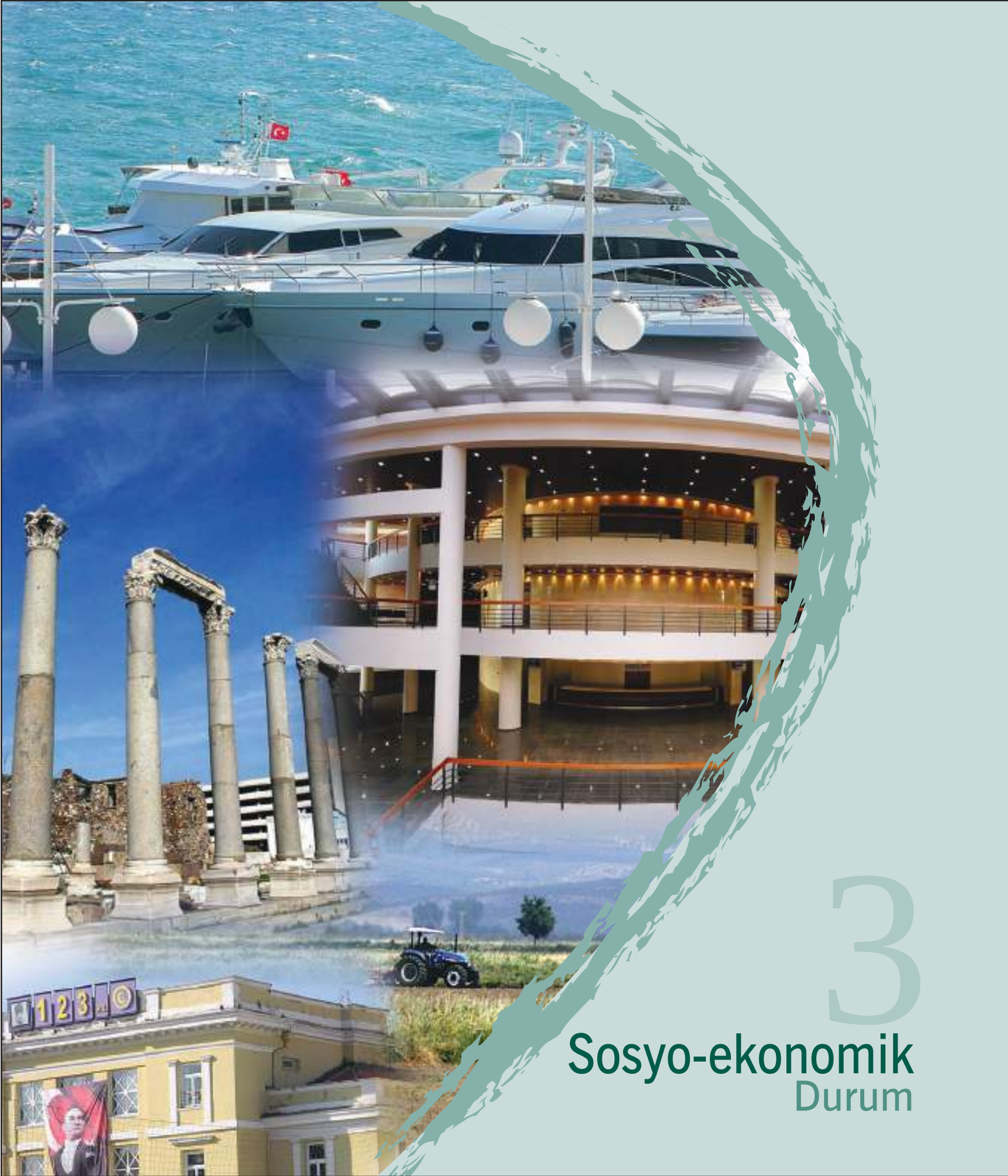
Spor organizasyonları bakımından ilkler kenti İzmir ilinde, 1971 Akdeniz Oyunları'nın gerçekleşmesi sayesinde spor tesisleri sayısında artış olmuştur. Özellikle Universiade 2005 Yaz Spor Oyunları, spor dalları çeşitliliği ve teknik altyapısı açısından Olimpiyat Oyunları'ndan sonra gerçekleştirilen ikinci büyük önemli organizasyondur. Bu kapsamda İzmir ilinde 2004 ile 2007 yılları arasında İzmir Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü (GSİM) bünyesindeki tesis sayısı 197'den 236'ya ve 2009 yılında ise 267'ye yükselmiştir. Bu tesisler arasında bulunan Örnekköy Tenis Kompleksi Balkanlar'ın en büyük tenis merkezidir.^{23, 24}

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde bulunan spor tesisleri arasında futbol sahaları ağırlıklı bir orana sahiptir. Spor etkinlikleri GSİM'e ait spor tesislerinin yanı sıra belediyelere, üniversitelere, kamu kurum ve kuruluşlarına ait spor tesislerinde de yapılmaktadır.

İzmir ilinde 2009 yılında basketbol, voleybol, hentbol, futbol gibi çeşitli spor dallarında 35 uluslararası, 1.139 ulusal, 6.827 bölge ve 617 okul müsabakası olmak üzere toplam 8.616 müsabaka gerçekleştirilmiştir. İzmir ilinde toplam 166.316 lisanslı sporcu bulunmaktadır.²⁴

İzmir GSİM, belediyeler, kamu kurum ve kuruluşları ve özel spor tesisleri tarafından spor dalları ile ilgili açılan kurslarda sırasıyla futbol, yüzme, jimnastik, basketbol, voleybol, tenis ve tekvando dallarında yoğunluk olduğu gözlenmektedir. İBB'nin projeleri çerçevesinde 2009 yılında 215 amatör spor kulübüne ve 250 okula spor malzemesi yardımı yapılmıştır. Dezavantajlı konumda, spora erişimi kısıtlı çocuklara Sokak Ligi Projesi kapsamında futbol eğitimleri verilmekte ve gelişimlerine destek sağlanmaktadır.²⁵

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Halkın spor faaliyetlerine erişiminin yetersizliği ve faaliyetlerde sürekliliğinin sağlanamaması	Yaşam kalitesini artırmak	Tüm ilçelerde sürekli spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	1.İlçelerin tamamında spor tesislerinin oluşturulması ve erişimin sağlanması 2.Spor tesislerinde uzman personelin bulunması	İBB, İlçe Belediyeler	Kısa
2	Bisiklet yollarının yetersiz olması	Halkın sosyal ve sportif gelişimine katkı sağlamak	Bisiklet yollarının artırılması	Bisiklet yollarının planlanması, varolanların iyileştirilmesi ve yaya yolları ile yeşil alanların entegre edilerek düzenlenmeleri	İBB, İlçe Belediyeler	Kısa

3

Sosyo-ekonomik
Durum

3.1 Eğitim

2009 yılında İzmir ili 6 yaş ve üzeri nüfusun okuma yazma bilmeyen oranı %4.5'tir. İlköğretim okulu mezunu oranı 2000 yılında %2.8, 2009 yılında %10.4'tür. Örgün eğitime verilen önemin artması ilköğretim mezunu bireylerin sayısının artmasına bir neden olarak düşünülebilir.^{26, 27}

2009 yılında İBB sınırları içerisinde resmi ve özel örgün eğitim kurumu sayısı 2.264'tür. 2009-2010 öğretim yılında; okul öncesi, ilköğretim okulu ve genel liseye ait okul, derslik ve öğrenci sayılarında 2006-2007 öğretim yılına göre artma yaşanırken mesleki ve teknik liselerdeki derslik ve öğrenci sayısında da artış gözlenmiş okul sayısında ise düşüş yaşanmıştır. Okullardaki sağlık verileri incelendiğinde okullardaki revir sayısının 214'e çıktığı ancak sağlık personeli olarak 18 hemşirenin görev aldığı görülmektedir.^{28, 29, 30, 31}

Okul öncesi, ilköğretim okulu, genel lise ve mesleki ve teknik liselerdeki öğrenci ve öğretmen sayıları artış göstermiştir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısında en çok artış okul öncesi eğitimi alanında olmuştur.

2009-2010 öğretim yılında İzmir ilinde daha önce 6 olan üniversite sayısı özel Gediz Üniversitesi'nin de eğitim öğretim hayatına geçmesi ile birlikte 7'ye yükselmiştir. Bu üniversitelerde iki yıllık yüksekokul, dört yıllık yüksekokul, fakülte ve yüksek lisansa devam eden kadın öğrenci sayısı azalırken, doktora eğitimine devam eden kadın öğrenci sayısı 2006-2007 öğretim yılına göre yaklaşık dört katına yükselmiştir. Bunun yanı sıra, iki yıllık yüksekokula devam eden erkek öğrenci sayısı artarken diğer tüm alanlardaki erkek öğrenci sayısı azalmıştır.^{32, 33} Yüksek öğretim yurt sayıları incelendiğinde ise hem yurt sayılarında hem de yatak sayılarında bir artış olmasına rağmen yetersiz olduğu gözlenmektedir.^{34, 35}

2006-2007 öğretim yılında resmi kurumlarda 855 adet olan bilgisayar sayısı 2009-2010 öğretim yılında 13.806 adede özel kurumlarda ise 70 adetten 1.402 adede yükselmiştir.^{31, 36}

Halk Eğitim Merkezleri temel olarak; mesleki teknik eğitim, sosyal-kültürel kurslar, okuma-yazma kursları ve sosyal-kültürel etkinlik hizmetleri vermektedir. Bu merkezlerde 2009-2010 öğretim yılında 2007 yılına göre artan talepten dolayı kursiyer sayısında artış gözlenmiştir.^{28, 29}

Öğrenci sayısında en çok artış okul öncesi eğitim alanındadır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Okullarda, okul terk oranının yüksek olması	Eğitim seviyesini artırmak	Okullarda devamsızlık ve okul terkinin ortadan kaldırılması	1.Okula gitmeyen bireylerin saptanıp, bu bireylerle ve aileleri ile nitel görüşmeler yapılarak okula gidememe ve okulu bırakma nedenlerinin bulunması 2.İl Milli Eğitime bağlı rehberlik ve psikolojik danışma merkezlerinin ailelere ulaşarak rehberlik hizmeti sunması 3.Okullardaki rehber öğretmenlerin işlevlerinin ve sayılarının artırılması 4.Okula devam konusunda yasal yaptırımların uygulanması 5.Etüt çalışmaları için dersliklerin kurulması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	Kısa
2	Okul öncesi eğitim kurum sayısının, niteliğinin ve öğretmen sayısının yetersiz olması	Okul öncesi eğitim kurumlarını yaygınlaştırmak	Okul öncesi eğitim kurumları sayısının, niteliğinin ve öğretmen sayısının artırılması	1.İlçe nüfusuna göre ihtiyaç duyulan bölgelerde okul öncesi eğitim kurumlarının belirlenerek açılması 2.Okul öncesi eğitim kurumlarının mahalle düzeyinde ücretsiz eğitim vererek yaygınlaştırılması 3.Okul öncesi eğitim kurumlarının açılması için özel kuruluşların teşvik edilmesi 4.Görevlendirilen öğretmen sayısının artırılması	İlgili Bakanlıklar, İBB, İlçe Belediyeler, Vakıflar, STK	Kısa ve Uzun
3	Öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli yurt imkanının olmaması	Barınma ihtiyacını karşılamak	Öğrenciler için yeterli yatak kapasitesine sahip yurtların sayısının artırılması ³⁷	Özel ve kamu öğrenci yurtlarının kapasite ve sayısının artırılması	Kredi ve Yurtlar Kurumu, İBB, Üniversiteler, Vakıflar, STK, Özel Sektör	Kısa ve Uzun
4	Tüm okullarda sağlık birimi ve personelinin bulunmaması	Okullarda acil sağlık hizmetlerinin verilmesini sağlamak	Tüm okullarda sağlık birimlerinin oluşturulması	1.Sağlık birimi için okullarda uygun alanların ayrılması 2.Sağlık personeli görevlendirilmesinin sağlanması	İlgili Bakanlıklar	Kısa ve Uzun

3.2 Kültür-Sanat

Toplumsal örgütlenme açısından bakıldığında İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde 2007 yılında 3.621 adet olan dernek sayısı 2009 yılı itibarıyla 4.130 adede, vakıf sayısı ise 176 adetten 182 adede artış göstermiştir. Amaçlarına göre vakıflar incelendiğinde; eğitim, sosyal, eğitim-kültür amaçlı vakıflar ilk üç sırayı oluşturmaktadır.^{38, 39, 40, 41}

Kültür-sanat mekânları açısından İBB sınırları içerisinde 7 adet tiyatro, 5 adet açık hava tiyatrosu, 1 adet amfi tiyatro, 21 adet kültür merkezi, 23 adet sinema, 1 adet opera ve bale salonu ile toplamda 58 adet kültürel tesis 30.847 kişiye hizmet verecek kapasiteye sahiptir.^{42, 43}

İzmir ilinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzeler içerisinde arkeolojik eser, etnografik eser, sikke olmak üzere toplam 12.448 adet eser sergilenmekte olup, depolarda ise toplam 181.140 adet eser bulunmaktadır. 63.842 adet eser de koruma altındadır.^{44, 45} İzmir kentinin zengin tarihsel geçmişi kaynaklı sergilenmesi gereken eserlerle, sergilenebilecek eserler arasında oranlama yapıldığında müze mekânları büyüklük açısından yetersiz kalmaktadır.

İzmir ili içerisindeki 41 adet halk kütüphanesinden 27'si İBB sınırları içerisinde konumlanmaktadır. 2007 yılı sonrası kütüphane sayısındaki azalmaya rağmen okuyucu, kitap ve üye sayılarında 2009 yılı itibarıyla ciddi artış gözlenmektedir.^{44, 45} İBB'ye bağlı 4 kütüphanede toplam 59.092 adet kitap ile 12.790 okuyucuya hizmet vermiştir.⁴⁶ İzmir Milli Kütüphane", Osmanlı tarihinin en eski kaynaklarından olan Enveri'nin "Düsturnamesi"(1464-1465), Victor Hugo'nun 1893 baskılı "Sefiller" kitabı, İbrahim Müteferrika'nın baskısını yaptığı Katip Çelebi'nin "Cihannüma" (1729) adlı eseri ve Yunan Filozofu Aristoteles'in 1531 tarihli Gutenberg basımlı yapıtının da bulunduğu zengin koleksiyon ve özel el yazması eserleri ile kent için özel bir önemi vardır. Ayrıca İzmir ilinde bulunan 7 üniversitenin ve 15 meslek odasının da kütüphanesi bulunmaktadır.^{43, 47}

İBB sınırları içerisinde 2009 yılında 74 adet şenlik ve festival, 13 adet yarışma, 23 adet özel gün kutlaması yapılmıştır.⁴⁸ Bu organizasyonlar içerisinde Uluslararası İzmir Sanat Festivali ve Uluslararası İzmir Avrupa Caz Festivali gibi etkinlikler öne çıkmaktadır.⁴⁹ Ulusal ve uluslararası etkinlikler başarı ile düzenlenirken kentli önemli tarihi mekânlarda sanatla buluşturulmaktadır. Kültürel ve sanatsal etkinliklerin son yıllarda giderek artan oranda sokak ölçeğinde gerçekleştiriliyor olması kentlilere sağlıklı bir kültürel yaşam sunulması açısından önemli bir gelişmedir. İBB ayrıca profesyonel rehber eşliğinde düzenlediği tarihi ve kültürel gezilerin yanı sıra 2009 yılında Kent ve Körfez Gezileri kapsamında toplam 83 adet gezi düzenlenmiştir.⁵⁰

Tarihi Havagazı Fabrikası restorasyon çalışmaları ile yeni bir kültür merkezi olarak kazandırılmıştır.

İzmir Enternasyonal Fuarı; Türkiye'nin Uluslararası Fuarlar Birliğine üye tek fuarıdır. Geleneksel olarak her yılın Ağustos-Eylül aylarında açılan Fuar; sergileme etkinlikleri dışında, çok çeşitli sosyo-kültürel etkinliklerle zenginleştirilmektedir.⁵¹

Kültür mekânlarında gerçekleştirilen etkinliklerde 26 adet salonda 11.970 kişilik kapasite ile tiyatro, 107 adet sinema salonunda 16.475 kişilik kapasiteye sahip sinemada 3.513.752 kişiye hizmet verilmiştir.⁵² Devlet tiyatroları salonlarının daha yüksek seyirci kapasitesine sahip çağdaş donanımlı mekânlara gereksinimi vardır. Sinema salonları dışında İzmir halkı sinema sanatıyla farklı mekânlarda da buluşmaktadır. 2009 yılında Açık hava Yaz Sinemaları kapsamında 6 filmin toplam 350 kez gösterimi gerçekleşmiştir. Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür Merkezi'nde de klasik film gösterimleri yapılmaktadır.⁵⁰ Yürüyen kültür merkezi olarak tasarlanan Gezici Sanat Otobüsü, güzel sanatları tanıtmak, sevdirmek ve bu alanda teşvik ve yönlendirmeyi sağlamak amacıyla iki yıllık süre içerisinde yaklaşık 150.000 kişiye ulaşmıştır.⁵⁰ İl içerisindeki opera ve bale gösterilerinde 203 adet eser, 650 adet gösteri ile 325.364 kişiye ulaştırılmıştır.⁵²

2009 yılı itibarıyla yapımı tamamlanan Ahmed Adnan Saygun Kültür Merkezi'nde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı İzmir Devlet Senfoni Orkestrası ve Devlet Klasik Türk Müziği Korusu düzenli olarak verdikleri konserlerde sanatseverler ile buluşmaktadır.

Kültür ve sanat eğitime ilişkin olarak İzmir ilinde İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak Özel Muhtelif Kurslar kapsamında eğitim veren ve kurs sonunda kursiyerlerine eğitim gördükleri alanda sertifika veren toplam 175 özel kurs merkezi faaliyet göstermektedir.⁵³ Ayrıca İBB sınırları içerisinde 2 adet Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi bulunmaktadır. İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi bünyesinde yıl içerisinde resim, baskiresim, heykel, seramik, Türk süsleme sanatları kursları verilmektedir.⁵⁴

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Büyük alan kaplayan performanslarda mega ölçekli kapalı kültürel etkinlik mekanının olmaması	Mega ölçekli etkinliklere ve kültür endüstrisinin gelişimine destek olmak	Kültürel mekânsal altyapıların oluşturulması	Görsel, işitsel ve sahne sanatlarının gelişimi ve desteklenmesi için mekânsal ve mali desteği de içerecek şekilde uygun ortamlar hazırlanması ¹⁰	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İBB	Uzun
2	Kültürel mirasın korunmasına yönelik yeterli çalışma yapılmaması	Kültürel mirası korumak	Kültür bilinci yaratımını destekleyici faaliyetlerde bulunulması	1.Eski eserlerin restorasyonu için ilgili fonları kanalize edebilecek işbirliğinin gerçekleştirilmesi 2.Toplumsal sahiplenmenin ve kurumsal işbirliğinin artırılmasına yönelik stratejiler üretilmesi ve mevcut kaynaklardan azami şekilde faydalanılması ¹⁰ 3.İlköğretim okullarında İzmir kent tarihi ve kültürel mirası koruma konulu seminerler düzenlenmesi 4.Fon, hibe veya kaynakların aktarım süreçlerinin hızlandırılması 5.İlköğretim Müfredat Programına İzmir dersinin konulması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler	Kısa
3	İzmir Devlet Opera ve Balesi binası ve Devlet Tiyatro salonlarının fiziki ve teknik açıdan yetersiz olması	Sanat kurumlarının mekânsal altyapısını güçlendirmek	Fiziki ve teknik kapasitenin artırılması	Yüksek kapasiteli ve çağdaş donanımlı mekânlar oluşturulması	İlgili Bakanlıklar	Kısa ve Uzun
4	Kültürel ve sanatsal faaliyetlerin çağdaş yaşam açısından öneminin bilincine varılamaması	Toplumsal bilincin gelişimine destek olmak	Kültür bilinci yaratımını destekleyici faaliyetlerde bulunulması	1.Kentin kültürel ve tarihsel gelişimi hakkında kongre, sempozyum, toplantı düzenlenmesi 2.Sosyal medya olanaklarının kullanılması 3.Kültürel miras envanterinin oluşturulması 4.Kamu kurum ve kuruluşları ile meslek odaları arasında kentsel araştırmalar içeren Araştırma Geliştirme Merkezlerinin kurulması 5.Şehir tiyatrosunun kurulması	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, STK	Uzun
5	İzmir'de kütüphane kullanımının yetersizliği ve okuyucu ihtiyaçlarına cevap verebilecek teknik donanıma sahip kütüphanelerin sayısının az oluşu	Kütüphane kullanımını etkinleştirmek	Kütüphane kullanımının bilgi toplumunu destekleyici altyapısının oluşturulması	1.Kütüphanelerde çocuklarla ilgili bölümlerin kurulması ve geliştirilmesi 2.Tüm kütüphanelerde teknolojik imkanların kullanılması ve modern kütüphanecilik uygulamalarının yaygınlaştırılması 3.Tüm kütüphanelerin ortak bir veri tabanına kavuşturulması ve kütüphaneler arası işbirliği yapılarak bilgi üretim ve erişimine kolaylık sağlanması 4.Kütüphanelerin sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetlerde bulunan mekanlar haline dönüştürülmesi 5.Güncel yayınlar ve dergilerin okuyuculara sunulması 6.Donanımın zenginleştirilmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İBB, İlçe Belediyeler	Uzun
6	Müzelerde eserlerin ziyaret edilme süreçlerinde bilgilendirme olanaklarının yetersiz olması ve eserlerin teknik korunmasında (ısı, nem, ışık vb.) sorunların yaşanması ve müze mekânlarının yetersizliği	Müzeleri yaşayan, canlı, dinamik müzecilik anlayışına sahip kurumlara dönüştürmek	Müzedeki eserlerin korunması ve bilgilendirme düzeyinin artırılması için teknik altyapının geliştirilmesi	1.Bilgilendirme (kulaklık vb.) sisteminin Türkçe ve yaygın dillerde geliştirilmesi ve erişilebilirliğinin sağlanması 2.Eserlerin korunmasını sağlamak için teknik donanımın geliştirilmesi 3.Yeni müze mekanları açılması	İlgili Bakanlıklar	Kısa

3.3 Turizm

İzmir ilinin gelen yabancı turist sayısı bakımından Türkiye'den aldığı pay; 2007 yılında %4.2, 2009 yılında %3.9'dur.^{55, 56} İzmir ili kültürel özellikleri, farklı etkinliklere ev sahipliği yapması, coğrafi olarak sahip olduğu doğal kaynakları ve kültür varlıkları sayesinde zengin bir turizm geçmişine sahiptir. İBB sınırları içerisinde, İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü Kurulu sorumluluğunda bulunan ilçelerde 3.283 adet tescilli yapı ve 13 adet arkeolojik sit alanı, 14 adet doğal sit alanı, 8 adet kentsel sit alanı ve 3 adet tarihi sit alanı bulunurken, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü Kurulu sorumluluğunda bulunan ilçelerde ise 685 adet tescilli yapı ile 113 adet arkeolojik sit alanı, 68 adet doğal sit alanı, 5 adet kentsel sit alanı, 4 adet tarihi sit alanı bulunmaktadır. İzmir ili merkez ilçeleri içerisinde belirli büyüklükteki arkeolojik sit alanları; Antik Smyrna, Agora Arkeolojik Sit Alanı, Kadifekale Arkeolojik Sit Alanı, Bornova Arkeolojik Sit Alanı, Yeşilova Höyüğü Arkeolojik Sit Alanı, Doğançay Arkeolojik Sit Alanı, Çiğli Kuş Cenneti'nin kuzeyinde yer alan arkeolojik sit alanı olarak sıralanabilir. Kemeraltı Kentsel Sit Alanı aynı zamanda üçüncü derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmiştir.^{57, 58, 59, 60}

İzmir ilinde 2009 yılı itibarıyla, 135 adet turizm işletme belgeli tesis bulunmakta olup, 27.065 yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir. Kent içi otellerde toplam 105 adet tesisin yatak kapasitesi ise 18.219'dur. İzmir kent merkezinde konaklama tesisleri ağırlıklı olarak otellerden oluşmaktadır. Kent turizmi altyapısının güçlendirilmesi için yatak kapasitesinin 2007 yılında 14.165'den 2009 yılında 18.219'a çıkması, turizm potansiyelini destekleyici bir gelişmedir. İzmir kent merkezinde konaklama tesisleri 2007 yılında ağırlıklı olarak otellerden ibaret iken, 2009 yılında 4 adet butik otel hizmet vermeye başlamıştır. Kente hava ulaşımı ile gelen turist sayısı 748.203, deniz yolu ile gelen turist sayısı 407.617 olup, en fazla Almanya (%25.4), İtalya (%13.5), Fransa (%8.9) ve İngiltere (%7.5)'den yabancı turist gelmiştir.^{55, 56}

Kıyı turizmi açısından İzmir ilinin Ege Denizi'ne 629 km kıyısı bulunmaktadır. Bunun 101 km'si doğal plaj niteliğindedir. İzmir il sınırları içerisinde 21 adet plaja Mavi Bayrak ödülü verilmiştir.⁶¹ Yat turizmi itibarıyla İzmir ili içerisinde 6 adet marina, yaklaşık 10 adet barınak hizmet vermekte olup, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevcut iskele ve marinaları geliştirerek yeni iskele ve marina yapma çalışmaları sürmektedir. Kruvaziyer turizmi açısından ise İzmir son yıllarda büyük bir atılım içine girerek Türkiye'de önemli destinasyonlar arasında yerini almıştır. Bu konumuyla İzmir; Kuşadası ve İstanbul'dan sonra üçüncü sıradadır. İzmir Alsancak Limanı'na 2003 yılında yalnızca 5 adet kruvaziyer gemisi sefer yapmış ve 3.271 yolcu getirmiş iken, 2009 yılında 129 sefer ile 306.531 yolcuya ulaşılmıştır.^{62, 63}

İzmir ili kıyı, kruvaziyer, termal, sağlık, kongre, inanç ve eko-turizm olmak üzere zengin turizm potansiyeline sahiptir.

Termal turizm açısından İzmir ili jeotermal enerji kaynakları ve kullanım alanları bakımından önde gelen illerimizden biridir. İl içerisinde Balçova Termal Tesisi'nin yanı sıra; Bayındır, Menemen, Seferihisar ve Urla'da düşük kapasiteli ılıca ve kaplıcalar bulunmaktadır.⁶⁴

Kırsal alanların kullanımına yönelik faaliyetler açısından da İzmir kenti son derece zengindir. Rekreasyon turizmi açısından İzmir Doğal Yaşam Parkı 1.200 hayvan barındırmakta ve önemli bir çekim merkezi oluşturmaktadır.⁶⁵ Dağ turizmi açısından Balçova Tepesi ve Yamanlar Dağı, dağ sporlarının amatör düzeyde yapıldığı yerlerdir.⁶⁶ Kongre turizmi açısından ise İBB sınırları içerisinde toplam 114 adet salon, 21.255 kişilik kapasiteyle kentte düzenlenen bilimsel ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.⁵⁶ Fuar turizminde ise İzmir Enternasyonal Fuarı, ülke içerisindeki ayrıcalıklı konumunu korumaktadır. Bugün kente yönelik turizm hareketliliğini sağlayan ihtisas fuarları 23.750 m² kapalı sergi alanının bulunduğu toplam 420.000 m² alan üzerinde kurulu olan Kültürpark'ta gerçekleştirilmektedir.⁵¹

İzmir ili değişik çağların tarih, din, kültür ve sanatına beşiklik etmiştir. Efes Antik Kenti, Meryem Ana Evi gibi tarihsel ve kültürel değerlerle ülkemizin en önemli turistik merkezlerindendir. Selçuk ilçesinin en önemli tarihsel özelliği üç büyük dinin yayılma ve gelişme merkezi oluşudur.⁶⁴

İzmir ilinde pek çok kırsal yerleşmenin ve doğal coğrafi ortamların kırsal turizm-ekoturizm potansiyeli olmasına rağmen, bugün bunların bir kısmı gününbirlik ziyaretlerle kullanılmaktadır.⁴² İzmir için kırsal turizmde en tipik örnek Selçuk ilçesinin Şirince köyüdür.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Mavi Bayraklı plaj sayısının azalması ve Mavi Bayraklı marina olmaması	Kıyı turizmini geliştirmek	Çevreye duyarlı plaj ve marina sayısının artırılması	1.Mavi bayraklı plajlara yönelik kamuoyunda bilgilendirici çalışmaların yanı sıra, çevre konusunda bilinçli işletme modelleri hakkında seminerlerin düzenlenip, uygulamaların sağlanması ve etkin denetimin yapılması 2.Mavi Bayrak bilgi ve bilincinin kamuoyunda yaygınlaştırılarak uygunsuz durumlarda ihbar mekanizmasının geliştirilmesi	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Bölge Komutanlığı	Kısa ve Uzun
2	Yat turizmi potansiyelinin gereğince değerlendirilememesi	Kıyı turizmini geliştirmek	Yatırım ve teşvik sağlanması	1.Mevcut marinaların yeterli faaliyet göstermesinin sağlanması ve yeni marinaların açılması 2.Mevcut iskelelerin geliştirilmesi ve yeni iskelelerin açılması 3.Yat turizmi ile ilgili yönlendirme faaliyetlerinin sürdürülmesi ⁶⁷	İlgili Bakanlıklar, İBB, İZTO	Uzun
3	Termal kaynakların bulunduğu bölgelerde ulusal ve uluslararası sağlık turizmine hizmet veren turistik tesis sayısının az olması	Termal ve sağlık turizmini yaygınlaştırmak	Tesis sayısının artırılması	1.Jeotermal sahaları bulunan bölgelerde termal turizm tesislerinin teşvik edileceği uygulama araçlarının geliştirilmesi 2.Jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak sağlık hizmetleri turizminin desteklenmesi ⁶⁷ 3.Termal turizm ile ilgili yönlendirme faaliyetlerinin sürdürülmesi ⁶⁷ 4.Sağlık turizminin desteklenmesi	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İZKA, İBB, İlçe Belediyeler, Özel Sektör	Uzun
4	Kırsal yerleşmenin ve doğal coğrafi ortamların kırsal turizm (eko-turizm) potansiyeli olmasına rağmen, büyük kısmının günübirlik ziyaretlerle kullanılması	Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek	Değişen tüketici tercihleri dikkate alınarak yeni potansiyel alanların yaratılması ve varış noktası yönetimine ağırlık verilmesi	1.Kış, dağ ve eko-turizm ile ilgili yönlendirme faaliyetlerinin sürdürülmesi 2.Kültür turizminin geliştirilme ve yaygınlaştırılma çalışmaları bağlamında, otantik özelliklerin korunarak turizme açılan yöresel örneklerin çoğaltılmasının desteklenmesi ⁶⁷ 3.Eko-konaklama imkanları geliştirmesi için destek sağlanması	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İZKA, İBB	Uzun
5	Kentin simgesi olabilecek çekim merkezi niteliğinde bir yapının bulunmaması	Kültür turizmini desteklemek	Kentin simgesi niteliğinde bir yapının oluşturulması	Ulusal ve uluslararası mimari proje yarışmasının düzenlenmesi ve uygulanması	İBB, Üniversiteler, TMMOB	Uzun
6	Kent tanıtımında yetersizlikler bulunması	Kentin etkin tanıtımını sağlamak	Kentin etkin tanıtımının artırılması	1.Sosyal medya olanakları kullanılarak ilin kültürel ve turistik anlamda tanıtımının geliştirilmesi ⁶⁷ 2.Yerel organizasyonların uluslararası ölçeğe taşınması 3.Başta geleneksel el sanatlarımız olmak üzere, maddi kültür ürünlerimizin ihraç ürünlerine dönüştürülmesi ⁶⁷ 4.Kent tanıtımını destekleyici projelerin yapılması 5.Gelenekselleşen kültürel etkinliklere uluslararası nitelik kazandırılması	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İZKA, İBB, İlçe Belediyeler	Kısa

3.4 İstihdam

İşgücüne katılabilecek 15 yaş ve üzeri nüfusun payı; 2009 yılında İzmir'de %77.5, Türkiye'de %74'tür. 2009 yılında İzmir ilinde kadınların %71.1'i ev kadını olmak gerekçesi ile işgücüne katılmamaktadır. Mevsimlik çalışanların 2009 yılında Türkiye içindeki payı %2.3'tür.^{68, 69}

İzmir ilinde 2009 yılında 1.170.000 kişi istihdam edilmiş olup, 227.000 kişi işsizdir. İstihdam edilenlerin %70.4'ü erkeklerden, %29.6'sı kadınlardan oluşmaktadır. 2009 yılında toplam işgücü içerisindeki işsizlerin oranının %33'ü kadın ve %67'si erkektir. Yüksek okul ya da fakülte mezunu kadınların, kadın nüfusu içindeki istihdam oranı %36.7, işsizlik oranı %12.9'dur. Erkeklerde bu oran %22.7 ve %7.9 dur. İzmir ilinde çalışanlar en çok hizmet ve satış elemanı olarak (183.000 kişi, %15.6) ve nitelik gerektirmeyen işlerde (182.000 kişi, %15.5) çalışmaktadır.^{68, 70, 71, 72}

2009 yılında İzmir ilinde 25 yaş ve üzeri işsizlik oranı %67.4'tür. İzmir ilindeki işsizlerin sayısı 152.000, işsizlik oranı ise %15.5'tir. 35 yaş altındakilerin iş gücü içindeki payının %50.2, işsizler içindeki payının %66.1 olduğu tespit edilmiştir. İşsizlik lise ve yüksek öğretim kurumu mezunları arasında yüksek olup, 2006 yılında toplam işsizlerin %37'sini oluştururken, bu oran 2009 yılında %38.9'a yükselmiştir. 2007-2009 yılları arasında İzmir ilinde işsizlik yaklaşık %50 artmıştır.^{27, 68}

2009 yılında kayıt dışılık oranı kadın çalışanlarda (%32.7) erkek çalışanlara göre (%27.4) daha yüksektir. 2006'da tarım sektöründe kayıtlı kadın sayısı 1.000 kişi iken bu sayı 2009'da 4.000'e yükselmiştir, erkeklerde ise bu sayı 40.000'den 25.000'e düşmüştür. Sanayi sektöründe kayıtlı istihdam edilen kadın sayısı 43.000'den 45.000'e yükselirken, erkeklerde 210.000'den 196.000'e düşmüştür. Ticaret sektöründe kayıtlı kadın istihdam sayısı 28.000'den 46.000'e, erkeklerde 139.000'den 153.000'e çıkmıştır. Hizmet sektöründe kayıtlı kadın istihdam sayısı 76.000'den 139.000'e, erkeklerde bu sayı 172.000'den 223.000'e çıkmıştır. 2006 yılında kayıtlı olmayan işyeri sayısı kadınlar için tarım sektöründe 83.000'den 2009 yılında 37.000'e, sanayi sektöründe 20.000'den 19.000'e düşerken, ticaret sektöründe 23.000'den 24.000'e, hizmetler sektöründe 21.000'den 33.000'e yükselmiştir. Erkekler için ise bu sayı tarım sektöründe 85.000'den 33.000'e, sanayi sektöründe 103.000'den 69.000'e, ticaret sektöründe 107.000'den 81.000'e, hizmet sektöründe 50.000'den 43.000'e düşüş göstermiştir.^{26, 73}

İzmir ilinde istihdam edilenlerin %70.4'ü erkeklerden, %29.6'sı kadınlardan oluşmaktadır.

2009 yılında İŞKUR tarafından alınan açık işlerin (alınan talepler) %29.3'ü kamu sektöründen, %70.6'sı özel sektörden alınmıştır. Engelliler için alınan açık iş sayısının toplam sayıya oranı %37.7'dir. 2009 yılında İŞKUR tarafından alınan başvurular son 6 yılın en yüksek rakamlarını göstermektedir. Başvuruların %61.9'u erkekler, %38.1'i kadınlar tarafından yapılmıştır. İŞKUR tarafından yapılan işe yerleştirmelerin %42'si kamu sektöründe, %58'i özel sektörde gerçekleşmiştir. İşe yerleşen sayısının %35.5'ini engelliler oluşturmaktadır.⁷⁴

Reel ücretler 1979 yılından 2007 yılına kadar geçen süre içinde enflasyon karşısında kendini korumuştur. Buna karşın GSYİH'deki büyüme oranına bakıldığında reel ücretlerin gelir artışından faydalanamadığı görülmektedir. Milli gelir 2.86 kat (dolar bazında ele alındığında 3.8 kat) artarken bu büyümeden ücretli kesime refah payı düşmemiştir. Artan iş gücüne karşın ücretlerin değişmediği ve gelir dağılımında dengesizliklerin oluştuğu gözlenmektedir.⁷⁵

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	İşsizlik oranının yüksek olması	İstihdamı artırmak ve çeşitlendirmek	İşsizlik oranının azaltılmasının sağlanması	1. Üniversite, özel sektör ve kamu kurumlarının mesleki eğitim, danışmanlık, proje vb. konularda işbirliğinin artırılması 2. Girişimciliğin teşvik edilmesi 3. Meslek edindirme amaçlı atölyeler kurulması 4. Meslek liselerinin sayısının ve kalitesinin artırılması ve meslek liselerinde eğitim verenlerin yeni teknolojilerin gelişimine paralel olarak sürekli eğitim alarak kendilerini geliştirmesi 5. Üretici duruma geçebilecek olanlar için istihdam olanaklarının sağlanması ¹⁰ 6. Üniversite öğrencilerine yarı zamanlı iş olanaklarının artırılması 7. Girişimci adaylarına yönelik iş kurma eğitimi ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve özel hedef grupları ile dezavantajlı gruplar için iş kurmaya yönelik eğitim ve danışmanlık programlarının geliştirilmesi ⁹ 8. İşini yeni kurmuş girişimcilerin iş geliştirmeye yönelik bilgi ve beceri düzeylerinin artırılması ⁹ 9. Mevsimlik işgücüne çalışma dönemleri dışında istihdam yaratılması	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İZKA, İŞKUR, İBB, Üniversiteler, TMMOB, EBSO, İZTO, TUBİTAK, Özel Sektör	Kısa ve Uzun
2	Kayıt dışı istihdamın yüksek olması	İşgücü piyasasını ve aktif işgücü politikalarını geliştirmek	Kayıt dışı istihdam oranının azaltılması	1. İşgücü veri tabanının oluşturularak sürekli veri akışının sağlanması 2. Kayıt dışı istihdamın önlenmesi ilgili kurum ve kuruluşların denetimlerinin artırılması, bu konudaki toplumsal bilincin geliştirilmesi	İlgili Bakanlıklar, İBB, İlçe Belediyeler, STK	Kısa ve Uzun
3	Eski hükümlü istihdam oranının düşmesi	Eski hükümlü istihdam oranını artırmak	İşgücü piyasasında zorluklarla karşılaşan eski hükümlüler için fırsat eşitliği sağlanması	1. İşyerlerinde eski hükümlü istihdam zorunluluk rakamının yükseltilmesi 2. Hükümlülere, hükümlülükleri sırasında meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması	İlgili Bakanlıklar, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İŞKUR, Üniversiteler	Uzun
4	Gelir dağılımının bozulması ve yoksulluğun artması	Refah ve gelir düzeyi yüksek bir toplum yaratmak	Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikalarının geliştirilmesi	1. Yoksulluk ve gelir dağılımındaki dengesizliğin, sürdürülebilir büyüme ve istihdam, eğitim, sağlık ve çalışma hayatı politikalarıyla kalıcı bir şekilde azaltılması ⁷⁶ 2. Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski taşıyan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayatta yer almalarının sağlanması ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi ⁷⁶ 3. Sosyal güvenlik sisteminin, sosyal risklere karşı toplumu güvence altına almasının sağlanması ⁷⁶ 4. Tarımdaki yapısal değişim sonucu kente göç eden vasıfsız ve yoksul insanların işsizlik riskini azaltmak için aktif istihdam politikalarının geliştirilmesi ⁷⁶ 5. Sosyal destek amaçlı projeler geliştirilmesi ve desteklenmesi ¹¹ 6. Çalışamayacak durumda olan yoksulların düzenli yardım mekanizmalarından yararlanmalarının sağlanması ¹⁰ 7. Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önlenmesine yönelik politikaların uygulanmasında kurumlar arası işbirliğinin sağlanması	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İZKA, İŞKUR, İBB, İlçe Belediyeler, TUBİTAK, STK	Kısa ve Uzun

3.5 Sanayi

2009 yılında İzmir ilinde kayıtlı işyeri sayısında öne çıkan sektörler; dış giyim sanayi, otomotiv yedek parça ve demir çelik sanayidir. Çalışan sayısına bakıldığında ise öne çıkan sektörler; dış giyim, tütün ve otomotiv yedek parça sanayidir. Ekonomik faaliyetlere göre imalatla İzmir ilinde ihracat (1000 ABD Doları) oranı 2009 yılı için 5.226.753 iken ithalat oranı 5.321.362, kişi başına düşen ihracat (ABD Doları) oranı ise 2009 yılı için 1.582, ithalat oranı 1.620'dir.⁷⁷

2009 yılında İzmir ilinde 17 adet organize sanayi bölgesi (OSB) bulunmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde toplamda 12 adet, kuruluşu yapılan 9 adet OSB bulunmaktadır. Bunların dışında İzmir ilinde 27 adet OSB projesi için yer seçimi yapılmış ve bunun 15 adedi kesinleşmiştir. İBB sınırları içerisinde hizmete sunulan 5 adet OSB'de ise parsel doluluk oranı %74, üretime geçme oranı %34 olup 46.483 kişiye istihdam sağlanmıştır. İzmir ilinde hizmete sunulan 8 adet OSB'de parsel doluluk oranı %62, üretime geçme oranı %32 olup 52.717 kişiye istihdam sağlanmıştır. İzmir ilinde 2 adet İhtisas OSB bulunmaktadır.^{78, 79}

İzmir ilinde 2009 yılında 23 adet küçük sanayi sitesi (KSS) bulunmaktadır. Bunlardan 13 adet KSS 8.181 adet işyeri kapasitesine sahip olup Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın kredi imkânları ile hizmete sunulmuştur. Bunların 10 adedi İBB sınırları içerisinde, 3 adedi İBB sınırları dışında yer almaktadır. Doluluk oranı %85 olup 40.906 kişiye istihdam sağlanmıştır. 8.181 adet işyerinden 6.922 adet işyeri faaliyet göstermektedir. İBB sınırları içerisinde 2009 yılında 17 adet KSS bulunmaktadır.^{78, 79}

İzmir ilinde Ege Serbest Bölgesi ve İzmir Serbest Bölgesi olmak üzere 2 adet serbest bölge bulunmaktadır. Ege Serbest Bölgesi, Türkiye'nin ilk üretim serbest bölgesidir. Bunun yanı sıra İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nün bir teknoloji geliştirme bölgesi bulunmaktadır. Bu bölgede kalkınma ve büyüme amacına yönelik Ar-Ge çalışmaları ile teknolojilerin üretildiği ya da geliştirildiği oluşumlar için çalışmalar yapılmaktadır.^{80, 81, 82}

İzmir ilinde imalat sanayide 2007-2009 yılları arasında %80-%100 üretim kapasitesiyle çalışan hem özel, hem devlet işletmelerinde kapasite oranında düşüş gözlenmiştir.^{83, 84}

Türkiye'de gemi sökümü, İzmir ili Aliağa Bölgesi'nde 21 adet firma tarafından yapılmaktadır.⁸⁵ 2002 yılında ortalama aylık gemi söküm tonajı 15.888 tondan, 2009 yılında 24.817,58 tona yükselmiştir.^{86, 87} İzmir ilinde Aliağa ilçesinde 5, Bornova ilçesinde 1 olmak üzere toplam 6 adet demir çelik fabrikası yer almaktadır.^{88, 89, 90, 91, 92, 93}

İzmir Alsancak Limanı artan yük trafiği ihtiyacına karşılık verememesi nedeniyle genişletme ve yaklaşım kanalı taraması çalışmaları devam etmektedir.

İzmir ilinde öne çıkan sanayi sektörleri; dış giyim, otomotiv yedek parça ve demir çelik sanayidir.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Mevcut ve yerleri belirlenmiş OSB, KSS alanlarının altyapı ve diğer çalışmaların yapılmadan faaliyete geçirilmesi	Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dahilinde üretim yapmak, üretimde verimlilik ve kar artışını sağlamak	OSB, KSS alanlarının faaliyete geçirilmesi, altyapı çalışmalarının tamamlanması ve tam doluluk sağlanması	1.OSB ve KSS alanlarının teşvik kapsamına alınarak yasal düzenlemelerin yapılması 2.Yabancı sermaye yatırımlı firmaların OSB alanlarını seçmesi için gerekli teşviklerin sağlanmasında yerel yönetim ve merkezi yönetim ile işbirliği içinde çalışılması 3.Kümelenme çalışmalarına ve ihtisas OSB'lerinin kurulmasına öncülük edilmesi ⁹⁴ 4.Firmalara destekler konusunda bilgilendirme ve rehberlik hizmeti sağlanması	İlgili Bakanlıklar, İZKA, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, KOSGEB, EBSO, İZTO	Kısa ve Uzun
2	KSS'lerin şehir içinde kalması ve işkollarına göre bir araya toplanmaması	Sanayi yapılaşmalarının disipline edilmesini sağlamak	Çevre kirliliği ve plansız kentleşmeye neden olan dağınık şekildeki işyerlerinin bir arada toplanmasının sağlanması	1.Uygulama imar planlarında KSS'ler için ayrılmış alanlarda, ihtisaslaşma talepleri doğrultusunda düzenlemelerin yapılması 2.KSS'lerin bu alanlara taşınmasında gerekli teşviklerin sağlanması 3.Kurumlar arası işbirliğinde çalışılması için platformların oluşturulması	İlgili Bakanlıklar, İBB, EBSO, İZTO, TOBB	Kısa
3	İmalat Sanayinde üretim kapasite kullanım oranlarında düşüş gözlenmesi	Üretimde verimlilik ve kar artışını sağlamak	Üretim kapasite kullanım oranında artış sağlanması	1.İşletmelere yönelik fiziki altyapı, başta bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere altyapılarının geliştirilmesi 2.İmalat sanayinde sektörel gelişme stratejileri ve öncelik alanlarını belirlemek, sektörel izleme ve değerlendirme yapmak üzere kamu ve özel sektörün yer aldığı bir danışma merkezinin oluşturulması ⁷⁶ 3.Firmaların hibe fonlarından, Ar-Ge teşviklerinden (TÜBİTAK, İZKA, AB Fonları vb.) faydalanabilmesi için kurum ve kuruluşların açılan çağrılar konusunda yönlendirilmesi ⁹⁴ 4.KOBİ'lerin ve girişimcilerin rekabet güçlerini artırmak ve yeni pazarlara açılmalarını sağlamak için; iş kurma ve iş geliştirme aşamalarında eğitim ve danışmanlık hizmeti sağlanması, bu amaçla iş geliştirme merkezleri (İŞGEM) vb. yapılanmaların yaygınlaştırılması ve etkinliklerinin artırılması için gerekli düzenlemelerin yapılması ⁷⁶ 5.İleri teknolojilerde gelişimin sağlanarak bu teknolojilere dayalı sanayiler kapsamında belirlenen sektörlerde kullanımının yaygınlaştırılması ve dolayısıyla katma değeri yüksek sanayi sektörlerinin ön plana çıkarılması 6.Tüm sektörlerde teknolojik altyapının geliştirilmesi, Ar-Ge çalışmaları yapılması ve projelerinin desteklenmesi ⁷⁶ 7.İlgili kurum ve kuruluşlarca rehberlik amaçlı eğitici seminerlerin verilmesi, yurt dışı uygulama örneklerini görmek amacıyla geziler düzenlenmesi, fuarların gerçekleştirilmesi ve ulusal/uluslararası alanlarda bölge tanıtımının sağlanması 8.İşletmelerin rekabet gücünü artırmak üzere belgelendirme sistemi ve kalite altyapısının iyileştirilmesi ve desteklenmesi ⁷⁶ 9.Nitelikli insan gücü yetiştirilmesi ve mevcut işletmelerde çalışanların mesleki ve teknik niteliklerinde iyileştirmeye yönelik çalışmaların desteklenmesi, eğitim programlarıyla teknoloji üretimine ve Ar-Ge'ye yatkın işgücü yetiştirilmesinin sağlanması ve bu amaçla kurs ve sertifikasyon programlarının düzenlenmesi	İlgili Bakanlıklar, İZKA, Üniversiteler, EBSO, İZTO, TOBB	Kısa ve Uzun

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
4	İzmir Alsancak Limanının kruvaziyer ya da yük limanı olarak devam etmesi için tercih yapılamaması, her iki durumda da liman kapasitesinin yetersiz olması	İç ve dış ticareti artırmak	Limanın etkin kullanımının sağlanması	1. Alsancak limanında genişlemeye uygun alanların tespiti ve yapılan fizibilite çalışmalarının tamamlanması 2. Kullanım tercihinin yapılması ve kapasitesinin artırılması için gerekli düzenlemelerin yapılması	İlgili Bakanlıklar, İBB, Üniversiteler, EBSO, İZTO, TOBB	Kısa ve Uzun
5	Gemi ve yat inşaat sektörünün yeterli düzeyde teşvik edilmemesi	Gemi ve yat inşaat sektörünün gelişimini sağlamak	Gemi ve yat sektörünün gelişimi için ilgili yasal düzenlemelerin ve gerekli çalışmaların yapılması	1. Mevcut iskele ve marinaların geliştirilmesi, yeni iskele ve marina yapılması⁷⁶ 2. Gerekli yasal düzenlemeler için ilgili kurum ve kuruluşlarla ortak çalışma platformlarının oluşturulması	İlgili Bakanlıklar, İZKA, İBB, Üniversiteler, EBSO, İZTO, TOBB, STK	Kısa

3.6 Ticaret

İzmir ilinde 2009 yılında 6.1 milyar dolar ihracat, 6.2 milyar dolar ithalat gerçekleşmiştir.⁹⁵ İzmir ili ihracatının Türkiye içindeki payı %6.0, ithalatı ise %4.4 olarak gerçekleşmiştir. Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflamasına (ISIC) göre İzmir'in dış ticaret oranı, 2007–2009 yılları arasında ihracat oranındaki toplam değişim oranına göre %5 azalma göstermiştir. İthalat oranında ise %12'lik bir azalma söz konusudur.⁹⁶

Konumu, potansiyeli ve nitelikleri açısından stratejik bir yapıya sahip İzmir Alsancak Limanı, sadece İzmir ilinin değil, Türkiye'nin konteyner ihracat limanıdır.⁹⁷

2007-2009 yılları arasında EBSO'ya kayıtlı firma sayısının %40.4 azaldığı, Ege İhracatçı Birlikleri'ne kayıtlı firma sayısının aynı kaldığı, İzmir Ticaret Borsası'na kayıtlı firma sayısının ise %1.9 arttığı gözlenmiştir.^{98, 99, 100, 101} 2009 yılında en fazla firma toptan ve perakende ticaret faaliyet kollarında kurulmuştur (867 adet). Bu sektörde kapanan firma sayısı ise (295 adet) aynı dönemde kurulan firma sayısının yaklaşık %34'üne karşılık gelmektedir. İmalat ve inşaat sektörleri ise firma kurulma sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır.^{102, 103}

İzmir ilinin kuzey aksında Çiğli ve Karşıyaka ilçelerinde 5, güney aksında Gaziemir ilçesinde 2, batı aksında Balçova ilçesinde 7, doğu aksında Bornova ilçesinde 5 ve merkezde yer alan Konak ilçesinde 5 olmak üzere toplam 24 adet mağaza-hipermarket-yapı market biçiminde büyük ölçekli tüketim alanı yer almaktadır. İzmir ilinde süpermarketlerin genellikle kıyı boyunca, kıyıya paralel uzanan ana ulaşım akslarında ya da taşıt trafiğinin yoğun olduğu ana caddelerde kurulduğu görülmektedir. Büyük ölçekli tüketim mekânlarının, kent merkezlerinin ticari işlevlerini azalttığı, yerel perakende işgücü yapısını ve küçük ölçekli var olan perakende ağını olumsuz etkilediği, öngörülme kentsel büyüme ve yayılmayı hızlandırdığı, trafik yoğunluğu ve yükünü artırdığı, çevreye karşı olumsuz etkiler taşıdığı ve yerleşmelerin mimari karakteri ve kimliğiyle bütünleşemediği gözlenmiştir.¹⁰⁴

Kültürpark Fuar Alanı 1936 yılında oluşturulmuş, 1937 yılında fuar İzmir Enternasyonal Fuarı adını almış, 1948 yılında ise Uluslararası Fuarlar Birliği'ne üye olmuştur. 1950'li yıllardan günümüze kadar kesintisiz bir şekilde açılmaya devam etmektedir. Hızlı büyüme gösteren sektörel ihtisas fuarları için, mevcut fuar alanı artık yetersiz kalmaktadır.

Bu noktadan hareketle, Gaziemir ilçesinde 315.000 m² lik alanda yeni İzmir Fuar ve Kongre Merkezi için yer seçilmiş ve planlama aşamaları tamamlanmıştır. Proje alanı 250.000 m² fuar binası ve eklerini içermektedir.^{51, 105}

Alsancak Limanı Türkiye'nin en büyük konteyner ihracat limanıdır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Küçük ölçekli yerel perakendecilerin büyük alan kaplayan tüketim merkezleri ile rekabet konusunda güçlük çekmesi	Geleneksel ticari merkezlerini yeniden canlandırmak	Küçük ölçekli yerel perakendecilerin ağırlıkta olduğu geleneksel alışveriş alanlarının rekabet güçlerinin artırılmasının ve haklarının korunmasının sağlanması	1.Büyük alan kaplayan tüketim merkezleri ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması 2.Mekânsal olarak ihtisaslaşmış olan geleneksel zanaat tipi üretimin korunması ve desteklenmesi için gerekli teşviklerin sağlanması ve geleceğe taşınması için mesleki eğitim kurslarının açılması 3.Küçük ölçekli yerel perakendecilerin rekabet gücünü artırmaya yönelik örgütlenme çalışmalarının yapılması ve bu amaçla bilgilendirici seminerlerin düzenlenmesi 4.Küçük ölçekli üretici ve perakendecilere yönelik kredi olanaklarının artırılması	İlgili Bakanlıklar, İBB, İlçe Belediyeler, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, İZTO, STK	Kısa ve Uzun
2	Dış ticaret oranında düşüş olması	Dış ticaret oranında ihracat lehine artış sağlamak	Nitelikli, Ar-Ge niteliği ve katma değeri yüksek ihracat ürünlerinin üretilmesi, ithalat oranında düşüş sağlanması	1.Firmaların yurtiçi ve yurtdışı pazarlardaki ilişkilerini güçlendirecek ve teşvik edecek uygulamaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ⁹⁴ 2.Bölgesel, ulusal ve uluslararası pazarlara yönelik olarak firmalara rehberlik hizmeti sunulması 3.Firmaların yurtiçi ve yurtdışı fuarlara katılımlarının özendirilmesi ve verilen fuar teşvikleri konusunda bilgilendirilmesi 4.Firmaların özellikle komşu ülkelere yönelik ihracatının geliştirilmesi için çalışmalar yapılması ve sonuçların izlenmesi ⁹⁴ 5.E-ticaret uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik bilgilendirme ve rehberlik hizmetlerinin sunulması ⁹⁴ 6.Firmaların ürün ve sistem belgelendirilmelerinin yapılabilmesi için destek sağlanması ¹¹	İlgili Bakanlıklar, İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, İZKA, İBB, Deniz Ticaret Odası, İzmir Ticaret Borsası, EBSO, İZTO, KOSGEB, TÜRKAK, TPE, STK	Kısa ve Uzun
3	Kentin tarihi merkezi konumunda olan Kemeraltı'nın canlı ve ekonomik açıdan yaşayan bir merkez alan olma niteliğinin zayıflaması	Kentin tarihi merkezindeki ticareti canlandırmak	Kentin tarihi merkezinde ticaretin yeniden canlandırılması ve çalışmaların yapılarak desteklerin sağlanması	1.Rölöve, restitüsyon ve restorasyon çalışmalarının tamamlanması ¹¹ 2.Koruma amaçlı imar planlarının tamamlanması ¹¹ 3.Yarışma ve seminerlerin düzenlenmesi ve uygulamalarının yapılması ¹¹ 4.Büyük alan kaplayan tüketim merkezleri ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması 5.Kemeraltı içerisinde yer alan mekânsal olarak ihtisaslaşmış bölgelerin yeniden organize edilmesi 6.Kemeraltı'nın gece-gündüz yaşayabilmesi için gerekli güvenlik önlemlerinin alınması 7.Ulaşım ve trafiğin gece ve gündüz işlerliğinin sağlanması için planlanarak yeniden düzenlenmesi, ihtiyaç duyulan alanlarda yayalaştırma çalışmalarının tamamlanması 8.Kemeraltı, Kadifekale ve Agora'nın bir bütün içerisinde ele alınarak düzenlenmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, İZKA, İBB, Konak Belediyesi, Üniversiteler, İZTO, STK	Kısa ve Uzun
4	Mevcut durumdaki fuar alanının fiziksel kapasitesinin ve niteliğinin yetersiz olması	Yeni fuar alanları kazandırmak	Yeni fuar alanlarının kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılması ve mevcut fuar alanının niteliğinin artırılması	1.Fuar alanları için yeni konseptlerin belirlenmesi ve ihtisaslaşmış fuarlar için fuar alanlarında uygun mekânsal düzenlemelerin yapılması 2.Fuar alanlarını yılın her döneminde çekici hale getirebilmek için alan içerisinde yeni aktivitelerin düzenlenmesi, artırılması ve firmaların ürettiği ürünleri sergileyebileceği ve satışını yapabileceği sergi alanlarının ayrılması 3.Uluslararası ve ulusal firmaları fuar alanına çekecek yeni düzenlemelerin ve teşviklerin sağlanması 4.Uluslararası ölçekte kongrelerin düzenlenebilmesi için fuar alanı içerisinde kongre merkezlerinin oluşturulması	İlgili Bakanlıklar, İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, İZKA, İBB, Üniversiteler, EBSO, İZTO, TOBB, STK, Özel Sektör	Kısa

3.7 Tarım

2009 yılında İzmir ilinin toplam yüzölçümü içerisindeki 1.208.611 ha'lık genel arazi dağılımının %27.9'unu tarım alanı, %40.8'lik kısmını ise orman-fundalık alanlar oluşturmaktadır. Bu alanın %35.5'inde tarla tarımı yapılmakta ve yetiştirilen ürünlerden ilk sırada %49.3 ile tahıllar yer almaktadır. Tarla ürünleri içinde ekiliş oranlarına bakıldığında 2006 yılında tahıl bitkileri %39.2'den 2009 yılında %49.4'e, yem bitkileri %25.1'den %28.3'e artmıştır. Endüstri bitkileri grubundaki ürünler (pamuk, tütün, anason vb.) %28.2'den %14.5'e gerilemiştir.^{106, 107}

İzmir ilinde domates 877 bin tonluk üretimle ilk sırada yer alırken, 244 bin tonu aşan karpuz üretimi ise ikinci sırada yer almaktadır. İzmir ili ekiliş alanına göre sebze üretiminde Türkiye'nin enginar üretiminin yaklaşık %35'ini, domates üretiminin %8'ini karşılamaktadır. Meyve üretiminde ise Türkiye'nin incir üretiminin %12'sini, zeytin üretiminin %13'ünü, kiraz üretiminin %15'ini, mandalina üretiminin ise %14'ünü karşılamaktadır.¹⁰⁶

İzmir ili, organik tarım üretiminde Türkiye'nin ilk uygulamaya geçen illerinden birisidir. Organik tarım ve iyi tarım uygulamalarına verilen teşvik ve desteklerin yanında gıda ihracatında alıcıların organik ürünleri özellikle tercih etmeleri organik tarıma olan talebi artırmıştır. Gerek çiftçi sayısı (1.369 kişi) gerekse üretim alanı (197.048 ha) itibarıyla organik tarımsal üretimde önemli artış gözlenmekte olup 2009 yılında 47.437 ton organik bitkisel üretim gerçekleşmiştir. İzmir ilinde yetiştirilen organik ürünler arasında üzüm, zeytin ve domates başta gelmesine karşın ülke verileri ile karşılaştırıldığında; çam fıstığı, enginar, zeytin ve kuru üzümün Türkiye genelinde önemli bir payı olduğu görülmektedir.^{108, 109}

İzmir ili ekonomisinde önemli bir yer tutan hayvansal ürünler tarımsal üretim değerinin %27'sini oluşturmaktadır. İzmir, Türkiye sığır sayısının %2.7'sini, koyun sayısının %1.8'ini, keçi sayısının %2.8'ini ve tavuk sayısının %6.5'ini karşılamaktadır. 2009 yılı itibarıyla 368.295 büyükbaş ve 519.545 küçükbaş olmak üzere toplam 887.840 baş hayvan mevcuttur. Kanatlı hayvan ise (tavuk, köy tavuğu, hindi, kaz, ördek) 14.597.447 adettir. Hayvansal üretim değerinin %35'ini süt üretimi, %25'ini tavuk eti üretimi, %21'ini sığır eti üretimi oluşturmaktadır.¹¹⁰

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde sığır sayısında %14 artış gerçekleşmiş ancak koyun sayısında %18, keçi varlığında ise %36 oranında azalma olmuştur. Tavuk ve hindi sayılarında da artış görülmektedir. Kanatlıda mevcut sayı ile kesilen sayıda görülen artış, iç ve dış pazar talebinin artmasına paralel olarak bölgedeki kanatlı işletmelerin sayısının arttığını ve üretimde verimliliğin tam olarak kullanıldığını göstermektedir.

İzmir ili kültür balığı üretiminde Türkiye'de ikinci sıradadır. 2009 yılında üretim miktarı kültür balıklarında %71.4, deniz balıklarında %25.5, üretim değerleri ise sırasıyla %79.4 ve %17.7'dir.¹⁰⁶

İzmir ilinde, tarımın toplam istihdam içerisindeki oranı, %15.8 düzeyindedir ve bu değer ülke genelindeki %24.9 değerinin oldukça altında kalmaktadır. Bunun temel nedeninin İzmir ilindeki sanayi ve hizmet sektörlerindeki istihdam olanaklarının ülke ortalamasının üzerinde olması ve tarım arazilerindeki daralmanın devam ediyor olması sayılabilir.¹¹¹

Organik tarım üretiminde İzmir ili, Türkiye'de ilk uygulamaya geçen iller arasındadır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Bitkisel üretim alanlarındaki küçülmenin artması ve arazilerin toplulaştırılamaması	Tarım arazilerini korumak	Bitkisel üretim alanlarının korunması ve bölünerek azalmanın önüne geçilmesi	1.Tarım alanlarının korunması ve bölünmesinin engellenmesi ve küçük arazilerin toplulaştırılmasını sağlayacak yasal mevzuatın düzenlenmesi ¹¹² 2.Tarımsal nitelikli alanların korunmasını sağlamak ¹¹³ 3.Arazi parçalılığı sorununun hafifletilmesine yönelik olarak toplulaştırma yatırımlarının yaygınlaştırılması ⁷⁶	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, Tapu Sicil ve Kadastro Müdürlüğü	Kısa ve Uzun
2	Bitkisel üretim ürün çeşitliliğinin planlanması	Planlı üretim ile hedef pazarların taleplerine göre ürün yetiştirmek	Dünya pazarlarına da hitap edecek kalitede ve cinsten ürün çeşitliliği elde edilmesi	1.İzmir ili üretim potansiyellerinin belirlenmesi 2.İl, ilçe ve köylerin ekolojisine uygun ürün çeşitlerinin belirlenmesi ¹¹² 3.Ürün deseni haritası oluşturulması ve üretimin planlanması 4.Tarımsal ürün ihracatında rekabet gücünün artırılması amacıyla katma değeri düşük ve nihai tüketiciye yönelik ürün yetiştirilmesi ¹⁰ 5.Tarım sektörü kapsamında organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ⁹	İlgili Bakanlıklar, STK	Kısa ve Uzun
3	Küçük aile işletmelerinin yeterli desteklenmemesi	Tarımsal verimliliği artırmak	Tarımsal desteklenmenin artırılması ve işletme verimliliğinin yükseltilmesi	1.Küçük ölçekli üreticilere kredi desteği sağlanması 2.Küçük ölçekli üreticilere iyi tarım uygulamaları konusunda eğitim verilmesi 3.Küçük ölçekli işletmelere kooperatif ve birlikler şeklinde örgütlenmelerinin mevzuat kapsamında zorunlu hale getirilmesi	İlgili Bakanlıklar, STK	Kısa ve Uzun
4	Bitkisel üretim girdi maliyetlerinin yüksek olması	Tarımsal verimliliği ve üretimi artırmak	Tarımsal desteklenme ile ürün çeşitliliğinin artırılması ve sağlıklı ürün elde edilmesi	1.Küçük ölçekli üreticilere verilen teşvik ve kredi desteklerinin artırılması 2.Küçük ölçekli üreticilere iyi tarım uygulamaları konusunda eğitim verilmesi	İlgili Bakanlıklar, STK	Kısa ve Uzun
5	Bitkisel üretimde bitki yetiştiriciliği konusunda üreticilerin bilgi eksikliğinin ve uygulama yanlışlıklarının olması	Bitkisel üretim verimliliğini artırmak	Bitkisel üretimde kaliteli ve sağlıklı ekolojik ürün elde edilmesi	1.Üretim periyotlarında yaşanabilecek sorunların erken tespiti ve doğru çözüm yöntemlerinin karşılanması, doğru zamanda doğru gübreleme disiplininin geliştirilmesi ⁹ 2.Doğru gübreleme ve doğru ilaçlama zamanı konusunda yetiştiriciye eğitim verilmesi	İlgili Bakanlıklar, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, TMMOB İzmir Ziraat Odası, Çiftçi Kooperatifler ve Birlikleri	Kısa ve Uzun
6	Hayvan yetiştiriciliğinin AB standartlarına uygun yapılmaması	Hayvancılığın gelişmesini sağlamak	AB standartlarına uyulmasının sağlanması	1.Ulusal hayvancılık politikasındaki eksikliklerin giderilmesi için yasal mevzuatın düzenlenmesi 2.Yüksek verimli ırklar başta olmak üzere büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarının artırılması 3.Yüksek verimli ırklarda besleme, bakım ve sürü yönetiminin doğru yapılmasının sağlanması 4.Hayvan hastalıkları ile mücadele edilmesi 5.Hayvancılık işletmelerinde çalışanların ve hayvan yetiştiricilerinin AB standartları doğrultusunda bakım, besleme ve sürü yönetimi konularında eğitimlerin verilmesi 6.Sivil toplum kuruluşlarının ve hayvancılık kooperatif ve birliklerinin yetiştiricileri, sosyal ve ekonomik olarak desteklemelerinin etkin hale getirilmesi 7.Hayvan yemi üretim maliyetlerinin düşürülmesi	İlgili Bakanlıklar, Tarım İl Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, İZTO, STK, Özel Sektör	Kısa ve Uzun
7	Hayvan borsasının olmaması	Üreticiye fiyat ve alım garantisi sağlamak	Hayvan borsasının oluşturulması	1.Fiyat ve alım garantisi sağlamak amacıyla borsa oluşturulması 2.Şehre kaçak et ve kaçak hayvan girişinin engellenmesi amacıyla kontrollerin artırılması	Tarım İl Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, İZTO, STK	Kısa ve Uzun

4

Fiziksel ve
Sosyal Altyapı

4.1 Planlama ve İmar

İzmir kentinde yürürlükte olan, farklı kurumlar tarafından yapılan plan türleri bulunmaktadır. Belediyeler dışındaki kurum ve kuruluşlara verilmiş olan plan yapma yetkisinden dolayı planlar, çoğu zaman birbirleri ve çevreleri ile bütünleşmemiş olarak hazırlanmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlarca hazırlanan Çevre Düzeni Planları veya Nazım İmar Planları arasında oluşan uyumsuzluklar ve boşluklar, plan kararlarında ve plan notlarındaki farklılıklar, plan kararları ve bazen yetersiz politikalar ile ilan edilen kullanım kararlarının (organize sanayi bölgeleri, toplu konut alanları, özelleştirme alanları, kıyı dolguları ve geri alanları, turizm alanları ve özel çevre koruma bölgeleri) çevreleriyle bütünleştirilmedikleri görülmektedir.

İzmir'de yürürlükte olan temel üst ölçekli plan türlerinden biri, Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nün 24.07.2007 gün ve 7968 sayılı yazısı ve 10.04.2008 gün ve 18151 sayılı yazısı ekinde onanarak dağıtılan Manisa-Kütahya-İzmir Planlama Bölgesi 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planıdır.

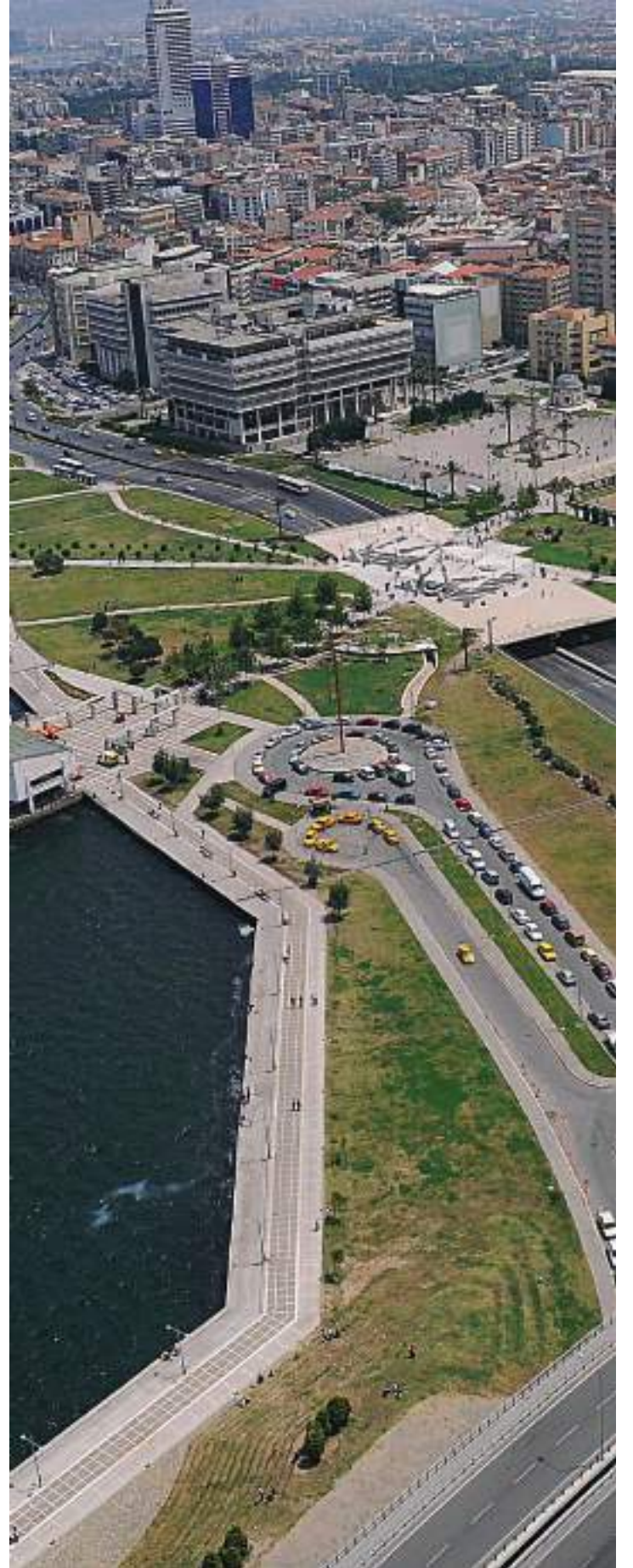
Plana açılan davalar sonucu verilen yürütmeyi durdurma kararına istinaden; söz konusu plan Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nce revize edilmiş ve 14.08.2009 tarihinde onanmıştır. Askı süreci bitiminde, kurum ve kuruluşlardan alınan güncel yeni verilerin plana işlenmesi, maddi hataların düzeltilmesi, uygulamada yaşanan aksaklıkların giderilmesi ve güncellemeye yönelik yapılan başvurular kapsamında yeniden değerlendirilen plan; Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü'nün 20.09.2010 tarih ve 1404 sayılı Makam Oluru ile onaylanmıştır. Diğer üst ölçekli plan, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından 28.03.2007 tarihinde uygun görülerek onaylanan 1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı'dır (İKBNİP). Manisa-Kütahya-İzmir Planlama Bölgesi 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı doğrultusunda irdelenerek hazırlanan 1/25000 ölçekli Kentsel Bölge Nazım İmar Planı Revizyonu (İKBNİPR); İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 16.10.2009 tarih ve 01.904 sayılı kararı ile kabul edilmiş, 11.11.2009 tarihinde Başkanlık Makamınca onaylanmıştır.¹¹⁴ İzmir kenti özelinde üst ölçekli planlarda öne çıkan bazı sorunlar vardır. Bunlardan ilki; üst ölçekli planların plan onama sınırlarının farklı yasal düzenlemelere dayanmasından kaynaklanmaktadır. 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı'nın plan onama sınırı, Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre yarıçapı 50 km olan dairenin sınırı; 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın sınırını, İzmir-Manisa-Kütahya illerinin il sınırları oluşturmaktadır. İBB sınırı ve 1/25000 ölçekli Kentsel Bölge Nazım İmar Planı'nın kanunla belirlenen sınırlarının coğrafi, ekonomik ve kültürel ilişkiler gözetilerek saptanmamış olması planlama aşamasında sorunlara yol açmaktadır.

Sosyal ve ekonomik altyapısı güçlü, sağlık ve çevre koşullarının geliştirildiği bir kent sunmak amacıyla 1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı hazırlanmıştır.

1/25000 ölçekli İKBNİPR; kentsel gelişme alanları, sağliıklaştırma ve iyileştirme alanları, tarım alanları ve diğer koruma alanlarına ilişkin ve yenilenebilir enerji alanlarını teşvik edici politikalar içermekte iken, 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ise genel arazi kullanım kararları, ulaşım kararları, doğal-kültürel değerlere ilişkin kararlar ve çevre sorunlarına ilişkin kararları kapsamaktadır.¹¹⁴ Bu doğrultuda üst ölçekli planların, sektörel temelde çok otoriteli planlama süreçleri sonucu ortaya çıkan parçalı plan kararları içerdiği; ulaşım, turizm, tarım ve yerel kalkınma gibi alt sektörlerle ilişkin yeterli detayda politikalar içermeyeceği görülmektedir. 1/100000 plan üzerinden yapılan incelemede, daha önceden plansız geliştiği bilinen bazı bölgelere iskana yönelik plan kararı getirildiği, buna yönelik de plan açıklama raporunda ve plan notlarında açıklayıcı bir hüküm bulunmadığı görülmüştür. Bunun sonucunda plan dışı yapılaşmış ya da plana aykırı yapılaşmış alanlar, yerleşik alan ya da gelişme alanı olarak plana dahil edilerek bu tür alanlardaki yapılaşmalar tümüyle yasallaştırılmıştır.

Üçüncü bir sorun ise; Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Turizm Bölgesi” ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından “Özel Çevre Koruma Bölgesi” ilan edilen alan sınırları içerisindeki korunması gereken alanların tarifi lenmemiş olduğu ve bu alanlara ilişkin politikaların bulunmadığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onanan 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planları kapsamındaki plan kararıyla, ‘doğal karakteri korunacak alan’, ‘tarımsal alan’ ve ‘doğal sit’ niteliğine sahip alanların yapılaşmaya açıldığı görülmektedir. Diğer bir sorun da, 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planında yalnızca il idari sınırlarının baz alınıp, doğal havza sınırları ya da istatistiki bölge sınırlarının tam olarak göz önünde bulundurulmaması nedeniyle Gediz nehri ve havzasının önemli bir bölümünün plan onama sınırı dışında kalması nedeniyle bölgedeki mekânsal bütünlüğün parçalanmasıdır.

Kentin geleceğini şekillendiren üst ölçekli planların, farklı zamanlarda ve kurumlarca gerçekleştirilmiş olması, üst ölçekteki belirsizliklerin alt ölçeklere aynen taşınması ve planlar arası uyumsuzluklar kentte planlama konusundaki temel sorunlar olarak göze çarpmaktadır. Öte yandan, il bazında planlama çalışmalarına altlık teşkil edecek verilerin, özellikle geçmişe yönelik bilgilerin merkez ve ilçe belediyelerde dağınık bir biçimde yer aldığı görülmekte; mekâna referanslı bilgi toplama, arşivleme ve kullanıcılara sunum konusunda kapsamlı bir veri bankasının eksikliği hissedilmektedir.

No	Sorun	Amaç	Strateji
1	Kentin geleceğini şekillendiren üst ölçekli planların, farklı zamanlarda ve kurumlar arasında yeterli eşgüdüm sağlanamadan gerçekleştirilmiş olması, sektörel temelde çok otoriteli planlama süreçleri sonucu ortaya çıkan parçalı plan kararlarının olması	Kent dinamiklerine uyumlu, özgün mimarisi ve kentsel dokusu ile yaşanılabilir bir kent planlamak; kurumlar arası eşgüdümün olduğu kademeli bütüncül planlama anlayışını benimsemek	Ulusal ölçekte mekânsal bir stratejik planlama yaklaşımı çerçevesinde, ülke, bölge, kentsel bölge, il ve ilçeler olmak üzere her bir kademe için, planlama yetkisine sahip tek bir kurumun oluşturulması (ilgili kurumların katılımcı aktörler olmaları) ¹¹⁵
2	Üst ölçekli planların ulaşım, turizm, tarım ve yerel kalkınma gibi alt sektörlerle ilişkin yeterli detayda politikalar içermemesi	Üst ölçekli planların detaylı sektörel politikalar içermesini sağlamak	İlgili bakanlıklar tarafından yapılan üst ölçekli planlarda, sektörlerle ilişkin politika ve programlar üretilmesi
3	Plan dışı yapılaşmış ya da plana aykırı yapılaşmış alanların, yerleşik alan ya da gelişme alanı olarak plana dahil edilmesiyle bu tür alanlardaki yapılaşmaların tümüyle yasallaştırılması	Kaçak yapılaşmanın önüne geçmek	Onaylı imar planlarına aykırı yapılaşmanın önüne geçilmesi
4	Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Turizm Bölgesi” ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından “Özel Çevre Koruma Bölgesi” ilan edilen alan sınırları içerisindeki korunması gereken (sulak alanlar, yeraltı su kaynakları, orman, termal, tarım alanları, doğal karakteri korunacak alan vb.) alanların planlarda tarifenmemiş olması ve bu alanlara ilişkin politikaların bulunmaması	Kentin korunması gereken alanlarını parçalı yaklaşımlar yerine bütüncül bir yaklaşımla planlamak	Plan yapma yetkisine sahip kurumların sektörel politikalar ve koruma-kullanma dengeleri açısından uzlaşmış bir vizyona sahip olması
5	Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onanan İzmir İnciraltı Turizm Merkezi İnciraltı Kesimi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile doğal sit alanı olarak tescilli ve tarım nitelikli alana; turizm, konut ve ticaret kullanımlarına yönelik plan kararları getirilmesi, İzmir İnciraltı Turizm Merkezi, Balçova Kaplıcaları Kesimi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile bölgenin bir kısmının turizm alanı olarak planlanmasının parçalı bir yaklaşımla sürdürülmüş olması	Kentin doğal değerlerinin korunması yaklaşımını benimsemek, kentin korunması gereken alanlarını parçalı yaklaşımlar yerine bütüncül yaklaşımla planlamak	Sektörel temelli ve parçalı planlama anlayışının terk edilerek doğal nitelikli alanların korunmasını sağlayacak bütüncül planlama çalışmalarının yapılması
6	1/100000 ölçekli Planda yalnızca il idari sınırlarının baz alınıp, doğal havza sınırları ya da istatistiki bölge sınırlarının tam olarak göz önünde bulundurulmaması nedeniyle Gediz Nehri ve Havzası’nın önemli bir bölümünün plan onama sınırı dışında kalması ve bölgedeki mekânsal bütünlüğün parçalanması	Kentin doğal değerlerinin korunması yaklaşımını benimsemek	Havza bütünlüğünü sağlayacak şekilde, sınırların gözetilerek plan sınırlarının yeniden düzenlenmesi
7	İBB sınırının coğrafi, ekonomik ve kültürel ilişkiler gözetilerek saptanmamış olması (örneğin, Çeşme - Karaburun Yarımadası’nın dışarıda tutulması)	İdari sınırları coğrafi, ekonomik ve kültürel ilişkiler gözeterek belirlemek	İBB sınırlarının gözden geçirilmesi
8	Plana altlık oluşturacak, mekâna referanslı bilgi toplama, arşivleme ve kullanıcılara sunum konusunda yetersizliklerin olması	Kentin sağlıklı planlanmasına yönelik veri tabanı oluşturmak ve güncellemek	Plan yapımına altlık oluşturacak veri tabanı oluşturulması

Eylem	Ortak	Zamanlama
1. Ulusal ölçekte mekansal bir stratejik planlama yaklaşımı oluşturmak üzere yasal mevzuatta gerekli düzenlemenin yapılması ¹¹⁵ 2. Kurumlar arası eşgüdümün oluşturulmasına dönük çağrı, katılım, toplantı ve çalışmaların yapılması ^{11, 115} 3. Plan yapım süreçlerinde, ilgili bakanlıklar ve kurumlar arasındaki kademeli yapı ve eşgüdümünün oluşturulması 4. Özel statülü alanlardaki (turizm bölgeleri, özelleştirme alanları, çevre koruma alanları vb.) planlama yetkileriyle ilgili mevzuatın yeniden düzenlenmesi ¹¹⁵ 5. 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planlarının kısa sürede tamamlanması ¹¹ 6. 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planlarının kısa sürede tamamlanması ¹¹	İlgili Bakanlıklar, İller Bankası, TOKİ, İl Özel İdaresi, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, TMMOB, STK	Kısa ve Uzun
1. İlgili bakanlıklar ve kamu kurum-kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması için yasal mevzuatta gerekli düzenlemenin yapılması 2. Detaylı sektörel politikalar oluşturulması 3. Oluşturulan sektörel politikaların planlara yansıtılması	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İBB, İlçe Belediyeler, TMMOB, Üniversiteler, STK	Kısa
1. Tüm plan kademelerinde alanın nitelikleri doğrultusunda, kaçak yapılaşmaya mahal vermeyecek şekilde planların irdelenerek revizyona gidilmesi ¹¹ 2. Kaçak yapılaşmaya ilişkin ilgili iş ve işlemlerin idareler tarafından etkin bir biçimde yürütülmesi ¹¹	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İBB, İlçe Belediyeler, TMMOB, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun
1. Söz konusu alanlarda ilgili bakanlıklarla koordinasyon kurularak gerekli plan değişikliklerinin yapılması 2. Kentin korunması gereken alanlarının planlarda detaylı gösterilmesi 3. Planlarda farklı işlevlere sahip alanların tek bir gösterim altında ifadelendirilmemesi ve alana ilişkin genel stratejilerin tanımlanarak arazi kullanım kararlarının detaylandırılması 4. "Turizm Bölgesi" sınırları içerisinde kalsa dahi korunması gereken alanların, yapılaşma bölgesi olarak algılanmaması için plan raporlarında tarification 5. Turistik tesislere ilişkin yatak kapasitesi ve yapılaşma koşullarının belirlenmesi 6. Ortak bir planlama vizyonu için kamuoyu oluşturulması; eğitim ve bilgilendirme seminerlerinin düzenlenmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İBB, İlçe Belediyeler, TMMOB, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun
Kentin yaşam kalitesi açısından çok önemli olan, İnciraltı, Balçova ve benzeri açık pasif yeşil alanların korunmasına özen gösterilerek planlanması	İlgili Bakanlıklar, İBB, Balçova Belediyesi, TMMOB, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun
1/100000 ölçekli planı, güneyde Sarıgöl ve Alaşehir yerleşimlerinin de "Gediz Planlama Alt Bölgesi" kapsamına alınacağı şekilde revize edilmesi	İlgili Bakanlıklar, İBB, İlçe Belediyeler	Kısa ve Uzun
İBB sınırlarının coğrafi, ekonomik ve kültürel ilişkiler gözeterek yeniden belirlenmesi ve yasal düzenlemenin yapılması	İlgili Bakanlıklar, İBB	Kısa
1. Bilgi toplayan kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması 2. İl bazında geçmişe yönelik bilgileri de kapsayan veri bankası oluşturulması 3. İmar planlarına esas halihazır haritaların güncellenmesi ve yeni haritaların üretilmesi ¹¹	İlgili Bakanlıklar, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, TÜİK, TÜBİTAK, TÜBA, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun

4.2 Barınma ve Konut

İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı Revizyonuna (İKBNPR) göre merkez kentte toplam 11.109,2 ha konut alanı bulunmaktadır. Bu alanın 4.310 ha'sı gecekondu ve imar afları sonucuna göre gelişmiştir. Bu konut alanları merkez kentteki mevcut konut alanlarının %39'unu oluşturmaktadır. DİE (1994) verilerine göre İzmir Merkez Kent nüfusunun %42'si (yaklaşık 1.074.664 kişi) gecekondu alanlarında yaşamaktadır.¹¹⁶ Sağlıklaştırma alanlarındaki bağımsız birim sayısı esas alınarak, gecekondu nitelikli yapı sayısı yaklaşık 86.219 kabul edildiğinde; İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde bina sayısı ise CBS 2007 yılı verileri doğrultusunda 564.416 olarak alındığında (İKBNİP sağlıklaştırma alanları kapsamındaki) kaçak ve sağlıklı yapılaşma oranının %15.3 olduğu söylenebilir.^{117, 118} İzmir kentinde son yıllarda kentin sürekli büyümesine ve yayılmasına neden olan nüfus hareketleri sonucunda, sayısal olarak yeterli gibi görülse de nitelik açısından önemli bir konut sorununun varlığı konut alanındaki temel problem olarak gözlenmektedir. 2000 yılında İBB-19 ilçede bin kişi başına düşen konut sayısı 347 iken (aynı yıl Türkiye ortalaması 239), 2007 yılında 459'a çıkmıştır.^{117, 119} Benzer şekilde kentte hane halkı ortalamasının 3.4 (2009 yılı için)⁶ konut sayısının ise 1.409.168 (2007 yılı için)¹¹⁷ olduğu düşünüldüğünde (yaklaşık 4.791.171 kişilik bir nüfusu barındırabilecek) bu konutların 2007 yılındaki nüfusun (3.256.536)² çok üstünde olduğunu, dolayısıyla ailelerin birden fazla konuta sahip olduklarını söylemek mümkündür.

İzmir ilinde yeni gelişmekte olan konut alanlarında üretilen konutların ağırlıklı olarak özel sektör tarafından üretildiği ve yüksek gelir grubuna hitap ettiği görülmektedir. Bu, durum farklı sosyo-ekonomik koşullara sahip bireylerin, özellikle alt gelir gruplarının konut edinebilirliğinin düşük olduğunu göstermektedir. İzmir ilindeki genel konut biçimi olan apartmanların, ağırlıklı bitişik nizam yapılaşma ile şekillendikleri görülmektedir. Ayrıca kent merkezindeki yoğun konut yapılaşması, kentsel boşlukların, ortak kamusal alanların ve yeşil alanların yetersizliğine yol açmaktadır. Kaçak yapılaşmanın yanı sıra, özel sektör ya da kamu eliyle üretilen yeni konut alanlarında da sosyal donatı yetersizlikleri görülmekte; benzer konut tipolojilerinin tekrardan oluşan mimari niteliği yetersiz konut alanları bulunmaktadır.

Yapı güvenliği konusu, 1996 yılında yayınlanan Deprem Haritasına göre 1. derece deprem bölgesinde yer alan İzmir ili için kritik önem taşımaktadır.²⁰ 2000 yılı TÜİK verilerine göre İBB sınırları içerisinde, güvenilirliği olmayan deprem ve heyelan riski yüksek olan bölgelerde yoğunlaşmış önemli miktarda yapı stoku bulunmaktadır. 2000 yılındaki bu binaların büyük oranda (%66.7) betonarme iskelet sistemi ya da yığma yapılmış sistemi ile (%32.6) üretildiği; depreme dayanımının daha yüksek olduğu bilinen çelik taşıyıcı sistemlerin düşük oranda kullanıldığı görülmektedir.¹¹⁹

Teknik-sosyal altyapısı tamamlanmış daha sağlıklı mekanlar yaratmak için yapılan çalışmalar, kentsel dönüşüm projeleriyle de desteklenmektedir.

2000 yılı TÜİK verilerine göre mevcut konut yapılaşmasında fiziksel ya da teknik kalite eksikliğinden doğan sağlıksız koşulların [İBB sınırları içerisinde %7 oranında düşük standartlı (tuvalet, banyo ve borulu suyun herhangi birinin konut dışında olması ya da bulunmaması), %36.6 oranında tadilat gerektiren, %5.6 oranında hijyenik kanalizasyonu, %27.6 su şebekesine sahip olmayan, asansör (%97.4), otopark/garaj (%89.5), yangın merdiveni bulunmayan (%99.6), ağırlıklı olarak soba ile ısınan (%83.7) konutlar] konutların varlığı görülmektedir.¹¹⁹

İzmir ilinde 2009 yılında yapı denetleme işlemlerini gerçekleştiren 59 adet yapı denetim firması bulunmakta ve bunlar Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir.¹²¹ Yapı denetim sisteminin ülke genelinde olduğu gibi İzmir ilinde de yeterince etkin işlemesine engel olan sorunlar taşıdığı görülmektedir. Konutun niteliği söz konusu olduğunda konut büyüklükleri, donatıları, yaşı, strüktürel özellikleri ve sağlamlığı, kullanıcının bütçesine uygunluk, altyapı bağlantılarının yeniliği, kentsel servislerinin varlığı, ulaşılabilirlik gibi özellikler de önem taşımaktadır.

2009 yılında yüksek yapıların sayısı, İzmir ilinde (32 adet) Türkiye'nin diğer metropol kentlerine göre oldukça düşük olmakla birlikte (İstanbul 202 adet, Ankara 87 adet) son dönemde karma kullanımlı yüksek yapılara (ticaret, ofis, konut vb.) olan eğilimin arttığı gözlenmektedir.^{114, 124} Yüksek yapılar, sahip oldukları özellikler yönünden, diğer yapılardan farklı olarak; yakın ve uzak çevresini, fiziksel çevre, kent dokusu ve her türlü kentsel altyapı yönünden etkilemektedirler.

Kentsel alandaki apartmanların, toplu konutların ve de yüksek katlı konut bloklarının yanı sıra merkez kente ulaşım kolaylığına sahip olan çeper ilçelerde de az katlı bahçeli evlerden oluşan konut toplulukları bulunmaktadır. İBB-21 ilçe dışında yer alan ve denize kıyısı olan sahil ilçelerindeki yazlık sitelerin yanı sıra 2000 yılı sonrasında, kent merkezine daha yakın karasal bölgelerde, çoğu güvenlik önlemleriyle kuşatılmış kapalı konut siteleri yaygınlaşmaya başlamıştır.¹²³

Kentte, Kadifekale ve Bayraklı Kentsel Yenileme Projesi (Afete Maruz Bölgelerin Tasfiye Edilmesi), Cennetçeşme Kentsel Dönüşüm/Yenileme Projesi, Umurbey-Ege ve Hilal Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi gibi halen devam etmekte olan kentsel dönüşüm projeleri bulunmaktadır. Kent merkezinde bulunan bu bölgelerin, fiziksel ve sosyal yapının bir bütün olarak ele alınmasıyla üretilecek projelerle kente kazandırılması yönünde çalışmalar devam etmektedir.¹²⁴

No	Sorun	Amaç	Strateji
1	Farklı sosyo-ekonomik koşullara sahip ve özellikle alt gelir gruplarına yönelik nitelikli konut açığının olması	Kent genelinde farklı sosyo-ekonomik gruplara yönelik nitelikli konut çeşitliliğini sağlamak	Farklı gelir gruplarına (özellikle alt ve orta gelir gruplarına) yönelik farklı büyüklüklerde konut üretiminin devlet eliyle veya kamu-özel işbirliğiyle sağlanması ve konut edinmenin kolaylaştırılması
2	Yapılaşma açısından riskli bölgelerde ruhsatlı konut stokunda yönetmeliklere uygun inşa edilmeyen ya da kullanım esnasında yanlış uygulamalara maruz kalan yapı fazlalığının olması	Konut ve diğer işlevli binalara ilişkin taşıyıcı sistem güvenliğini sağlamak	Tasarım ve inşaat süreçlerinde yapının taşıyıcı sistem ve malzemesinin çağdaş normlara uygun üretilmesinin sağlanması
3	Kaçak yapılaşmanın getirdiği sağlıksız yaşam koşullarının ve kentsel çevreye olan olumsuz etkilerinin (ulaşım ve altyapı problemleri, bu bölgelerde yaşayanların kentsel olanaklara erişiminin ve kente adaptasyonlarının zorlaşması vb.) kontrol altına alınamaması	Kaçak yapılaşma bölgelerini sağlıklılaştırmak, risk altındaki sağlıksız yapıları yenilemek	Kent planlarında tanımlanmış olan yenileme, sağlıklılaştırma ve dönüşüm bölgelerinin etaplar halinde yaşama geçirilmesi ve bu süreçte mekânsal gelişimin yanı sıra sosyo-ekonomik gelişimin temel prensip olarak belirlenmesi
4	Yoğun yapılaşma, ön bahçesiz/bitişik nizam parsellerin ağırlıkta oluşu, bina cephelerinde yer alan eklenti elemanlarının (balkon kapatmaları, klima, tabela vb.) oluşturduğu görüntü kirliliği, mekânsal çözümsüzlük ve yetersizlikler, tekrar eden konut tipolojileri, kentsel boşlukların ve yeşil alanların yetersizliği, “mimari tasarımsızlık”tan kaynaklanan estetik yoksunluğu gibi nedenler sonucu oluşan kentsel kimlik kaybının olması	Kimlikli bir kentsel çevre oluşturmak	Kentte, karar vericilerde ve kentlilerde canlı bir mimari kültürün geliştirilmesi için, kentin mekânsal gelişmesinde çevresel, ekonomik, sosyal boyutların yanı sıra mimari boyutunun daha fazla dikkate alınması; kentlilere nitelikli mimari yapıların sunulması ilkesinin bir kentleşme politikası olarak benimsenmesi ve ödünsüz uygulanması
5	Kentin yeni konut gelişim alanlarında inşa edilen konutlarda, sosyal-teknik altyapı alanı yetersizlikleri, mimari niteliği zayıf, benzer plan tipolojilerinin tekrardan oluşan standart konut tiplerinin yaygınlaşması	Kent genelinde yeterli konut çeşitliliğini sağlayarak nitelikli ve yaşanabilir konutlar üretmek	Kullanıcı talebinin belirlenerek, konut kalitesinin ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik konut üretim politikalarının geliştirilmesi

Eylem	Ortak	Zamanlama
1. Devlet eliyle üretilen konut sunumunun artırılması 2. Özel sektör kuruluşlarının kamuyla işbirliği içinde düşük gelir gruplarına yönelik konut üretmek üzere teşvik edilmesi 3. Yaratılacak yeni yaşam çevrelerinin ve yapıların mimari düzeyine gereken önemin verilmesi 4. Kendi konutunu yapacak gruplar için konut kredisi fonu yaratılması 5. Denetimi geliştirilmiş kooperatif uygulamalarının etkin hale getirilmesi 6. Konut edinmeye ilişkin finansman sistemlerinin geliştirilmesi 7. Ucuz arsa üretimi ve sunumu sağlanması 8. Arsa spekülasyonunu önlemek adına arsa fiyatlarına ilişkin çalışmalar yapmak ve arsa değer haritalarının oluşturulması	TOKİ, İl Özel İdaresi, İBB, İlçe Belediyeler, Özel Sektör	Kısa ve Uzun
1. Normatif düzenin etik kodlarının takibi için sürekli eğitimlerin düzenlenmesi 2. Yapı üretiminde taşıyıcı sistem güvenliğini sağlayıcı çağdaş standartlara yönetmeliklerde yer verilmesi 3. İlgili kurumların dünya çapında gelişen standartları (EMAS, SA 8000 vb.) takip ederek sertifikalandırabilme yetkisine sahip olmasının sağlanması 4. Mevcut yönetmeliklere ve standartlara uygunluğun denetlenmesi 5. Mevzuata uymama halinde caydırıcı ceza uygulanması 6. Yapı güvenliği açısından riskli ve/veya depreme dayanıksız yapıların tespit, onarım ve güçlendirme çalışmalarının yapılması 7. Onarım ve güçlendirme çalışmalarında bütünlük stratejiler geliştirilmesi	İlgili Bakanlıklar, İZKA, İBB, İlçe Belediyeleri, Üniversiteler, TMMOB, Muhtarlar, Yapı Denetim Firmaları, STK, Yüklenici, Yapı Sahibi	Kısa ve Uzun
1. Bu bölgelerde konut üretim biçimleri, konut sahipliği ve konut tiplerinin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılması 2. Kaçak olarak yapılaşmış bölgelerde, sağlıklılaştırmaya yönelik sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarının belirlenmesi 3. Bu bölgelerde toplumsal yaşamın önceliklerini temel alan sosyal içerikli ve meslek edindirmeye yönelik mevcut sosyo-ekonomik yapının gelişmesine öncülük edecek çalışmaları planlayan birimlerin oluşturulması	TOKİ, İBB, İlçe Belediyeleri, Özel Sektör, Yapı Sahibi	Kısa ve Uzun
1. Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerdeki ilgili birimlerin içinde bir denetleme birimi kurularak, mimarlardan, kentsel tasarımcı ve şehir plancılarından oluşan kadrosuyla kentin mekansal örüntüsüne yön veren nitelikteki bir denetlemenin gerçekleştirilmesi 2. İmar planlarını bölgesel kararlar yerine kentin geneline ilişkin bütüncül bir planlama anlayışıyla şekillendirilmesi 3. Yapılaşmada çeşitliliği artırmak, mevcut konutlarda kullanıcı memnuniyetine ilişkin verilerden hareketle farklı alternatifler sunan konut projeleri üretiminin teşvik edilmesi 4. Kentsel dönüşüm projelerinde ve imar planlarında kentsel boşlukların oluşturulmasına yönelik çalışma yapılması 5. İşlevsel ve estetik açıdan sağlıklı mimari çözümlerin oluşturulabilmesine olanak sağlayacak parselasyon planlarının düzenlenmesi 6. İmar yönetmeliğine cephe estetiğini gözetecek maddeler eklenmesi 7. Yerel yönetimlerin nitelikli mimarlık ürünlerini teşvik etmek için öncülük üstlenmesi; ilgili odalarca bu yönde mesleki eğitimleri artırmak, konut ile ilişkili tüm meslek grupları tarafından sadece serbest çalışanlara değil, kamu kurumları ve yerel yönetim mensuplarına da bilgilendirme eğitimlerinin düzenlenmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeleri, Üniversiteler, TMMOB, Özel Sektör	Kısa ve Uzun
1. Bu alanlardaki konut planlarının, plan tipolojileri, konut alanının kentsel doku ve konutun yakın çevresiyle oluşturacağı siluet ilişkisi de dikkate alınarak değerlendirilmesi 2. Özel sektör tarafından üretilen yeni konut alanlarının imar planlarına ve yönetmeliklere uygunluğunun denetlenerek, kontrolsüzce çoğalmalarının yasal süreçlerle önüne geçilmesi 3. Farklı çözümler ve mekansal alternatifler sunan konut tiplerinin geliştirildiği ve bunlara ait etkin, yaşanabilir sosyal alan ve kamusal mekanların tasarlanması 4. Konut gelişme alanlarının planlarının imar yasa ve mevzuatlarınca tanımlanmış standartlara uygunluğunun denetlenmesi için ilgili birimlerin uzman personel sayısı ve teknik donanımlarının artırılması	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeleri, Üniversiteler, TMMOB, Özel Sektör	Kısa ve Uzun

No	Sorun	Amaç	Strateji
6	Yapı denetim sisteminin etkin işlememesi	Yapı denetim sisteminin etkin işlemlerini sağlamak	Yapı denetim uygulamalarının etkinliklerinin artırılması ve etkin ölçümlemenin yapılmasının sağlanması
7	Yapılaşma öncesinde, bina bazında yapılması gereken zemin etütlerinin yerinde denetimlerinin yeterli düzeyde yapılmaması	Kent genelinde depreme dayanıklı konut üretimini sağlamak	Zemin etütleri ile ilgili mevzuatın uygulanması ve yerinde denetiminin etkinleştirilmesi
8	Ruhsatlı binalardaki mekânsal, fiziksel, teknik donatı eksikliklerinin olması	Ruhsatlı yapılardaki donatı eksikliklerini gidererek mevcut konut stokunu iyileştirmek	Ruhsatlı yapılardaki mekânsal, fiziksel ve teknik donatılardaki eksikliklerin giderilerek mevcut konut stokunun iyileştirilmesi
9	Kent içindeki yüksek yapılaşmaya izin verilen parsellerdeki yüksek yapıların fiziksel çevreye olumsuz etkilerinin olması (güneş-gölge olanakları, mekânsal yoğunluğu artırması vb.)	Yüksek yapıların çevreye olan olumsuz etkilerini azaltmak	Yüksek yapıların yakın çevreye olan etkileri analiz edilerek, bu analizlere uygun planlanmasının sağlanması
10	Kent içinde çok katlı konut blokları ya da "residence"lar, kent çeperinde ise az katlı müstakil evler şeklinde yapılan kapalı/güvenlikli konut sitelerinin yarattığı sosyal ve mekânsal ayrışmanın olması	Kentliler arasındaki etkileşimi artırmak ve kamusalılığı desteklemek	Kendi içine kapanmış konut alanlarının yarattığı sosyal ve mekansal ayrışmanın azaltılması yönünde çalışmalar yapılması
11	Kentteki konut stokuna ilişkin veri tabanındaki eksikliklerin olması	Kentteki konut stokuna ilişkin kapsamlı ve kurumlar arası koordinasyonun olduğu bütüncül bir veri tabanı geliştirmek	Kentteki konut stokuna ilişkin mevcut dijital veri tabanının geliştirilmesi

Eylem	Ortak	Zamanlama
1. Yapının yapım sürecindeki denetim eksikliklerinin giderilmesi için Yapı Denetim Yasasında düzenlemelere gidilmesini sağlayacak¹²⁵ ilgili kurumlara destek verilmesi 2. Kamu yapılarının ve TOKİ yapılarının Yapı Denetim Yasası kapsamında olması için gerekli çalışmaların, ilgili kurum-kuruluşlarla koordineli şekilde yapılması¹²⁵ 3. Yapı denetim firmalarının denetiminin artırılması için üst denetim mekanizması kurmak ve yetkinlik açısından sınıflandırma getirilmesi¹²⁵ 4. Yetkili idarelerde ve yapı denetim kuruluşlarında görev yapan her kademede teknik eleman ve yöneticilerin, imar/yapı denetim mevzuatına bir bütün olarak hakim olmasını sağlayacak, eğitim programlarının düzenlenmesi 5. Proje denetiminde, yerel yönetimdeki ilgili kadrolardaki uzman personel sayısının artırılması 6. Gerek mevcut yapıların kullanım sürecinde, gerekse yeni yapıların inşası sürecinde yapı sahiplerinin yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilinçlendirilmesi 7. İnşaatlarda sertifikasız usta çalıştırılmamasının sağlanması 8. Denetimde etkili kişilerin bilgi düzeyini artırmak için meslek odalarının, meslek içi eğitim ve sertifikalandırma sisteminin oluşturulması 9. Yapı Denetim Esasları içine malzeme denetimini ekleyerek Yapı Malzemeleri Yönetmeliği'nin uygulama ve denetiminin etkinleştirilmesi 10. Tadilat aşamasında taşıyıcı sistem açısından risk oluşturan unsurların belirlenmesi 11. Yapı kullanma izin belgesi sonrasında, taşıyıcı sistem açısından risk oluşturan tadilatları tespit etmek üzere denetimlerin artırılması 12. İskân sonrası yapı kullanımından kaynaklı olası yapısal riskleri engellemek için, "Yapı Karnesi" düzenlemek ve belli periyotlarda kullanım sürecini denetleyen bir sistemin oluşturulması¹²⁵	İlgili Bakanlıklar, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversite, TMMOB, STK, Özel Sektör	Kısa ve Uzun
1. Zemin etütlerinin uygulanmasını etkinleştirecek birimlerin yapılandırılması ve uygulanması konusunda bir danışma kurulunun kurulması 2. Uygulamadaki yetki karmaşasını engellemek için mevzuatta, jeofizik ve jeoloji mühendisleri ile geoteknik uzmanı inşaat mühendislerinin görev ve sorumluluklarının ayrıntılı olarak tanımlanması¹²⁵ 3. Yerde denetimin etkin olarak yapılması amacıyla yerel yönetimlerdeki uzman teknik personel sayısının artırılması 4. Mevcutta riskli bölgelerde ve ilgili kurumlarca tespit edilen öncelikli alanlarda yer alan binaların deprem dayanımlarının incelenmesi ve gerekiyorsa güçlendirme çalışmalarının yapılması 5. Kıyı kenarlarında sülfat etkisinde bulunan binaların aşınmaya karşı dayanımlarının periyodik olarak incelenmesi ve gerekiyorsa güçlendirme çalışmalarının yapılması	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun
1. Konut yapı denetleme mekanizmaları oluşturarak fiziksel ve teknik kalite eksikliği olan yapıların tespit edilerek gerekli değişikliklerin yapılması 2. Konutlarda yenilenebilir enerji kaynakları olan güneş enerjisi ve jeotermal enerji kullanımının teşvik edilmesi 3. Yangın merdiveni, otopark, sığınak gibi eksikliği ciddi anlamda hissedilen servislere ilişkin denetimlerin sağlanması ve mevcutların iyileştirilmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun
1. Kentin planlanması aşamasında yüksek yapılar için uygun bölgelerin belirlenerek imar planlarının buna uygun şekillendirilmesi 2. İmar planının öngörülerini dışında kentsel doku içinde yapı taleplerinin ayrıntılı etüt edilmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun
1. Konut parsel büyüklüklerinin imar planı yoluyla kamusal/özel alan dengesini sağlayacak şekilde sınırlandırılması 2. Kentsel alanda kentliler arası iletişimi güçlendirecek kamusal projelerin teşvik edilmesi ve kent yaşamını cazip kılacak önlemlerin alınması 3. Kentlinin kente ilişkin güvenlik algısını artıracak yönde çalışmaların yapılması 4. Devlet tarafından, yaşanabilir ve nitelikli sosyal konut üretiminin artırılması, özel sektörde nitelikli konut yapımının teşvik edilmesi ve bu konutların herkes için erişilebilir hale getirilmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun
1. Sık periyotlarla İzmir'deki konut ihtiyacını farklı girdileri de göz önüne alınarak (konut fiyatlarındaki değişimler, nüfus, göç, aile sayısı, kiracı-ev sahibi oranı vb.) belirlenmesi ve konutların kullanım yoğunluklarının tespit edilmesi 2. Konut stokuna ilişkin hazırlanacak veri tabanının bölgesel olarak fonksiyonel, yapısal, sosyal ve yasal özelliklerin göz önünde bulundurularak geliştirilmesi 3. İBB ve bağlı ilçe belediyeler arasında veri tabanı koordinasyonunun sağlanması 4. Geçmişe ilişkin verilerin dijital veri tabanına işlenmesinin sağlanması	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler	Kısa ve Uzun

4.3 Kent Güvenliği

İzmir'de İl Emniyet Müdürlüğü'nden alınan verilere göre, 2009 yılında mala ve şahsa karşı işlenen suçlar içerisinde hırsızlık suçu ile (%29.8; 17.418 olay) hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlar (%36.3; 21.284 olay) toplam suç sayısında (58.592) önemli bir paya sahiptir. 2007 yılında hırsızlık suçu (%42.9; 27.532 olay) en çok işlenen suç türü iken; 2009 yılında hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçların hırsızlık suç oranını geçtiği gözlenmektedir.^{126, 127}

Kasten yaralama suçları 2007 yılında 1.678 olay iken; 2009 yılında 10.460'a yükselmiştir. 2009 yılında mala karşı işlenen suçlarda faili meçhul olay sayısı 16.745; faili belli olay sayısı ise 9.250'dir. 2007 yılında 3.088 olay olan tehdit suç sayısı 2009 yılında 5.050'ye yükselmiştir.^{126, 127}

Yabancı uyruklulara ilişkin kayıt altına alınan işlemler arasında fuhuş suçu sayısı 2007 yılında 23 iken; 2009 yılında 51'e çıkarak %121.7 oranında artış göstermiştir.^{128, 129} Tüm bu verilerin yanı sıra suça ilişkin daha detaylı ve farklı kurumlar arasında eşgüdüm içerisinde toplanmış bir veri tabanının eksikliği hissedilmektedir.

Öte yandan dünyanın farklı yerlerinde yapılan çalışmalardan bilindiği üzere, kentlerin mekânsal yapısı suç eylemi için önemli bir kriterdir. Kullanılmayan-işlevsiz alanların varlığı, sokak uzunluğu, sokakta bulunan duvar uzunluğu, demir parmaklık uzunluğu, aydınlatma elemanlarının varlığı, doğal gözetim olanakları, sosyal donatı alanları gibi mekânsal nitelikler suç oluşumunda etkili olduğu saptanan, güvenli bir kentsel mekan oluşturmak konusunda dikkat edilmesi gerekli faktörlerdendir.

Türkiye'de ilk defa İzmir ilinde öğrencileri suça karşı korumak için "Okul Timleri" kurulmuştur.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Genelde suç oranları düşmesine rağmen bazı suç türlerindeki (hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen, kasten yaralama, tehdit, yabancı uyruklulara ilişkin kayıt altına alınan işlemler arasında fuhuş) oranın artış göstermesi	Suçu oluşmadan önlemek, suç oranlarını mümkün olduğu kadar azaltmak	İşlenen suç sayısının azaltılması için çalışmalar yürütülmesi	1.Yürütülmekte olan istihbarat faaliyetlerinde ilgili kurumlar ve kolluk kuvvetleri arasında eşgüdüm sağlanması 2.Delilden sanığa ulaşılmasına önemli girdi sağlayan kriminal altyapıyı güçlendirerek ülke geneline yaygınlaştırılmasının sağlanması 3.İşlenen suçlara neden olan faktörleri tespit etmek üzere, yapılmış suçu önleme çalışmalarını araştırmak ve bu çalışmaların sonuçlarından yararlanılması 4.Suç azaltma konusunda fikir üretmek ve koordineli çalışmalar yapmak üzere, bilimsel katkı verecek uzmanlardan oluşan komisyonların kurulması	İlgili Bakanlıklar, İl Jandarma Genel Komutanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, İZKA, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, Muhtarlar, STK	Kısa ve Uzun
2	Kentsel mekânın planlanması ve tasarlanmasında güvenlik konusunun yeterince önemsenmemesi	Kentsel mekânları güvenli kılmak	Kentte, mahalle ve sokak ölçeğinde güvenlik konusunu da içerecek biçimde 'çevreye duyarlı' tasarlanmış sosyal buluşma alanlarının ve kamusal mekanların yaratılması ve sayıca çoğaltılması ¹³⁰	1.Kentsel kamusal alanlarda sosyo-kültürel alanlara yer açarak ¹³⁰ kentliler arası etkileşimin ve güvenin artırılması 2.Yayalar ve bisikletliler için kamusal ulaşım arterlerinin çoğaltılması ¹³⁰ 3.Güvenli kent alanları için önlemlerin alınması 4.Gençlere sağlık, eğlence, eğitim ve istihdam konularında imkân ve fırsatlar yaratıcı, suçu önleyici politikaların geliştirilmesi 5.Kamusal alanlarda uluslararası standartlara uygun yaşam kalitesi ölçütleri dahilinde, mekâna erişilebilirlik ve yaya dolaşımı ölçütlerinin gözetilmesi 6.Semtlerin gündüz ve gece korunmalarına daha çok önem verilmesi 7.Eski bekçilik teşkilatının tekrar canlandırılması 8.Doğal gözetime imkân tanıyan mekânlar oluşturulması (komşuluk gözetimine olanak tanıyacak şekilde birbirini gören konutlar, aşırı uzun olmayan, saklanacak köşelerin olmadığı sokaklar vb.) 9.Planlama çalışmalarında gereğinden büyük ve işlevsiz alanlar oluşturmaktan kaçınılması 10.Kentsel alanlardaki planlama çalışmalarında sokak uzunlukları, sokaklardaki duvar uzunlukları ve yükseklikleri, kamusal alanların varlığı, eğitim gibi faktörlerin de dikkate alınması	İlgili Bakanlıklar, İl Jandarma Genel Komutanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, İZKA, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, Muhtarlar, STK	Kısa ve Uzun
3	Suç oranlarına ve sebeplerine ilişkin veri eksikliklerinin olması	Suç oranlarının azaltılmasında gerekli analiz ve değerlendirmeleri sağlayacak güvenilir ve bütünlüklü hareket edecek bir veri tabanı oluşturmak	Yerel güvenlik politikasının, CBS ve KBS gibi güncelleştirilmiş kapsamlı istatistiki bilgilere dayandırılması	1.Suç istatistikleri ve mağdur anketleri oluşturulması 2.TÜİK ile bağlantılı yeni veri tabanı araştırılması ve güncelleştirilmiş raporlar oluşturulması	İlgili Bakanlıklar, İl Jandarma Genel Komutanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, İZKA, TÜİK, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun

4.4 Ulaşım

İzmir ili içerisinde mevcut ulaşım hizmetleri karayolu, denizyolu ve demiryolları üzerinden sağlanmaktadır. 2009 yılı itibarıyla İzmir il sınırlarında, 5.583 km karayolu ağı mevcuttur. İzmir il merkezinde planlama alanındaki otoyolların toplam uzunlukları 209 km'dir.^{131, 132, 133} İzmir ilindeki otomobil sahipliği Türkiye ile kıyaslandığında önemli bir orana sahiptir. 2009 yılında İzmir ilindeki toplam motorlu araç sayısı 2004 yılına göre artış göstermektedir.^{27, 131, 134} 2007 yılında İzmir ili karayolu şebekesi günlük trafik hacmi açısından 20.000 adet araç ve üstü kapasitededir. Bu şebekelerde 10 adet segment gözlenmektedir. Bu 10 adet segment genellikle kentin transit trafik yükünü taşımaktadır. Trafik hacmi yüksek ulaşım akslarındaki arterler kapasitelerinin üstünde kullanılmaktadır.¹³⁵

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde 60 adet butonlu yaya geçişi ve 72 adet flaşör tesisi olmak üzere toplam 426 adet sinyalize tesis bulunmakta olup, bu tesislerden 96 adedi İBB Trafik Kontrol Merkezi'nden yönetilmektedir. Ayrıca trafik kontrol, denetim ve yönetimi amacıyla 64 adet kavşak ve 8 noktada trafik kameraları bulunmaktadır.¹³⁶

İzmir ilinde toplu taşıma araçlarında ücretlendirme akıllı kart sistemi ile yapılmaktadır. Tüm toplu taşıma sistemlerinde, 2008 yılından itibaren, ilk binışlerden sonra 90 dakika içinde yapılacak binışler ücretsiz olarak uygulanmaktadır.¹³⁷

Aydın yönünden gelen demiryolu, Alsancak İstasyonu'nda, Manisa yönünden gelen demiryolu ise Basmane İstasyonu'nda sona ermektedir.¹³⁸ İzmir Banliyö Sisteminin Geliştirilmesi Projesi kapsamında; mevcut TCDD istasyonlarının yenilenmesi, yer üstü-yer altı istasyonları, karayolu alt-üst geçitleri, aç-kapa demiryolu tüneli (devam etmekte), yaya üst geçitleri ve aktarma merkezleri yapılmıştır. 2000 yılında Üçyol-Bornova arasında hizmete açılan mevcut metro sisteminin uzunluğu 11.5 km olup istasyon sayısı 10 adettir.¹³³ İzmir Metrosu'nun Hafif Raylı Sistemi Projesi'nde, metro hatları uzatılmakta, bu kapsamdaki inşaat çalışmaları devam etmektedir.¹³⁹

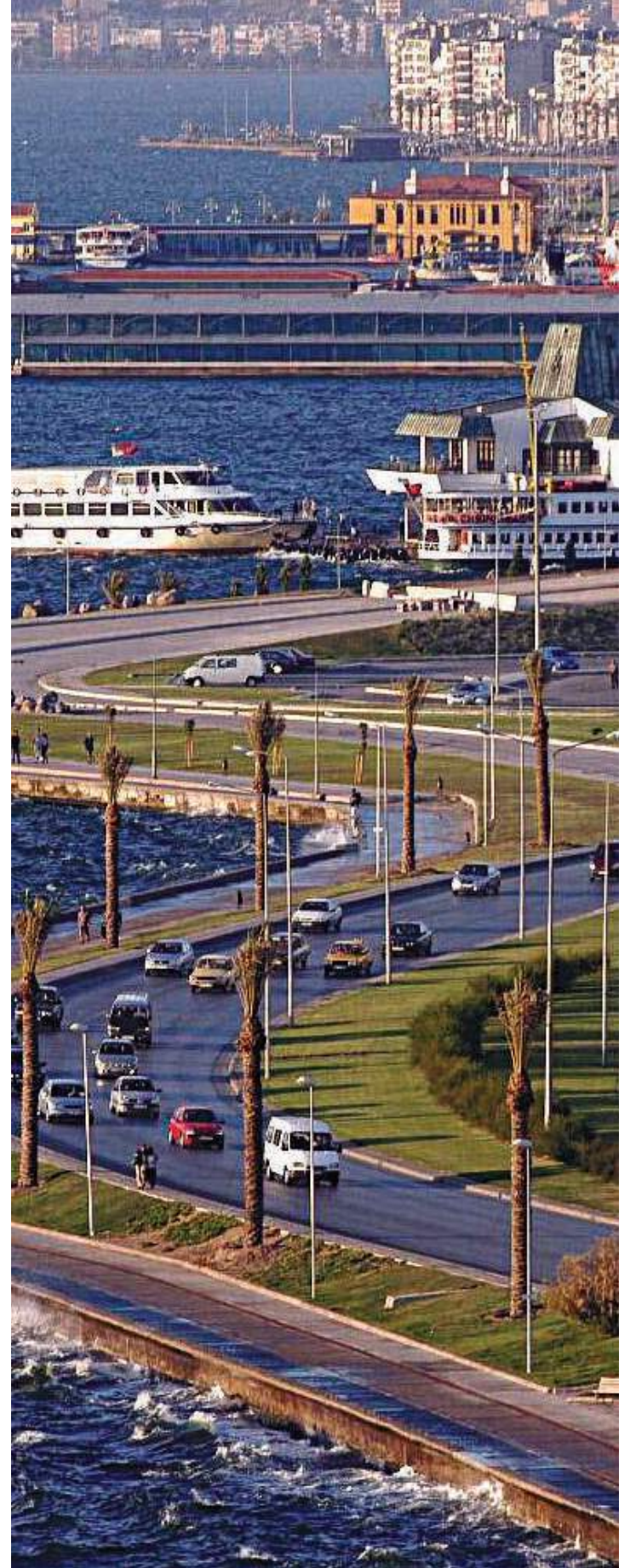
2009 yılında İzmir Körfezi'nin çeşitli kesimlerini birleştiren 11 hatta toplam 24 adet vapur ve feribotla deniz yolu taşımacılığı yapılmaktadır. 2009 yılında toplam 13.948.522 yolcu, gemi ulaşımını kullanmıştır. Feribotla yapılan araç taşımacılığında ise en fazla araç geçişi yaz mevsiminde toplam 307.841 adet araçla gerçekleşmiştir.¹⁴⁰ Alsancak Limanı, Türkiye'nin en büyük ihracat limanıdır. Ayrıca Aliğa, Dikili ve Çeşme Limanları da İzmir ili için önemli limanlardır.¹⁴¹

Tüm toplu taşıma sistemlerinde, ilk binışlerden sonra 90 dakika içinde yapılacak binışler ücretsiz olarak uygulanmaktadır.

ESHOT ve İZULAŞ tarafından karşılanan otobüs taşımacılığı hizmeti ile her gün 5.505 durakta 323 hatta 1.863 otobüsle yolcu taşınmaktadır.¹³⁷ Minibüs taşımacılığı, 1.117 araç ile dört merkez altında toplanmış ve 47 hatta günde ortalama 250.000 yolcu taşınmaktadır. Özel ya da kurum servisleri ile yapılan taşımacılıkta günde ortalama 150.000 yolcu taşınmaktadır.^{142, 143} Ayrıca dört ayrı hatta taksi dolmuşlarla taşımacılık yapılmaktadır.¹³³ Bölgenin en büyük otobüs terminali olan İzmir Otogarı'nda, gidiş-geliş yönlerine göre şehirlerarası otobüs firmaları kuzey aksına 31, kuzey doğu aksına 202, doğu aksına 190 ve güney aksına 228 adet araçla hizmet sunmaktadırlar.¹⁴⁵

İBB İzelman AŞ tarafından işletilen açık alanlarda toplam 48 adet otoparkta 4.192 adet araç ve kapalı alanlarda 13 adet otoparkta toplam 5.193 araç kapasitesi bulunmaktadır.¹⁴⁵

İzmir kent merkezi bisiklet ulaşımının geliştirilmesine uygun bir yapıdadır. Yaya öncelikli bir kent merkezi oluşturmak ve sahil şeridinin kent sakinleri tarafından etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak için; yayalar ile öncelikli ve en yakın etkileşim içerisinde olan bisiklet yollarının sağlıklı bir şekilde standart ve gereksinimlere uygun olarak oluşturulması için projeler geliştirilmiştir. Kent merkezinde sahil kesiminde bulunan yaya yollarının toplam uzunluğu 37.43 km, mevcut bisiklet yollarının toplam uzunluğu ise 24.67 km'dir.¹⁴³

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Karayolu ulaşımında yaşanan olumsuzlukların olması	Kentlinin ihtiyacına karşılık verecek güvenli, konforlu ve çevre dostu teknolojiyi benimseyen alternatif ulaşım yapısı oluşturmak	Mevcut ulaşım sisteminin entegrasyonunun geliştirilmesi ve kentin dokusuna uygun alternatif toplu ulaşımın çeşitlendirilmesi	1.Ulaşım ve trafik düzenleme projelerinin hazırlanması 2.İmar planında bulunan uygulanmamış yolların açılmasıyla alternatif ulaşım güzergahları oluşturulması 3.Trafik yoğunluğunu anlık belirleyebilecek gerekli teknoloji, donanım ve yazılım sistemlerinin kullanımının artırılması 4.Bilgi Yönetim Sistemi'nin (GPS) yeniden yapılandırılması 5.Sinyalizasyon sisteminin geliştirilmesi ¹¹ anlık trafik yoğunluğunun sinyalizasyon sistemine dahil edilmesi 6.Yatay ve düşey işaretlemenin geliştirilmesi, bakım ve onarımı, görünürlüğünün ve denetimlerinin artırılması 7.Yol enkesitlerindeki düzensizliklerin giderilmesi (şerit sayısı, şerit genişliği, kaplamalar vb.) 8.Kent içindeki alt yapı çalışmalarının tek merkezden planlanması ve koordine edilmesinin etkinleştirilmesi (iletim hatları, kanalizasyon vb.) 9.Kent içine girecek olan araçların zamanlarının belirlenmesi ve alternatif yol güzergahlarının belirlenerek sayılarının azaltılması 10.Kent içi trafiğin düzenli bir şekilde işleyebilmesi açısından araç kullanıcıları ve yayaların bilgilendirilmesi ve eğitilmesi 11.Minibüs, otobüs, taksi ve servis araçlarının yüksek hızlarda seyahat etmeleri konusunda denetimlerin ve takibinin yapılması, şoförlerin zorunlu eğitimlerinin yapılması 12.Ticari araçların uydu üzerinden takibinin yapılabilmesi amacıyla gerekli teknolojik cihazların zorunlu hale getirilmesi 13.Gerekli düzenlemelerle halkın toplu taşıma araçlarını kullanmaya teşvik edilmesi	Karayolları Bölge Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun
2	Ulaşım Ana Planı'nda yer alan hafif raylı sistem hat yapımlarının henüz tamamlanmamış olması	Toplu ulaşım da alternatif yaratmak	İzmir Hafif Raylı Sistemi Projelerinin yapımı gerçekleşmeyen aşamalarının tamamlanması	Hafif Raylı Sistemi'nin yapılmayan projelerinin, Ulaştırma Bakanlığı'nca yapılması	İlgili Bakanlıklar, İBB	Uzun
3	Denize sınırı olan ilçelerde yeterli deniz ulaşımının sağlanamamış olması	Kentlinin ihtiyacına karşılık verecek güvenli ve konforlu alternatif ulaşım yapısıyla seyahat kalitesini artırmak	Ulaşım entegrasyonunun geliştirilmesi ve kentin dokusuna uygun alternatif toplu ulaşımın çeşitlendirilmesi	1. Yeni iskelelerin yapılması 2. Gemi Alımı ¹¹	İlgili Bakanlıklar, İBB	Kısa ve Uzun
4	Yaya ve dezavantajlı grupların yaya yollarını ve kaldırımları sağlıklı kullanamaması	Yaya ve dezavantajlı grupların yaya yollarını ve kaldırımları sağlıklı kullanmasını sağlamak	Yaya yolu ve kaldırımların yaya ve dezavantajlı gruplar tarafından etkin bir şekilde kullanımının sağlanması	1.Kaldırım üstü parklanmanın engellenmesi 2.Park edilebilecek yeni alanların planlanması ve toplu ulaşım a entegrasyonunun sağlanması 3.Yaya yolları üzerindeki yaya ulaşımını engelleyen etkenlerin ortadan kaldırılması(masa, sandalye, trafik levhası vb.) 4.Fiziki düzenleme standartlarının oluşturulması ve uygulanması	İBB, İlçe Belediyeler	Kısa ve Uzun
5	Bisiklet yolu ve park yerlerinin yetersizliği	Kentlinin ihtiyacına karşılık verecek güvenli, konforlu ve çevre dostu teknolojiyi benimseyen alternatif ulaşım yapısıyla bireysel seyahat kalitesini artırmak	Yolların etkin şekilde kullanımına yönelik halkın bilinçlendirilmesi ve özendirilmesi	1.Bisiklet yolları ve bisiklet park yerlerinin artırılması 2.Bisiklet yollarının sürekliliğinin sağlanması 3.Toplu taşımaya entegre olabilecek noktalarda bisiklet kiralama sistemlerinin oluşturulması	İBB, İlçe Belediyeler	Kısa ve Uzun

4.5 Enerji Kullanımı

İzmir ilini besleyen ve Ege Bölgesi'nde bulunan termik santrallerin güçleri diğer enerji kaynaklarına göre daha önemlidir. Bunun yanında bölgenin rüzgar, jeotermal ve güneş enerjisi bakımından da büyük potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu tip santraller henüz yeni gelişmekte olduğundan toplam kurulu güç içindeki oranı oldukça düşüktür.

İzmir ili, Türkiye'nin rüzgar potansiyelinde üçüncü sırada yer almaktadır. Mevcut rüzgar enerjisi potansiyelinin daha %1'i bile kullanılmamaktadır. Son iki yılda kurulu güç 2.8 katına çıkmıştır.^{142, 146, 147, 148, 149}

İzmir'de jeotermal enerji, elektrik üretimi, termal tesislere su temini, seracılık, sıcak su temini, yerel bölgesel ısıtma ve endüstriyel amaçlarla kullanılmaktadır. İzmir ilinde 2008-2009 döneminde 2.450.000 m² kapalı alan 24.500 KE (134 MWth) güç ile ısıtılmıştır. Bu kapasitesi ile dünyanın en büyük jeotermal kaynaklı bölge ısıtma sistemlerinden biridir. Mevcut potansiyelden en fazla Balçova ilçesi faydalanmaktadır. Balçova ve Narlıdere'de 2009 yılında 14.843 aboneye ısınma amaçlı hizmet verilmiştir.¹⁵⁰

Elektrik enerjisi üretimi ile beraber, yapılarda ısınma ve sıcak su eldesi için doğalgaz kullanımına yakın zamanda başlanmıştır. Altyapı çalışmalarına 2006 yılında başlanan şebeke 11 adet merkezde devreye girmiş ve 2009 yılı itibarıyla 125.019 aboneye ulaşmıştır.¹⁵¹

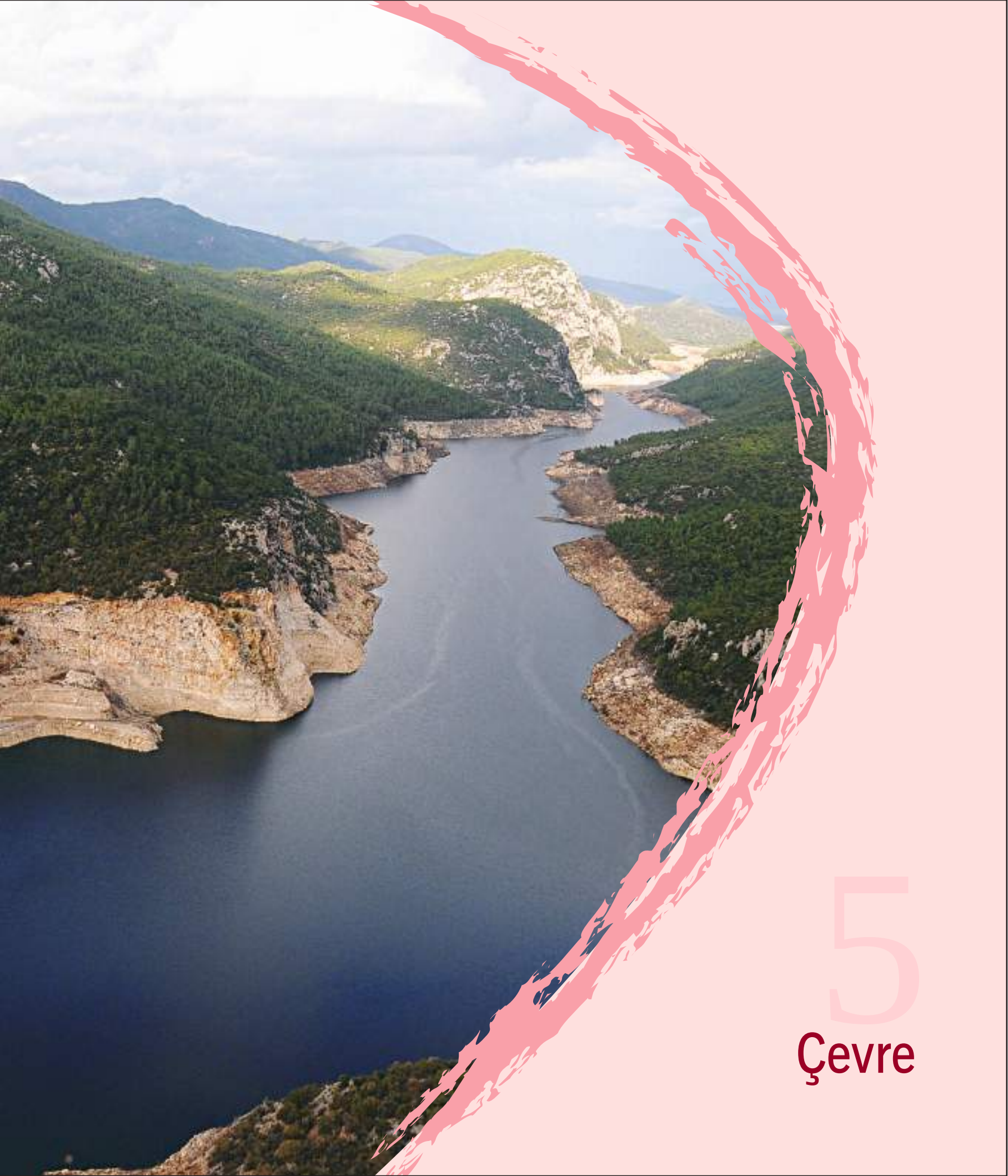
İzmir ili, Muğla-Yatağan, Manisa-Soma ve Kütahya-Tunçbilek hatları ile enterkonnekte şebekeye bağlı bulunmaktadır. 380 kV iletim hatları 514 km uzunluğunda, 154 kV iletim hatları ise 816.70 km uzunluğundadır. Elektrik enerjisi toplam 28 adet bölgesel indirici trafo merkezi yoluyla ulaştırılmaktadır. Mevcut şebekenin yüksek gerilim kısmının %7'si yeraltı şebekesi olup, diğer %93'lük kısmı hava hattı şebekesi olarak hizmet vermektedir. Alçak gerilim kısmının %6'sı yeraltı şebekesi olup, diğer %94'lük kısmı hava hattı şebekesi olarak hizmet vermektedir.¹⁵²

İzmir ilinde 2009 yılında elektriğin %51.3'ünü sanayi, %23.9'unu konut, %11.5'ini ticarethaneler, %13.4'ünü de diğer gruplar tüketmektedir.¹⁵³ İzmir metropolü %7.8 kayıp-kaçak oranı ile en az kayıp-kaçak oranı listesinde Türkiye genelinde yirmiikinci sırada yer almıştır. İzmir ilinde kişi başına düşen elektrik tüketimi Türkiye genelindeki kişi başına enerji tüketiminin 1.8 katıdır.^{142, 153, 154} Enerji yoğunluğu ise 1 TEP enerji tüketimine karşı üretilen gayri safi milli hasıla değerine göre hesaplanan enerji yoğunluğu miktarı, 2006 yılı verilerine dayanarak yaklaşık olarak 0.35 TEP/bin\$ olarak dünya ortalamasının altındadır.¹⁵⁵

İzmir ilinde güneş, rüzgar ve jeotermal kaynaklı yenilenebilir enerji türleri kullanılmaktadır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının az olması	Güvenilir, sürdürülebilir enerji arzının sağlanması amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak	Sürdürülebilir, yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması	1.Yenilenebilir enerji kaynaklarının verimli ve etkin kullanımı ile ilgili proje ve çalışmaların yapılması¹⁰ 2.Jeotermal kaynak bulunan yerlerde jeotermal ısıtmalı sera ve kurutma tesisi kurulması¹⁰ 3.Sokak aydınlatmalarında güneş enerjisinden yararlanılması¹⁰ 4.Biyokütle, evsel atık ve atıksu arıtma çamurlarından enerji üretimine yönelik çalışmaların yapılması¹⁰ 5.Rüzgar ve güneş enerji üretim tesislerinin kurulması¹⁰ 6.Sürdürülebilir, yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı ile ilgili eğitim ve tanıtım çalışmalarının yapılması	İl Özel İdaresi, İZKA, İBB, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun
2	Tüketilen enerjinin verimli kullanılamaması	Enerjinin verimli ve tasarruflu kullanılmasına ilişkin yaygın ve yerleşik bilinç oluşturmak, enerjinin verimli kullanımında sürekliliği sağlamak	Enerjinin verimli ve tasarruflu kullanımına yönelik uygulamalar yapılması	1.Kurumlar arası işbirliğinin sağlanması 2.Kamu ve özel sektör kuruluşlarının ve halkın enerjiyi verimli kullanması ve enerji tasarruflu ürünleri tercih etmesi için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması 3.Kent içi aydınlatma planlamasının tek merkezden planlanması, sistemin kontrolünün yapılması 4.Tüm binalarda enerji verimliliği için yasal mevzuat kapsamında ısı yalıtım projelerinin hazırlanması, mesleki denetimin sağlanması ve enerji kimlik belgesinin düzenlenmesi¹⁰ 5.Okullarda enerji tasarrufuna yönelik eğitimler verilmesi, halkı bilinçlendirme amacıyla broşürler dağıtılması, seminerler düzenlenmesi, toplu taşıma araçlarında poster ve filmlerle bilgilendirme yapılması	İlgili Bakanlıklar, İl Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, İZKA, Üniversiteler, TMMOB	Kısa ve Uzun

5

Çevre

5.1 Su Kalitesi

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde içme ve kullanma amaçlı suların temin edildiği kuyularda, yüzeysel su kaynaklarında (barajlarda) ana dağıtım depolarında ve şebekenin değişik yerlerinde kalite izlemesi yapılmaktadır. Analizler, Türk Akreditasyon Kurumundan TS EN ISO/IEC 17025 kriterlerine göre akreditasyon belgesine ve Çevre ve Orman Bakanlığı yeterlilik belgesine sahip İBB İZSU Laboratuvarları tarafından yapılmaktadır.

Laboratuvarlarda mevzuatta ve ülke standartlarında öngörülen ağır metaller dahil kimyasal, mikrobiyolojik analizler yapılmakta ve 2005 yılında revize edilerek yayımlanan Türk Standardı 266 İnsani Tüketim Amaçlı Sular (TS 266 İTAS), Sağlık Bakanlığı İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik, İçme Suyu Elde Edilen ya da Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmeliklere göre değerlendirilmektedir.¹⁵⁶

İzmir ilinde, günlük üretilen ve şebekeye dağıtılan su miktarı 2009 yılı için ortalama 504.427 m³ olup, İZSU Genel Müdürlüğü tarafından 1.880 adet adreste kontrol izlemesi yapılmıştır. 2009 yılında İBB sınırları içerisinde yaşayan nüfusun (3.400.816) kişi başına kullandığı brüt su potansiyeli 662 m³ tür. Kullanma suyu ihtiyacının %63.1'i yer altı, %36.9'u yüzeysel sulardan elde edilmiştir. Yer altı suyu 116.373.665 m³, yüzeysel sular 68.107.338 m³ olmak üzere toplam 184.481.003 m³ su üretilmiştir.¹⁵⁷

2007 yılında İBB-9 ilçe ve 2008-2009 yıllarında İBB-11 ilçede yıllar içinde su kayıp oranları giderek azalmaktadır. 2007 yılında kayıp oranı %44.7 olarak saptanmış iken 2009 yılında kayıp oranı % 39.9'a düşmüştür. Su kayıplarını en aza indirmek amacıyla İZSU bünyesinde Su Kaçak ve Kontrol Şube Müdürlüğü görev yapmaktadır.^{156, 157}

2009 yılında İBB sınırları içerisindeki 21 ilçede İZSU laboratuvarlarında kimyasal ve mikrobiyolojik olarak toplam 111.175 adet parametre analiz edilmiştir. İZSU tarafından işletilen Tahtalı, Balçova, Aliğa ve Ürkmez Baraj'larında içme suyu arıtma tesisleri devrede olduğu sürelerde günlük, haftalık, aylık olmak üzere mevzuatlarda istenen parametreler analiz edilerek izlenmektedir.¹⁵⁷

Ayrıca, su ile bulaşan hastalıkların önlenmesi amacıyla İBB sınırları içerisindeki yüzeysel ve yer altı kaynaklarından elde edilen suların tamamı dezenfeksiyon işlemine tabi tutulmaktadır.¹⁵⁸

Türkiye'nin kapasitesi en büyük ileri biyolojik atıksu arıtma tesisi İzmir'dedir.

Kuyu sularındaki arseniğin uzaklaştırılması amacıyla 2008 yılında üç büyük arıtma tesisinin inşası başlamıştır. Bu tesislerden dünyanın en büyük arsenik arıtma tesisi olan Göksu ve Sarıkız Kuyuları için Çullu İçmesuyu Arıtma Tesisi 10.04.2009, Halkapınar kuyuları için Halkapınar İçmesuyu Arıtma Tesisi ve Menemen kuyuları için Menemen İçmesuyu Arıtma Tesisi 11.03.2009 tarihinde tam kapasite ile (sırasıyla 3.000 lt/sn, 1.000 lt/sn ve 600 lt/sn olmak üzere) devreye alınmıştır.¹⁵⁷

Atıksu Arıtma Tesislerindeki Çıkış Suyu Kalitesi, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğine göre eşdeğer nüfus bilgileri baz alınarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de yılda 500.000.000 m³ atıksu ileri biyolojik yöntemle arıtılmaktadır. Türkiye nüfusunun %4.7’si İBB sınırları içerisinde yaşamaktadır. İZSU tarafından toplam 257 milyon m³ atıksu arıtılmıştır. Arıtılan atıksuyun %96.8’i (249.211.439 m³) ileri biyolojik arıtma, %0.6’sı biyolojik arıtma (1.530.332 m³), %2.6’sı doğal arıtma (6.645.450 m³) yöntemiyle arıtılmıştır.¹⁵⁹

İZSU Genel Müdürlüğü tarafından işletilen Atıksu Arıtma Tesisleri’nin tamamında çıkış suyu kalitelerinin yönetmelikte öngörülen alıcı ortama deşarj standartlarını sağlamak üzere işletim gerçekleştirilirken; bazı tesislerde ihtiyacı karşılamak üzere revizyon ve kapasite artışları yapılmaktadır.

2009 yılı itibarıyla İzmir Körfezi’ne dökülen derelerde sel sularının çevreye zarar vermeden denize ya da ana dereye ulaşmasını sağlamaya yönelik olarak toplam 13.947 m alanda dere ıslah çalışmaları yapılmıştır.¹⁵⁹

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Su kaynaklarının jeolojik ve çevresel kaynaklardan etkilenmesi, su miktarlarında yetersizliklerin olması	Tüketicilere kaliteli ve kesintisiz içme suyu temin etmek	Su kaynaklarında içme ve kullanma suyu parametrelerinin iyileştirilmesi	1. Su kaynakları ve havzalarının korunmasına yönelik mevcut idari, hukuki ve teknik tedbirlerin tesis edilmesi, sürdürülmesi^{76, 160} 2. Arıtma sistemlerinin geliştirilmesi 3. Alternatif içme suyu kaynaklarının tespit ve tahsis edilmesi¹⁶⁰ 4. Su yönetiminde içme ve kullanma suyuna öncelik verilmesi 5. Su kalitesi izleme çalışmalarının sürdürülmesi 6. Barajların plan / proje yapımında kurumlar arası koordinasyonun sağlanması⁷⁶ 7. Yeni su kaynaklarının tesisi, mevcut su kaynaklarının rehabilitasyonu, su kaynaklarının kirliliğinin önlenmesi ve su kayıplarının minimize edilmesinin sürdürülmesi 8. Tuzlu su arıtımı fizibilite etütleri yapılması	İlgili Bakanlıklar, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İBB	Kısa ve Uzun
2	Kentsel atıksu arıtma tesisleri ve kapasitelerinin eksiklikleri ve arıtma çamurlarının değerlendirilememesi	Alıcı ortamların kalitesini korumak ve yükseltmek, atıkları geri kazanmak	Revizyon / kapasite artırımı yatırımlarının tesis edilmesi, atıklardan geri kazanılması ve enerji elde edilmesi	1. Mevcut tesislerde proses ve kapasite revizyonlarının gerçekleştirilmesi 2. İlave arıtma tesislerinin ve / veya ünitelerinin tesis edilmesi¹⁶⁰ 3. Sanayide ve kentsel kullanımda sürdürülebilir atıksu yönetiminin sağlanması⁹ 4. Tesislere gelen kirlilik yükünü azaltmak için işletmelere ön/tam arıtma yapılmasına devam edilmesi¹⁶⁰ 5. Çiğli Atıksu Arıtma Tesisinde çamur çürütme-kurutma tesisi kurulması (biyogaz üretimi ve kullanımı dahil)	İl Özel İdaresi, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İBB	Kısa ve Uzun
3	Atıksu altyapı sistemlerinin eski olması veya mevcut olmaması	Yaşanabilir yerleşim alanlarını geliştirmek	Kanalizasyon sistemlerinin inşa edilmesi	Kanalizasyon altyapı sisteminin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması ¹⁶⁰	İl Özel İdaresi, İBB	Kısa ve Uzun
4	Alternatif su kaynaklarının uygulamaya geçmemesi	Kaynakları korumak	Arıtılmış suların yeniden kullanılması, yağış hasadının yapılması	1. Arıtılmış suların sulama suyu olarak kullanılması¹⁶⁰ 2. Binalarda yağış hasadı uygulamasının teşvik edilmesi 3. Halkın bilinçlendirilmesi, özendirilmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Özel İdaresi, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İBB	Uzun
5	Yağmur suyu baskını ve taşkınların oluşması	Su tahliye sistemleri oluşturmak, kanalizasyon sistemi yükünü azaltmak	Yağmur suyu hatlarının, dere ıslahları ve bentlerinin artırılması	1. Ayırık sistem yağmur suyu, kanal ağının genişletilmesi 2. Dere, akarsu yataklarının kontrolü, bakımının sürdürülmesi	İlgili Bakanlıklar, İBB	Kısa ve Uzun

Büyük Kanal Projesi'nin uygulanmasıyla İzmir Körfezi'nin

biyolojik çeşitliliğinde ciddi artış gözlenmiştir.

5.2 Körfez Biyoçeşitliliği ve Körfez Kirliliği

Toplam uzunluğu 64 km'yi bulan İzmir Körfezi'nin yüzey alanı 500 km² olup, su kapasitesi 11.5 milyar m³ ü bulmaktadır. İzmir Körfezi hidrografik ve topografik özellikleri açısından; İç, Orta ve Dış Körfez olarak üç bölümden oluşmaktadır.¹⁶¹ Büyük Kanal Projesi kapsamında yapımı tamamlanan ve devreye giren Arıtma Tesisi öncesinde İzmir İç Körfezi, 1960'lı yıllarda başlayan ve giderek hızlanan bir süreç içinde, estetik ve sağlık açısından tüm Akdeniz'de önemli kirlilik yoğunlaşmalarının yaşandığı alanlardan biri haline gelmişti.¹⁶²

Körfezde su kalitesini etkileyen temel kirleticiler; organik maddeler, hidrokarbonlar, metal ve patojen organizmalar olup bunlar sanayi atıklarından (%50), yağmurdan (%15), nehirlerden (%10), tarımsal kaynaklardan (%10) ve diğer kaynaklardan (%15) oluşmaktaydı.¹⁶² İzmir'in tüm evsel ve endüstriyel atıksularının toplanarak arıtılması ve İzmir Körfezi su kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla; Büyük Kanal Projesi kapsamında 2000 yılında devreye giren biyolojik arıtma sistemine sahip olan Arıtma Tesisi sonrası, atıksu akışı tamamen kesilmiş, Körfez su kalitesinde hızlı bir iyileşme görülmüş ve İç, Orta ve Dış Körfez'de fekal (hastalık yapıcı) kirlilik ortadan kalkmıştır.^{161, 163, 164} Buna bağlı olarak da körfez biyolojik çeşitliliğinde ciddi artışlar gözlenmiştir. Dip balıkçılığı açısından geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmalarda toplam av miktarında önemli denebilecek bir artış görülmüştür.¹⁶⁵ Yapılan araştırmalarda balıklarda ağır metal oranlarının Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) belirttiği değerlerin altında kaldığı görülmüştür.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Körfezde deniz kirliliğine neden olan etmenlerin fazla olması	Denizel ekosistemi korumak	Yürürlükteki mevzuatlara uygun su kalitesi standartlarının sağlanması	1.Limanlarda atık alımı tesislerinin mevzuata uygun olarak kurulması ve kontrolünün yapılması ¹¹ 2.Mevzuata uygun yeterli ve eğitilmiş personelin ve teknik donanımın sağlanarak denetimlerin artırılması 3.Derelere atıksu deşarj eden tesislerin çevre mevzuatına uyumunun sağlanması ve bu konuda denetimlerin artırılması 4.Körfez temizliğinde kullanılacak deniz süpürgesi alınması ¹¹ 5.Körfez su kalitesinin sürekli izlenmesi ^{9, 11} 6.Körfezin akıntılara kapalı olması ve bazı alanların sığ olmasından kaynaklanan deniz kirliliğinin önlenmesi için su hareketliliği artırılarak akıntıların sağlanması ¹¹ 7.Deniz aşırı gemi trafiğinden kaynaklanan istilacı türlerin artışına engel olunması	Liman Başkanlıkları, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, STK	Uzun

Isınmadan kaynaklı hava kirliliğini önlemek amacıyla tüm katı ve sıvı yakıtlı kaloriferli binalarda kullanılan yakıt ve yakma sistemlerinin denetimleri yapılmaktadır.

5.3 Hava Kalitesi

İzmir ilinde hava kirliliği kaynakları; trafik, sanayi tesisleri ve kış aylarında ısınma amaçlı kullanılan yakma tesisleridir. Hava kirlenmesinde önemli kirleticiler parametreler kükürtdioksit (SO_2), havada asılı partikül madde (PM_{10}), azot oksitler (NO , NO_2 , ve NO_x) uçucu organik bileşikler ve karbonmonoksittir (CO).⁶⁶ Aliağa'da etkinlik gösteren ve kirleticiler vasfı yüksek tesisler olarak sınıflandırılan elektrik ark ocaklı demir çelik tesisleri (hurdadan çelik üreten tesis), gemi söküm tesisleri, rafineri, petrokimya, gaz dolum tesisleri ve diğer tesisler en önemli hava kirleticiler kaynakları konumundadır.¹⁶⁵ Kentte ısınmadan kaynaklanan kirlenmenin azaltılması için; her yıl İl Mahalli Çevre Kurul Kararları doğrultusunda İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) tarafından tüm katı ve sıvı yakıtlı kaloriferli binalarda kullanılan yakıtların ve yakma sistemleri ile kömür depolarında satışa sunulan kömürlerin denetimleri yapılmaktadır.¹⁶⁶

İlimizde hava kalitesi seviyeleri toplam 8 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu ile izlenmektedir. Bu istasyonlardan 1 adet mobil (gezici) ve 6 adet sabit tip hava kalitesi ölçüm istasyonu İBB tarafından işletilmekte olup 1 adet sabit tip hava kalitesi ölçüm istasyonu ise İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından işletilmektedir. Tüm hava kalitesi ölçüm istasyonları Çevre ve Orman Bakanlığı ölçüm sistemine entegre olup istasyonlara ait anlık veriler Bakanlık ve İBB web sitesinden izlenebilmektedir.¹⁶⁷

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Hava kirliliği seviyesinin Dünya Sağlık Örgütü hava kirliliği standardından yüksek olması	Yaşam kalitesini yükseltmek	Dünya Sağlık Örgütü standardına ulaşılması	1. Konutlarda fosil kaynaklı yakıt kullanımının azaltılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması 2. Ölçüm istasyon noktalarının artırılması¹¹ 3. Çevre kirliliği önleyici ve denetleyici faaliyetler geliştirilmesi¹¹ 4. Kalorifer yakma sistemi ve kömür tüketimi ile ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılarak halkı bilinçlendirme eğitiminin verilmesi^{11, 13} 5. Ağaçlandırma yapılması, ormanların sürdürülebilir yönetim anlayışı dahilinde korunması, kent ormancılığının geliştirilmesi	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun
2	Sanayinin yoğun olduğu bölgelerde (Aliağa, Kemalpaşa, Bornova) endüstriden kaynaklanan hava kirliliği değerlerinin yürürlükteki standartlardan yüksek olması			1. Sanayi tesislerinde baca gazı arıtma tesisi ve toz kontrol sistemlerinin çalıştırılmasında sürekliliğin sağlanması 2. Açıkta depolanan yığma malzemelerin, kapalı alanlarda depolanması ve bu alanlarda gerekli önlemlerin alınması denetimlerin artırılması 3. Sanayi bölgesinde stratejik ÇED uygulamasının başlatılması ve yaygınlaştırılması ve stratejik ÇED kararı alınmadan GSM ruhsatı düzenlenmemesi 4. Sanayi alanlarında endüstriyel faaliyet gerçekleştiren tesisler ve çimento fabrikalarında temiz enerji kullanımının artırılması, mevcut emisyonların azaltılması için yeni teknolojilerin kullanılması⁹ 5. Hava ölçüm istasyonları kurularak hava kirliliğinin düzenli olarak izlenmesi ve kontrolünün sağlanması⁹ 6. Hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik etkin kontrol mekanizması oluşturulması⁹	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, STK, Sanayici	Kısa ve Uzun

5.4 Atıklar

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde evsel atıkların toplanması ve transfer istasyonuna ya da bertaraf tesisine taşınması ilçe belediyeleri tarafından, bertarafı ise İBB tarafından gerçekleştirilmektedir.¹⁶⁸

Atıklar 2007 yılında Harmandalı Düzenli Atık Depolama Tesisi ve Uzundere Kompost Tesisi'nde bertaraf edilirken 2008 yılında Harmandalı Düzenli Atık Depolama Tesisi ve Menemen Kompost Tesisleri'nde bertaraf edilmiştir. 2009 yılı itibarıyla Kompost Tesis'lerine atık kabulü yapılmamasıyla birlikte yalnızca Harmandalı Düzenli Atık Depolama Tesisinde; evsel, evsel nitelikli sanayi, tıbbi atıklar ve arıtma çamurlarının bertarafı yapılmaktadır.¹⁶⁹

Harmandalı Düzenli Atık Depolama Tesisi, ömrünü tamamlama aşamasına geldiğinden, yeni bir katı atık bertaraf tesisi kurulmasına yönelik yer tahsis çalışmaları yürütülmüştür.¹⁶⁹ 2009 yılında Harmandalı Düzenli Atık Depolama Tesisi'nde günlük 2.845 ton evsel atık, 225 ton sanayi atığı, 16 ton tıbbi atık ve yıllık 13.5 ton atık pil toplanmış ve bertaraf edilmiştir.¹⁷⁰

İzmir ilinde 23 adet tehlikeli atık geri kazanım tesisi, 1 adet tehlikeli atık bertaraf tesisi bulunmaktadır. Tehlikeli Atık Taşıma lisansına sahip kayıtlı 30 adet firmanın 93 adet lisanslı aracı bulunmaktadır.¹⁷¹

İzmir ilinde 6 adet plastik, 1 adet cam, 1 adet kompozit, 1 adet kağıt olmak üzere toplam 9 adet lisanslı ambalaj atığı geri dönüşüm tesisi, 2 adet geçici çalışma izinli ve 10 adet lisanslı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi bulunmaktadır.¹⁷¹ İzmir Ambalaj Atıkları Yönetim Planı doğrultusunda, İBB sınırları içerisinde Ambalaj Atıklarının Kaynağında Ayrı Toplanması Projesi sistemli bir şekilde yaygınlaştırılmaktadır.¹⁶⁹

Aliağa'da bulunan gemi söküm tesislerinde sökülen gemilerden çıkan atıklar, Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan geçici izin ve lisans almış olan tehlikeli atık bertaraf/geri kazanım tesislerinde bertaraf/geri kazanımları sağlanmaktadır.¹⁶⁹

Geri kazanım, geri dönüşüm gibi atık değerlendirme projeleri uygulanmaktadır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Katı atıkların toplanması, taşınması, geri dönüşümü, geri kazanımı, atık azaltımı, nihai bertaraf ve bertaraf tesisi işletilmesinde yaşanan sorunlar	Yaşam kalitesini yükseltmek	Katı atıkların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanması	1. Katı Atık Yönetim Planının yapılması¹¹ 2. Geri kazanılabilir atıkların kaynağında ayrıştırılmasının ve atık azaltımının yaygınlaştırılması^{9, 11, 76} 3. Harmandalı Katı Atık Deponi sahasının yerleşim alanı içinde kalması nedeniyle kapatılarak yeni katı atık deponi sahası kurulması¹¹ 4. Tıbbi atıkların sterilizasyonunun yapılması¹¹ 5. Evsel atıklardan enerji üretiminin sağlanması 6. Çöp transfer istasyonlarının sayısının artırılması¹¹ 7. Hafriyat inşaat/yıkıntı atıklarının bertarafını ve geri dönüşümünü sağlayacak tesis ve alanların yaygınlaştırılması 8. Atık envanterinin oluşturulması 9. Sanayicilerin çevre mevzuatına uyması konusunda denetimlerin artırılması⁹ 10. Bölgesel tehlikeli atık bertaraf tesislerinin kurulması 11. Sanayide temiz üretim uygulamalarının ve bu konudaki farkındalığın artırılması⁹	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Organize Sanayi Bölgeleri, Serbest Bölge Müdürlüğü, KOSGEB, Özel Sektör	Kısa ve Uzun
2	Gemi söküm tesislerinin çevre kirliliği oluşturması	Çevre ve insan sağlığına zarar vermeden sürdürülebilir ekonomiye katkı sağlamak	Çevre ve insan sağlığına zarar vermeden, doğal kaynaklar korunarak çevre mevzuatına uygun hale getirilmesi	Gemi söküm tesislerinin çevre mevzuatına uyumunun sağlanması ve bu konuda denetimlerin artırılması	Liman Başkanlıkları, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, STK	Uzun

5.5 Gürültü

İzmir kent merkezinde en önemli çevresel gürültü kaynakları; ulaşım araçları, açık alanda kullanılan araçlar, şantiye alanları, sanayi tesisleri, atölyeler, imalathaneler, eğlence yerleri, sokak düğünleri ile yapılardaki mekanik sistemlerdir.¹⁷² Gürültü, ses şiddeti ve etkilenme süresine bağlı olarak işitme kaybı, taşikardi, kan basıncında artma, uyku bozukluğu, sinirlilik, kişilik bozuklukları, verim azalması vb. sağlık sorunlarına neden olmaktadır.¹⁷³ İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde (Aliağa, Bornova, Konak belediyelerinde denetim kendi yetkilerinde) İBB, İBB dışı-10 ilçede de İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından toplam 9 adet gürültü ölçüm cihazı ile gürültü denetimleri yapılmaktadır.¹⁶⁷

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Kentte gürültü kirliliği seviyelerinin yürürlükteki yönetmelikte belirtilen standartlardan yüksek olması	Kent içinde gürültü kirliliğini azaltmak	Gürültü kirliliğinin yürürlükteki yönetmeliklere uygun hale getirilmesi	1.Trafik kaynaklı gürültü seviyelerini azaltmak için raylı sistem deniz ulaşımı gibi toplu taşımacılığa ağırlık verilmesi ve yeni çevre yollarının yapılması 2.İşyerlerini ruhsatlandırma aşamasında gürültü kirliliğini önleyici tedbirler alınması 3.Kent bütününde gürültü haritası ile gürültü eylem planlarının oluşturulması ¹¹ 4.İlçe Belediyeler ile İBB arasında görev koordinasyonunun sağlanması	İlgili Bakanlıklar, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, STK	Kısa ve Uzun

5.6 Gayri Sıhhi Müesseseler ve Çevresel Etkileri

Gayri Sıhhi Müessese (GSM) faaliyeti sırasında çevresinde bulunanlara biyolojik, kimyasal, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden az veya çok zarar veren veya vermesi muhtemel olan ya da doğal kaynakların kirlenmesine sebep olabilecek müesseselerdir.^{174, 175} İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde toplam 284 adet işletmeye 1.sınıf GSM ruhsatı, 943 adet işletmeye 2. sınıf GSM ruhsatı düzenlenmiştir.¹⁷⁶ İBB'ye bağlı ilçelerden Aliağa'da, petrokimya, demir çelik ve gemi sökümü, Torbalı ve Kemalpaşa'da otomotiv, kimya, imalat ve tarımsal sanayi öne çıkmaktadır.¹⁷⁶

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Çimento, taş ocağı tesislerinin meskun mahal içerisinde bulunması	Yaşam kalitesini yükseltmek	Çimento, taş ocağı tesislerinin çevre üzerindeki olası olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi	1.Meskun mahal içerisinde kalan çimento fabrikalarının ve taş ocağı tesislerinin çevreye olabilecek etkilerini önlemek amacıyla etkin denetimler yapılması ¹¹ 2.Mevcut çimento tesislerine kapasite artışına izin verilmemesi 3.Yetkilendirme konusunda kurumlar arası iletişim ve koordinasyon eksikliğinin giderilmesi 4.Yeni kurulacak olan çevresel kirliliği yoğun olan bölgelerde ruhsatlandırılma süreçlerinden yer seçimi ve tesis kurma izni sürecinin Stratejik ÇED ile ilişkilendirilmesi	İl Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İBB	Kısa ve Uzun

5.7 Gıda Güvenliği

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde gıda maddesi üreten, satan toplu tüketime arz eden işyerlerinde gıda güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığını denetleyen kurum, İl Tarım Müdürlüğü ve İlçe Tarım Müdürlükleridir.¹⁷⁷ 2007'de İBB sınırları içerisinde gıda maddesi üreten, satan ve toplu tüketime sunan 60.659 adet işyeri vardır. Bu işyerlerinin çeşitli meslek odalarına göre dağılımları incelendiğinde %19'unun (11.425 adet) gıda maddesi üreten, %81'inin (49.234 adet) satan işyeri olduğu görülmektedir.^{142, 178, 179}

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Gıda iş kollarında denetim eksikliğinin olması	Halkın sağlığını korumak	Gıda güvenliğinin sağlanması	1.Gıda iş kollarında mevcut yasal mevzuata uygun olarak düzenli ve etkin denetim yapılması ^{11, 12, 13, 180} 2.Gıda iş kolları ile ilgili veri tabanı oluşturulması 3.Pazaryeri ve hallerin denetlenmesi, toptancı hallerinde işlem gören malların gıda güvenilirliği açısından kontrolünün yapılması, yaptırılması 4.İlgili Bakanlıktan gerekli kuruluş ve çalışma izni alınmış Gıda Kontrol Laboratuvarı kurulması ve işletilmesi	İl Sağlık Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeleri	Kısa ve Uzun

5.8 Yeşil Alanlar, Sulak Alanlar, Gediz, Özel Koruma Altındaki Alanların Nitelikleri

Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda, doğa dostu kent İzmir'e çağdaş peyzaj tasarımları ve kent ormanları uygulamalarıyla; yeşille şehrin bütünleştiği bir görünüm kazandırılarak yaşanabilirliği artırılmıştır. 2007-2009 yılları arasında metropol sınırları içerisinde cadde, meydan, refüj, kavşak ve parklarda düzenlemeler yapılarak; insanların gezme-dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, fiziksel ve zihinsel açıdan doğa ile bütünleşmesini sağlamak adına kentin yeşil dokusu artırılmıştır.¹⁸¹

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırlarının 50 km'ye genişletilmesinden sonra İBB alanı 544.884 ha'ya çıkmıştır. Bu sınırlar içinde ormanlık alanlar, alanın %43'ünü oluşturmaktadır. Ormanlık alanların %45.6'sını verimli ormanlık alanlar, %54.3'ünü ise bozuk ormanlık alanlar oluşturmaktadır. Orman varlığı yönünden en zengin ilçeler Menderes ve Kemalpaşa; en fakir ilçeler ise Konak, Bayraklı, Balçova ve Çiğli ilçeleridir.¹⁸²

Türkiye'nin Ege kıyılarındaki en büyük deltası olan Gediz Deltası dalyanlar, azmaklar, tuzlalar, tatlı su bataklıkları, tuzcul bataklıklar, tuzcul çayırlar, geçici sulak çayırlar, alüvyon adacıkları, tarım alanları ve Akdeniz tipi çalılırları ile çok farklı habitatları içeren, 20.400 ha Önemli Kuş Alanı (ÖKA) olmak üzere 40.000 ha alana yayılmış deltadır. Delta I.Derece Doğal Sit Alanı, I.Derece Arkeolojik Sit Alanı statüsü ve Ramsar Sözleşmesi dahilinde koruma altına alınmıştır. Çeşitli türden çok sayıdaki canlıya üreme, beslenme, konaklama ve kışlama olanağı sağlamaktadır.¹⁸³ Gediz Deltası'ndaki kuşların büyük bir çoğunluğu deltayı aynı zamanda zamanda beslenme ve konaklama amacıyla kullanmaktadır. Su alanı 64 ha olan bu alanın büyük bir kısmı önceki yıllarda doldurulmuş olup, kalan kısmı I. Derecede Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir.

İBB sınırları içerisinde yer alan diğer bir sulak alan ise Körfez'in güneyindeki Çakalburnu Dalyanı'dır.¹⁸⁴ Foça ilçesi kıyıları ile Karaburun Yarımadası, nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan Akdeniz Foklarının en sık kullandıkları alanlar (Orak Adası-Siren) Foça Özel Çevre Koruma alanı olarak ilan edilmiştir. Dolayısıyla, alanda küçük balıkçıların balık avlamaları hariç her türlü insan etkinliği (yüzmek, dalmak, karaya çıkmak, demirlemek vb.) yasaklanmıştır.¹⁸⁵

İBB sınırları içerisinde, Gediz Deltası dışında, karacaların doğal yaşam alanı olması nedeniyle Bayındır ilçesi, Ovacık, Hisarlık, Kızıloba ve Sarıyurt köylerini kapsayan 5.785 ha alan Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Sahası ilan edilmiştir.¹⁷⁹

Hayvanların doğal ortamlarına benzer barınaklarda özgürce yaşadığı, binlerce ağaç ve bitkiyle kentin ve kentlinin nefes aldığı Doğal Yaşam Parkı, İzmir'in cazibe merkezlerindendir.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Ormanlık ve sulak alanlar ile Gediz Deltası'nda yapılaşma tehditlerinin olması	Ormanlık, sulak alanlar ve özel koruma alanlarının biyolojik çeşitliliğini korumak	Biyolojik kaynakların korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması	1.Ormanların, toplum sağlığı ve ihtiyaçları dikkate alınarak sürdürülebilir yönetim anlayışı dahilinde korunması, değerlendirilmesi, ağaçlandırma, rehabilitasyon ve kent ormancılığının geliştirilmesi, ekosistem ağırlıklı eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin yoğunlaştırılması ¹⁰ 2.Sulak alanlar dahil tüm korunan alanların yönetimine ilişkin olarak kurumlar arası eşgüdüm eksikliğinin giderilmesi ve sektörel strateji ve planlarla uyumlu koruma projelerinin hayata geçirilmesi ^{10, 112}	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler	Kısa ve Uzun
2	Gediz Deltası'nın ağaçlandırılması	Sulak alanları korumak	Sulak alanlarda ağaçlandırmanın önlenmesi	1.Alanda yapılacak bütün çalışmaların Ramsar Sözleşmesi'ne uygun olarak yapılması 2.Sulak alanlarda biyoçeşitliliğin izlenmesi, korunmasının sağlanması ⁹	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İBB, İzmir Kuş Cennetini Koruma ve Geliştirme Birliği	Kısa ve Uzun

5.9 Işınım (Radyasyon) ve Elektromanyetik Kirlilik

Işınım (iyonizan radyasyon) maruz kalınması halinde alınan dozun şiddetine ve alınma süresine bağlı olarak erken ya da daha geç dönemde etkilenme söz konusudur. Bu genetik etkiler, kanser oluşumu, embriyo ve fetus üzerine etkiler şeklinde belirtilebilir.^{186, 187} İzmir ilinde 2009 yılında etkinlik gösteren ışınım kaynakları (röntgen, mamografi, tomografi vb.) kamu hastanesinde (etkin) 222, özel kurumda 210 adettir. Yeterli önlem alınmadan kurulan radyolojik tanı birimlerinin gerek bu üniteye çalışanlar; gerekse çevresinde yaşayanlar üzerinde bu yönde olumsuz etkisi olabilir.⁶

GSM telefonlar ve baz istasyonlarının yer aldığı frekans (850MHz–1800 MHz) arası frekanslar ise radyo frekansları (RF) olarak tanımlanmaktadır ve bu aralık non iyonizan (ışınlayıcı olmayan-parçacık etkisi olmayan) ışınım bölgesi içindedir. RF dalgalarının canlı organizmalara etkisi, organizmada elektrik akımının başlatılması ve bunun sonucunda dokularda ısı üretilmesiyle gerçekleşir. Bireylerin ve toplumun istemli ya da sıklıkla istemsiz olarak karşılaştıkları yapay kaynaklar arasında baz istasyonlarının yanı sıra yüksek gerilim hatları, çeşitli radyo ve televizyon vericileri, kablosuz telefonlar, mikrodalga fırınlar, ısıtıcılar, sağlık sektöründe kullanılan kimi araçlar (MRG vb.) ve alarm sistemleri sayılabilir.

Elektromanyetik kirliliğe yol açan kaynaklardan baz istasyonları ise İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde 1.141 adet, İzmir ilinde ise 1.287 adet bulunmaktadır.¹⁸⁸

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	İyonize olan ve olmayan ışınım kaynaklarının çevreye olan zararlı etkileri	İyonize olan ve olmayan ışınımın zararlarından korunmak	Konuyla ilgili mevzuatın geliştirilmesi	1.İyonize olamayan ışınım (elektromanyetik dalga) kaynağı olan yeni kurulacak baz istasyonlarının yerleşim alanı dışında kurulması, mevcutların taşınması ve etkin denetiminin yapılması ¹³ 2.İyonize ışınım kaynağı olan tüm radyoloji ve görüntüleme ünitelerinde denetimlerin artırılması	İlgili Bakanlıklar, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa ve Uzun

5.10 Çevre ile İlgili Eğitimler ve Etkinlikler

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde ilköğretim öğrencilerine, üniversite öğrencilerine, kadınlara ve öğretmenlere; İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İBB, ilçe belediyeleri, çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli konularda eğitimler verilmekte ve etkinliklerde bulunmaktadır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Çevre eğitimlerinin yetersiz olması	Çevreyi korumak	Çevre bilincine sahip toplum oluşturulması	1.Çevre bilincinin kalıcı olması için eğitimin küçük yaşlarda verilmesi 2.Sürdürülebilir çevre düşünüldüğünde doğal kaynakların yok edilmeden dönüşümün sağlanması 3.Çevre kalitesi yüksek bir kent yaratmaya çevresel değerlerin korunmasına ve çevreyle ilgili doğru davranış alışkanlıklarının kazandırılmasına yönelik toplumun farklı kesimlerine eğitim ve yayım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ^{9, 11, 12, 13, 14, 189, 190, 191}	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İBB, STK, Özel Sektör	Kısa ve Uzun

6

Dezavantajlı
Gruplar

Çocuk ve Gençlik Merkezi'nde psikolojik danışmanlık, eğitim-öğretime yönelik rehberlik, sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılımın sağlanması vb.

konularda hizmet verilmektedir.

6.1 Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Gençler

Korunmaya muhtaç çocuklara İzmir İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü tarafından aile yanında bakım ve kuruluştaki bakım hizmetleri verilmektedir. Aile yanında bakımın yetersiz kaldığı durumlarda kurum bakımı devreye girmektedir.^{192, 193} Kurum bakımının sağlanması açısından 2009 yılı verilerine göre İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne korunmaya muhtaç çocuklara yönelik 372 adet başvuruda bulunulmuştur. Bu başvurulara konu olan 81 çocuk acil Valilik Makamı onayı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kuruluşlarına yerleştirilmiştir. Başvuruların %44.9'u (167 çocuk) İBB sınırları içerisinde bulunmaktadır. Aile yanında bakım hizmetlerinde ise 2009 yılı itibarıyla koruyucu aile sayısı 181 olup bu ailelerin yanına 207 çocuk yerleştirilmiştir. Yıl içerisinde 44 koruyucu aileye 49 çocuk yerleştirilmiştir. İzmir ili bu sayı ile Türkiye'de birinci sırada yer almaktadır. İzmir ilinde 2009 yılında 74 çocuk evlat edindirilmiştir.¹⁹⁴ SHÇEK bünyesinde farklı yaş gruplarına hizmet veren 3 adet çocuk yuvası, 1 adet yetiştirme yurdu, 27 adet çocuk evi, 1 adet yatılı 2 adet gündüzlü çocuk ve gençlik merkezi ve 2 adet koruma ve bakım rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır.¹⁹⁴ Bu kuruluşların yanında İBB 2009 yılında 7-22 yaş grubunda yer alan çocuk ve gençlerin serbest zamanlarını geçirebilmeleri ve kötü alışkanlıklardan uzak durmalarını sağlamak amacıyla Çocuk ve Gençlik Merkezi açmıştır. 2009 yılında 224 çocuk ve genç Merkeze kayıt olmuştur.¹⁹⁵

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin veri tabanının olmaması	Sağlıklı ve güncel tüm verilere tek merkezden ulaşmak	Kurumlar arası işbirliği protokollerinin oluşturulması	1.Bilgi akışını ve ortak veri tabanını oluşturmak için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ¹⁹⁶ 2.Çalışma gruplarının oluşturulması 3.Bilişim altyapısının kurulması 4.Sürekli veri akışının sağlanması	İl Emniyet Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, Muhtarlıklar, Üniversiteler	Kısa
2	Hizmet veren kurumlarda uzmanlaşmış personel yetersizliğinin olması	Topluma yararlı birey yetiştirmek	Hizmet veren kurumlarda eğitimli personel sayısının artırılması	1.İşe alımda uzman personele öncelik sağlanması ¹⁰ 2.Mevcut personelin düzenli hizmetiçi eğitime tabi tutulması	İlgili Bakanlıklar, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB	Kısa
3	Risk grubu çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlere ulaşımın yetersiz olması	Risk grubu çocukların koruyucu ve önleyici hizmetlerden faydalanmasını sağlamak	Koruyucu önleyici hizmete ihtiyaç duyan çocuklar ve ailelerinin tespitine ağırlık verilmesi	1.Mahalle düzeyinde taramaların gerçekleştirilmesi 2.Yönlendirme ve rehberlik hizmetlerinin planlanması ¹⁹⁶ 3.Gezici tanıtım ve hizmet araçlarının temin edilmesi 4.Yazılı ve görsel materyallerin hazırlanması ¹⁹⁶ 5.Tüm çocuk ve gençlerin yararlanabileceği Çocuk ve Gençlik Merkezleri'nin semt düzeyinde açılması	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Muhtarlıklar	Kısa
4	Kente aidiyet ve kente karşı sorumluluk bilincinin eksikliği	Topluma yararlı birey yetiştirmek	Kentlilik bilincinin artırılmasına yönelik aktivitelere ağırlık verilmesi	1.Tanıtıcı gezilerin düzenlenmesi ¹¹ 2.Yazılı ve görsel materyallerin hazırlanması ¹⁹⁶ 3.Kentle ilgili yarışmaların düzenlenmesi 4.Sosyal ortama entegrasyonu artırıcı çalışmaların yapılması ^{11, 12, 196}	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB	Kısa

6.2 Yaşlı Nüfus

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve birçok gelişmiş ülke yaşlılık dönemi olarak 65 yaş ve üzeri grubun alınmasını önermektedir. Bu dönem; 65-74 yaş arası “genç yaşlı”, 75-84 arası “yaşlı” ve 85 ve üzeri “çok yaşlı” olarak tanımlanmıştır.^{197, 198}

İzmir’in yaşlı nüfus oranı 2009 yılında %8.3’tür.¹⁹⁹ İzmir’de yaşlı nüfusu içinde 65-74 yaş grubu %60.5, 85 yaş ve üzerindeki yaş grubu ise %5.8’dir. 85 yaş üstündeki kadın nüfusu, erkek nüfusunun hemen hemen iki katından fazladır.¹⁹⁹

İzmir’de yaşlılara yönelik sosyal bakım hizmetleri; çoğunlukla yatılı bakım hizmetleri olarak 3.392 adet yatak kapasiteli 37 adet huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, 2 adet gündüzlü danışma ve lokal merkezi şeklinde verilmektedir.^{194, 200, 201, 202} Türkiye’de bulunan huzurevi ve bakımevi sayısının yaklaşık dörtte birinin İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde olması, İzmir’de yaşlı bakım hizmetlerine verilen önemi göstermektedir.

İzmir ilinde, 65 yaş üstündeki kadınların %82’si, erkeklerin ise %18’i okuma yazma bilmemektedir. İleri yaşlarda kadın nüfusu, erkeklere göre hemen hemen iki kat daha fazladır, yaşlı grup içinde kadınların okuma yazma bilmeme oranı erkeklere göre 5 kat daha fazladır.^{199, 203}

2022 sayılı “65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesizlere aylık bağlanması hakkında kanun” a göre; yaşlılık aylığı alanların 10.006’sı erkek, 20.132’si kadın olmak üzere, toplam 30.138 kişidir. Sakatlık aylığı alanların ise 5.320’si erkek, 3.006’sı kadın, toplam 8.326 kişidir. Yeşil Kart sahibinin 179.856’sı yaşlılardan oluşmaktadır.²⁰⁴

İBB sınırları içerisinde 60 yaşını bitirmiş kişilere toplu ulaşımdan indirimli yararlanmaları için 60 yaş kartı verilmektedir. 2009 yılında 58.201 kişiye 60 yaş kartı verilmiştir.²⁰⁵

55 yaş ve üzeri kentlinin, bir araya gelebilecekleri, sosyal ve fiziksel aktivitelerini artıracabilecekleri aynı zamanda Alzheimer Hastalığını önleyici ya da öteleyici çalışmalar “Sağlıklı Yaş Alma Merkezi” nde yapılmaktadır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Yaşlılara ilişkin veri tabanının olmaması	Sağlıklı ve güncel tüm verilere tek merkezden ulaşmak	Kurumlar arası işbirliği protokollerinin oluşturulması	1. Çalışma gruplarının oluşturulması 2. Bilişim alt yapısının kurulması 3. Veri tabanının oluşturularak sürekli veri akışının sağlanması	İl Emniyet Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Muhtarlıklar, Üniversiteler, STK	Kısa
2	Sağlıklı yaşlanma politikası ve bilincinin eksik olması	Sağlıklı yaşlanma bilinci ve yaşam kalitesi yüksek bir toplum yaratmak	Yaşlıların sağlıklı ve aktif yaşlanma konusunda bilinç ve farkındalık düzeyinin artırılmasını sağlayıcı politikaların geliştirilmesi	1.Bölge nüfusuna uygun multi-disipliner bir geriatri hastanesi açılması 2.Yaşlıların gönüllülük faaliyetlerine katılımının teşvik/özendirilmesi 3.Yaşlının sosyal hayata katılımı için önündeki engel (psikolojik, ekonomik, fiziksel) ve kısıtlılıkların kaldırılması 4.Sağlıklı yaşlanmaya yönelik fiziksel aktivite ve fiziksel aktiviteyi özendirici faaliyet alanlarının düzenlenmesi/geliştirilmesi (açık hava çözümleri), dış sağlığı, yaşlılık hastalıkları hakkında özendirici-katılımcı sistematik eğitimler düzenlenmesi ¹¹ 5.Gönüllülük projelerinin hayata geçirilmesi 6.Sanatsal faaliyetlere katılımın özendirilmesi	İlgili Bakanlıklar, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Muhtarlıklar, Üniversiteler, STK, Yerel Medya Kuruluşları	Kısa
3	Evde ve topluma dayalı bakım hizmetlerinin yetersiz olması	Sağlıklı yaşlanma ve yaşam kalitesi yüksek bir toplum yaratmak	Evde ve topluma dayalı sağlık ve sosyal bakım hizmetleri politikalarının geliştirilmesi	1.Özel bakım gereksinimi olan yaşlı sayısının belirlenmesi (Alzheimer, MS, Parkinson, İnme vb.) 2.Yaşlı izlem programının oluşturulması 3.Evde bakım ihtiyacı olan yaşlıların sayısı ve gereksinim düzeyinin tespit edilmesi ¹¹ 4.Yaşlının evde güvenliğini sağlayacak sistemlerin oluşturulması 5.Yaşlılara yönelik gündüz bakım hizmetleri ve yaşlı merkezlerinin sayısının artırılması 6.Yaşlı bireyin sosyal yaşamını kolaylaştırıcı mekan ve hizmetlerin sağlanması ^{11, 76} 7.Yaşlı hastalıklarında evde bakım ile ilgili eğitim programlarının düzenlenmesi	İl Sağlık Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Muhtarlıklar, Üniversiteler, STK	Kısa
4	Nitelikli yaşlı bakım elemanı yetersizliğinin olması	Sağlıklı yaşlanma ve yaşam kalitesi yüksek bir toplum yaratmak	Yaşlı bakım hizmetlerinde eğitim ve sertifika programlarının düzenlenmesi	1.Yaşlı bakım hizmetlerinde nitelikli bakım elemanı sayısının artırılması 2.İl düzeyinde tüm ilgili kurumların katılımıyla ihtiyaç analizinin yapılması	İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, STK	Kısa

6.3 Kadın Nüfus

2009 yılında İzmir ilinin 3.868.308 olan nüfusunun % 50'si kadın nüfustur. Okuma yazma bilmeyen oranı kadınlarda %7.2, erkeklerde %1.7'dir. Kadının eğitimdeki dezavantajı istihdam ve işgücüne katılımında da sürmektedir. İstihdam oranı erkeklerde %57, kadınlarda %22.3'tür. İşgücüne katılım oranı ise erkeklerde %67.5, kadınlarda %27.2'dir.^{203, 206, 207}

Kadınlarda eğitim düzeyi işgücüne katılımı olumsuz etkilemek yanında sağlık hizmetlerinden yararlanmayı da azaltan bir etmendir. Doğum öncesi bakım alma eğitim düzeyine göre değişmektedir. Eğitimi olmayan ve ilkokulu bitirmemiş kadınların %78.5'i, ilkokul mezunu olanların %93.5'i, ortaokul mezunu olanların %97.1'i, lise ve üzeri eğitim alanların %99.5'i doğum öncesi bakım almıştır.²⁰⁸

2006 yılından bu yana sürdürülen çalışmalar sonucunda Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) dahilindeki diğer beş il (Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon, Van) ile birlikte İzmir "Kadın Dostu Kent" ilan edilmiştir. "Kadın Dostu Kent"e giden yolda önemli adımlardan biri 2008 Nisan ayında Türkiye'de ilk kez İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclisi'nin aldığı kararla, kadına yönelik çalışmalar yapmak için "Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu" kurulmasıdır. 2009 yılı itibarıyla 19 belediyede "Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu" kurulmuştur.²⁰⁹

2009 yılında yapılan yerel seçimlerde Belediye Meclisi üyesi seçilen 879 üyenin 100'ü (%11.4), İl Genel Meclisi'ne seçilen 121 üyenin 15'i (%12.4), seçilen 744 muhtarın 55'i kadındır (%7.4).²⁰⁹

İstismara uğrayan veya uğrama riski taşıyan kişilere danışmanlık ve rehberlik hizmetini ücretsiz sunmak ve gereksinim duydukları hizmet türüne en kısa zamanda ulaşmalarını sağlamak amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk, Engelli, Sosyal Hizmet Danışma Hattı hizmet vermektedir.¹⁹⁴

2009 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde Aliaga ve Karşıyaka ilçelerinde bu belediyelere ait birer adet, İzmir İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne ait 1 adet, İBB'ye ait 1 adet olmak üzere toplam 4 adet Kadın Konukevi bulunmaktadır. 2009 yılında İBB Kadın Danışma Merkezi'nden 374 kadın, Kadın Sığınma evinden ise 104 kadın, 64 çocuk yararlanmıştır.²⁰⁹

Birleşmiş Milletler tarafından
"Kadın Dostu Kent" ünvanı alan İzmir'de
kadını güçlendirecek çalışmalar
her geçen gün artarak devam etmektedir.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Kadınlarda okuma yazma bilmeyen oranının yüksek olması	Kadınlarda okuma yazma bilme oranının artırılması	Okuma yazma kurslarının yaygınlığının ve ulaşılabilirliğinin artırılması	1.Okuma yazma öğrenmek isteyen kadınların mevcut okuma yazma kurslarına muhtarlık ve semtevelerince yönlendirilmesi 2.Okuma yazma kurslarına katılımın özendirilmesi / ödüllendirilmesi 3.Okuma yazma bilmeyen kadınların bulundukları bölgelerde semtevi ya da benzeri mekânlarda kursların açılması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Muhtarlıklar, STK	Kısa
2	Kadınlarda istihdam ve işgücüne katılım oranının düşük olması	Kadınlarda istihdam ve işgücüne katılım oranını yükseltmek	İstihdam olanaklarının oluşturulması	1.Semtevelerinin yaygınlaştırılması 2.Meslek kazandırma kurslarının artırılması ^{9, 10, 11, 76} 3.Kadınlara yönelik ücretsiz yabancı dil ve bilgisayar kurslarının açılması 4.Belediyelerin / kurumların kreş sayılarının artırılması 5.Kadın girişimcilik olanaklarının sağlanması ⁹	İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İŞKUR, İBB, İlçe Belediyeler, Üniversiteler, Muhtarlıklar, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, İZTO, STK	Kısa
3	Kadınların siyasal yaşama katılımının düşük olması	Kadınların siyasal yaşamda daha etkin konuma gelmelerini sağlamak	Kadınların siyasal yaşama katılımının etkinleştirilmesi	1.Kadınların siyasal yaşama katılımının teşvik edilmesi / özendirilmesi 2.Siyaset kurslarının yaygınlaştırılması 3.Seçimlerde partilerin belirlediği kadın kotalarını sağlayacak şekilde seçimlerin yapılması 4.Her belediyede kadın meclisi kurulmasının sağlanması 5.Kadının siyasal yaşama katılımı yönündeki engellerin önlenebilmesi için kadın ve erkeklere yönelik eğitimler düzenlenmesi	TBMM, Siyasal partiler, İBB, İlçe Belediyeler, STK	Uzun
4	Aile danışma merkezi ve kadın danışma merkezi sayılarının yetersiz olması	Dezavantajlı durumdaki kadınların sorunlarına yönelik danışma merkezleri açmak	Aile/kadın danışma merkezlerinin sayısının artırılması	1.Kurumlar arası işbirliğinin sağlanması 2.Kadın danışma merkezi bulunmayan belediyelerin tespit edilmesi ve merkezlerin açılması 3.Yazılı ve görsel basın aracılığıyla kadınların bu merkezlere ulaşmasının sağlanması	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Muhtarlıklar, Üniversiteler, STK	Kısa ve Uzun

6.4 Engelli Nüfus

2002 yılı Türkiye Özürlüler Araştırması'na göre Türkiye nüfusunun %12.3'ü, Ege Bölgesi nüfusunun %11.9'u engellidir. TÜİK 2000 GNS verilerinden yapılan hesaplamalara göre İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) sınırları içerisinde nüfusun %1.7'sinin (48.329) engeli bulunmaktadır.^{119, 210}

İBB sınırları içerisinde 2006 yılında ilk 6 ayda özürlü raporu alan bireylerin %44.1'i ağır engellidir. 2002 yılı Türkiye Özürlüler Araştırması'na göre Türkiye'de engellilerin sadece %55.7'sinin sağlık hizmetinden yararlandığı saptanmıştır.^{211, 212}

2006 yılı İzmir İl Sağlık Müdürlüğü verilerine göre İBB sınırları içerisinde engelli nüfusun %75.7'sinin sağlık güvencesi bulunmaktadır.²¹

İzmir ilinde 2008-2009 öğretim yılında İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi kurum olarak 26 adet özel eğitim okulunda 1.471 öğrenci, Özel Eğitim Okulları ve Rehabilitasyon Merkezlerinde ise 11.981 öğrenci eğitim almıştır.²¹³

2009 yılında İBB sınırları içerisinde ve İzmir ilinde engellilere yönelik özel bakım hizmeti veren 2 adet bakım merkezi vardır. İBB Engelliler Eğitim Merkezi'nde bakım ve rehabilitasyon hizmetleri kapsamında engelli birey ve ailelerine rehberlik, danışma ve psikolojik destek hizmeti, zihinsel engelli öğrencilere halk oyunu dersleri verilmektedir. Engelliler ve aileleri için sinema, tiyatro, piknik, gezi vb. etkinlikler düzenlenmiştir. 6 adet özel engelli aracı ile, otobüslerin ulaşamadığı yerde yaşayan vatandaşların ücretsiz olarak hastane, resmi kurum ya da arzu ettikleri noktalara ulaşımını sağlanmaktadır. 2009 yılı içerisinde; 168 adet manuel tekerlekli sandalye, 58 adet akülü tekerlekli sandalye, 18 adet hasta yatağı, 13 adet akü, 17 adet görme engelli bastonu yardımı yapılmıştır. Ayrıca 519 engelli vatandaşımıza engelli hizmet aracı ile ulaşım hizmeti verilmiştir.^{194, 209, 214, 215, 216}

Evde bakım kapsamında engelli ile ilgilenen kişiye her ay ekonomik (net asgari ücret düzeyinde) yardım yapılmaktadır. İBB sınırları içerisinde Ocak 2007 ile Aralık 2009 arasında İzmir İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne evde bakım hizmeti almak için yapılan 13.950 adet başvurudan 10.270 kişiye bakım ücreti ödenmiştir.¹⁹⁴

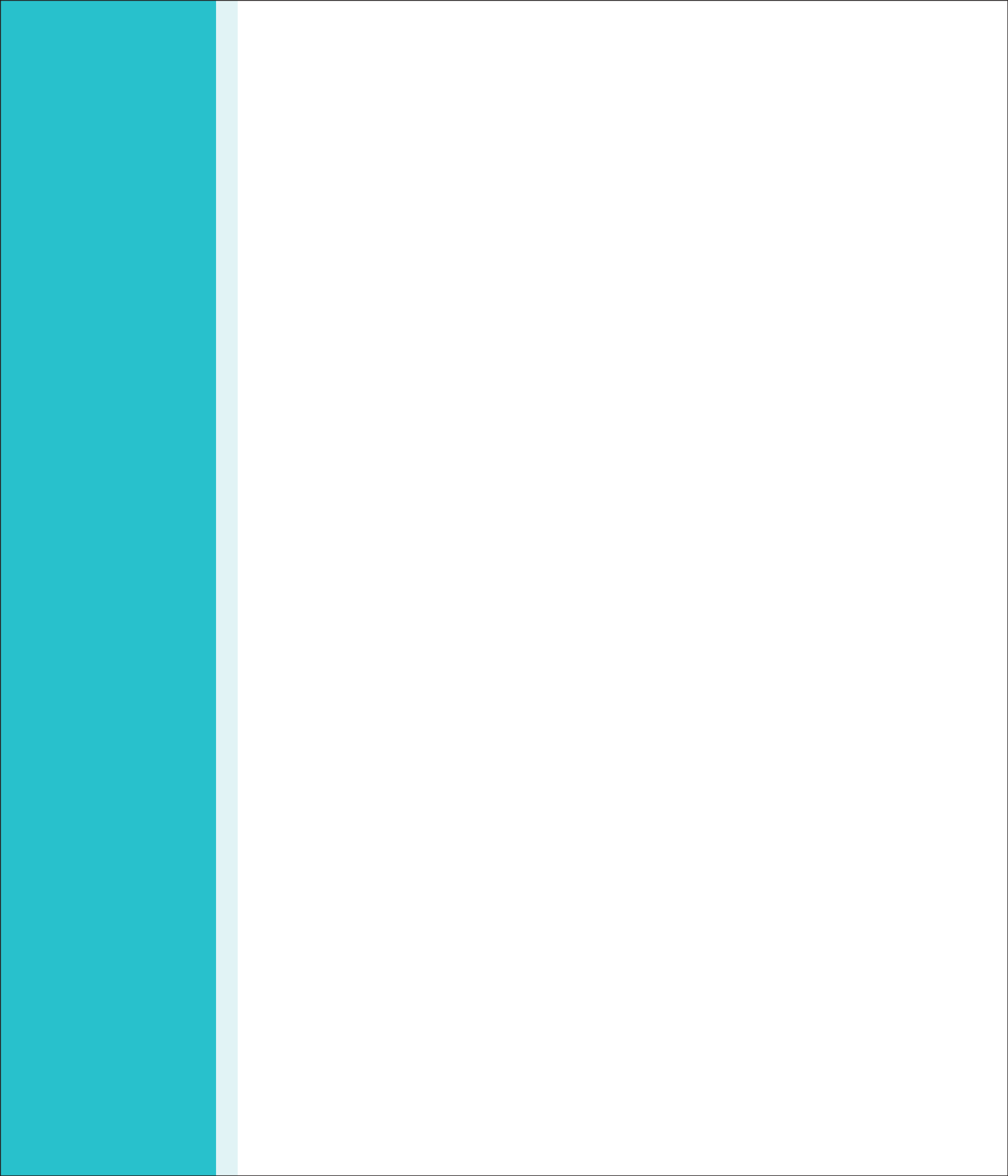
İzmir ilinde İŞKUR verilerine göre 2009 yılında düzenlenen 23 adet kursa 159 engelli birey katılmıştır. İŞKUR tarafından başlatılan Engelli İstihdamı Projesi ile 100 engelli birey istihdam edilmiştir.²¹⁷ İBB'nin Engelliler Eğitim ve Kültür Merkezi ve ilçe belediyelerinin engelli merkezlerinde çeşitli beceri kazandırma kursları düzenlenmektedir. 2009 yılında İBB Engelliler Eğitim ve Kültür Merkezi ile Konak Belediyesi eğitim faaliyetlerinden toplam 148 öğrenci faydalanmıştır.^{195, 216}

İBB sınırları içerisinde 2009 yılında engelli toplu taşıma kartı kullanan engelli birey sayısı 53.430 kişidir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, 300 adedinde kent bilgilendirme sistemi olan toplam 444 adet araçla, 151 hatta engelsiz ulaşım hizmeti vermektedir. Görme ve işitme engelli bireyler için şehir içi ulaşımında otobüslere yerleştirilen Kent Panel Sistemi ile aracın konumu, durak ve diğer bilgileri içeren görsel ve sesli bilgilendirme sistemi düzenlenmiştir.²⁰⁵

Görme ve işitme engelli bireyler için şehir içi ulaşımında görsel ve sesli bilgilendirme sistemi uygulanmaktadır.

No	Sorun	Amaç	Strateji	Eylem	Ortak	Zamanlama
1	Engelli istihdamının yetersiz olması	Engelli bireylerin kapasitelerine ve eğitimlerine uygun işlerde istihdamını artırmak	Engelli bireylerin verimliliğinin artırılması, kapasitelerine ve eğitimlerine uygun işlerde istihdam edilmesi	1.İlköğretimden başlayarak tüm eğitim kurumlarının erişilebilir hale getirilmesine yönelik okul sayılarının artırılması 2.Engellilere yönelik işgücü analizinin yapılması (mesleki yeterlilik, sektörel inceleme) ⁷⁶ 3.Engellilere yönelik mesleki eğitimlerin artırılması ve sektörel ihtiyaçlara yönelik mesleki eğitim verilmesi ^{10, 76} 4.Engellilerin istihdamına yönelik yasal düzenlemelerin daha bağlayıcı hükümler içermesi ve denetim mekanizmalarının artırılması ²¹⁸	TBMM, İlgili Bakanlıklar, SGK, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İŞKUR, İBB, İlçe Belediyeler, STK	Kısa
2	Engelli bireylere yönelik erken tanı, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin yetersiz olması	Engelli bireylerin erken tanı, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerine erişimini artırmak	Engelli bireylere yönelik erken tanı, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi	1.Engellilere yönelik rehabilitasyon merkezlerinin sayısının artırılması 2.Engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminin artırılması (kurumlara ulaşım ve evde bakım hizmeti) 3.Engelli bireylere yönelik evde bakım modellerinin geliştirilmesi 4.Engelli bireye erken tanı, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerine yönelik izlem sistemlerinin geliştirilmesi 5.Engelli bireylere bakım veren aile üyeleri, akraba ve bakım vericilere bakım yükünü azaltmaya yönelik girişimlerin artırılması 6.Engelli bireylere hizmet verecek kişilerin engellilik konusunda eğitim almalarının sağlanması ve mevcutta verilen eğitimlerin sayısının artırılması	İlgili Bakanlıklar, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, Üniversiteler, STK	Kısa
3	Engelli bireylerin kent yaşamına erişiminin yetersiz olması	Engelli bireylerin her alanda toplum yaşamına katılımını sağlamak	Engelli bireylerin kent yaşamına aktif katılımlarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması	1.Engelli bireylerin kent yaşamına eşit katılımını sağlamak amacıyla tüm alanların bina içi, bina dışı, otopark-park düzenlemelerinin ve şehir içi ulaşımın erişilebilirliğini artırıcı şekilde yapılandırılması 2.Belediyelerin yapı ve iş yeri açma ruhsatı verirken, engellilere yönelik yasal düzenlemelerin uygulanması ve denetlenmesi 3.Kent sosyal yaşamının engelli-engelsiz ayrımı yapmadan ve fırsat eşitliği sağlayacak şekilde düzenlenmesi ^{11, 218}	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İBB, İlçe Belediyeler, STK	Uzun
4	Engelli bireylere ilişkin veri tabanı eksikliği olması	Sağlıklı ve güncel tüm verilere tek merkezden ulaşmak	Kurumlar arası işbirliği protokollerinin oluşturulması	1.Çalışma gruplarının oluşturulması 2.Bilişim alt yapısının kurulması 3.Veritabanının oluşturularak sürekli veri akışının sağlanması ²¹⁸	İl Emniyet Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İBB, İlçe Belediyeler, Muhtarlıklar, Üniversiteler, STK	Kısa

Kaynakça

- 1 T.C. Başbakanlık TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü, 2009 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 2 T.C. Başbakanlık TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü. 2007 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 3 Peker M. İzmir nüfus tahmini üzerine bir deneme. İzmir: Mediform Ambalaj Matbaacılık Ltd. Şti.; 2008. (İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Serisi 57).
- 4 T.C. Başbakanlık TÜİK, Nüfus, Demografi, Konut, Toplumsal Yapı Göç İstatistikleri [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 16.02.2011] http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=38&ust_id=11
- 5 T.C. Başbakanlık TÜİK, Veritabanları, Nüfus, Konut ve Demografi ADNKS Ülke İçi Göç [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara T.C. Başbakanlık TÜİK [Erişim tarihi: 16.02.2011] <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=4>
- 6 İzmir Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 7 T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2009. [Erişim tarihi: 01.06.2011]. http://www.tusak.saglik.gov.tr/saglik_istatistikleri_yilligi_2009.pdf.
- 8 İzmir Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Şubesi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 9 İzmir Valiliği İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir Bölge Planı 2010–2013.
- 10 İzmir Valiliği İzmir İl Özel İdaresi, 2010–2014 Stratejik Planı.
- 11 İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2010–2017 Stratejik Planı.
- 12 Karşıyaka Belediyesi, 2010–2014 Stratejik Planı.
- 13 Bayraklı Belediyesi, 2010–2014 Stratejik Planı.
- 14 Bornova Belediyesi, 2010–2014 Stratejik Planı.
- 15 Kemalpaşa Belediyesi, 2010–2013 Stratejik Planı.
- 16 Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun. Kanun No: 5258, Kabul Tarihi: 24.11.2004, Resmi Gazete No: 25665, Resmi Gazete Tarihi: 09.12.2004. [Erişim tarihi: 02.03.2008]. <http://ailehekimligi.ism.gov.tr/indir/Pilotkanun.pdf>
- 17 Aile Hekimliğinin Pilot Uygulandığı İllerde Toplum Sağlığı Merkezleri Kurulması ve Çalıştırılmasına Dair Yönerge. Yayın Tarihi: 15.09.2005. [Erişim tarihi: 02.03.2008]. http://ailehekimligi.ism.gov.tr/indir/tsm_yonerge.pdf
- 18 Sosyal Güvenlik Kurumu, “Sigortalı İstatistikleri”, [Erişim tarihi: 03.06.2011]. <http://www.sgk.gov.tr>
- 19 Başbakanlık Genelgesi. Genelge No: 2006/29. Genelge Tarihi: 26.10.2006, Resmi Gazete No: 26312, Resmi Gazete Tarihi: 07.10.2006. [Erişim tarihi: 10.05.2008]. <http://www.tapdk.gov.tr/mevzuat/26312.doc>
- 20 İzmir Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü [İnternet üzerinde ana sayfa]. İzmir: İzmir İl Sağlık Müdürlüğü [Erişim tarihi: 03.05.2008]. İzmir’de Tütün Kontrolünde Yöneticilerin Sorumlulukları Paneli. http://www.ism.gov.tr/etkinlikler/New_Folder2/index.htm
- 21 İzmir Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2008.
- 22 Ünal B., Saatli G., Ergör G., Uçku R., Mesire R., Soysal A., Kılıç B., Akvardar Y., Baydur H., Giray H., Sözmen M., Budak R., Doğanay S., Balçova’nın kalbi (BAK) projesi kapsamındaki “kişilerin yaşam alışkanlıklarının değerlendirilmesi”, XII. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, ANKARA, Ekim 2008
- 23 İzmir Valiliği İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 24 İzmir Valiliği İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 25 İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Gençlik ve Spor Şube Müdürlüğü, [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 02.08.2010.
- 26 T.C Başbakanlık TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü [Kurumdan alınan ver].İzmir:2007.
- 27 T.C Başbakanlık TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü[Kurumdan alınan veri]:İzmir: 14.01.2011.
- 28 İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Planlama İstatistik Bölümü Sayısal Bilgiler (2006-2007) [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.

- 29 İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Planlama İstatistik Bölümü Sayısal Bilgiler (2009-2010) [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 30 İzmir Valiliği İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 31 İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 32 T.C Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [İnternet üzerinde ana sayfa] Ankara Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [Erişim tarihi 20.10.2007]. Yükseköğretim istatistikleri.
- 33 İlgili Üniversiteler [Kurumdan alınan veri].İzmir: 09.06.2011.
- 34 Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı ilgili yurtlar [Kurumdan alınan veri]:İzmir 2007.
- 35 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim ve Yurtlar Kurumu İzmir Bölge Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 24.01.2011.
- 36 İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2008.
- 37 Karabağlar Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Planı.
- 38 İzmir Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 39 T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü [İnternet üzerinde ana sayfa]. Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü [Erişim tarihi: 09.01.2008]. Vakıflar hakkında. Yeni vakıflar. www.vgm.gov.tr/vakiflarhk/yeni_vakif.sonuc.cfm
- 40 İzmir İl Dernekler Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 41 T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü [İnternet üzerinde ana sayfa]. Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü [Erişim tarihi: 09.06.2011]. www.vgm.gov.tr
- 42 İlgili kurum ve kuruluşlar [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 43 İlgili kurum ve kuruluşlar [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 20.06.2011.
- 44 İzmir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 45 İzmir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 46 İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 08.06.2011.
- 47 İzmir Milli Kütüphanesi.[Kurumdan alınan veri]. İzmir: 07.06.2011.
- 48 İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Strateji Geliştirme Bölümü [Kurumdan alınan veri].İzmir: 08.07. 2011.
- 49 İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı Basın ve Halkla İlişkiler Birimi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 50 İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Kültür ve Sanat Şubesi Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 51 İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Fuarcılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri AŞ. [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2008.
- 52 T.C. Başbakanlık TÜİK Türkiye İstatistik Yıllığı 2009 s.130. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara; Mayıs 2010.
- 53 İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Muhtelif Kurslar Bölümü [Kurumdan alınan veri] İzmir: 26.05.2011.
- 54 İzmir Büyükşehir Belediyesi [İnternet üzerinde anasayfa]. İzmir için elele. [Erişim tarihi: 26.05.2011]. <http://www.izmirelele.com/Content.aspx?id=1&mid=İZMİR>
- 55 İzmir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 56 İzmir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 57 İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2008.
- 58 İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2008.
- 59 İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 23.06.2011.
- 60 İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 24.06.2011.
- 61 Türkiye Çevre Eğitim Vakfı. [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 11.05.2011]. <http://www.mavibayrak.org.tr>

- 62 İzmir Ticaret Odası. Kruvaziyer Yolcularının İzmir'e İlişkin Algı ve Değerlendirmeleri Raporu 2010. [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 08.07.2011.
- 63 İzmir Ticaret Odası [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 17.06.2011]. <http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/IZTO+Bilgi/izmir/turizm/kruvaziyer.htm>
- 64 Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 06.07.2011.
- 65 Çelikoğlu I., Dikmen E., Yaygel D. "İzmir Doğal Yaşam Parkı" (2009) EgeMimarlık, 69, 36-41. İzmir: 22.06.2011
- 66 Ege Ekonomiye Geliştirme Vakfı [İnternet üzerinde ana sayfa]. İzmir: Ege Ekonomiye Geliştirme Vakfı. <http://www.egev.org> [Erişim tarihi: 2007].
- 67 T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2009-2013 Stratejik Planı.
- 68 İzmir Valiliği TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü ve Kalkınma Ajansı. 2009 Bölgesel İzleme Göstergeleri TR31 s.122. [Kurumdan alınan veri] İzmir: 14.01.11.
- 69 İzmir Valiliği TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü ve Kalkınma Ajansı. 2009 Bölgesel İzleme Göstergeleri TR31 s.128. [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.11.
- 70 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. İstihdam, işsizlik ve ücret. Hanehalkı işgücü istatistikleri [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 04.02.2011]. http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwervlet?isgucudb2=&ENVID=isgucudb2Env&report=kurumsal_web_tur_nuts_x.RDF&desformat=html&p_tur=1&p_duzey=2
- 71 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. İstihdam, işsizlik ve ücret. Hanehalkı işgücü istatistikleri. İstihdam [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 04.02.2011]. http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwervlet?isgucudb2=&ENVID=isgucudb2Env&report=istihdam_web_tur_nuts_x.RDF&desformat=html&p_tur=1&p_duzey=2
- 72 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. İstihdam, işsizlik ve ücret. Hanehalkı işgücü istatistikleri. İşgücü [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 04.02.2011]. http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwervlet?isgucudb2=&ENVID=isgucudb2Env&report=haric_web_tur_nuts_x.RDF&desformat=html&p_tur=1&p_duzey=2
- 73 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. İstihdam, işsizlik ve ücret. Hanehalkı işgücü istatistikleri. İstihdam [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 04.02.2011]. http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwervlet?isgucudb2=&ENVID=isgucudb2Env&report=istihdam_web_tur_nuts.RDF&desformat=html&p_tur=1&p_duzey=2
- 74 Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) İzmir İl Müdürlüğü, [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011
- 75 T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı [İnternet üzerinde ana sayfa]. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı [Erişim tarihi: 2006]. <http://www.dpt.gov.tr>
- 76 T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013
- 77 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 04.02.2011]. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=56&ust_id=16
- 78 İzmir Valiliği İzmir Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 15.06.2011.
- 79 Ünal B.S., Bahadır İ. T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İzmir Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü çalışma raporu, 2006. İzmir: İzmir Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü; 2007
- 80 Ege Serbest Bölgesi (Ocak, 2006), [İnternet üzerinde ana sayfa]. Serbest Bölgeler İtibarıyla Yıllık Ticaret Hacimleri (1.000 ABD\$). [Erişim tarihi: 12.05.2011]. <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=19664>
- 81 Ulutek Teknoloji Geliştirme Bölgesi, [İnternet üzerinde ana sayfa]. [Erişim tarihi: 12.05.2011]. <http://ulutek.uludag.edu.tr/uluaim.php>
- 82 İzmir Teknoloji Geliştirme Bölgesi, [İnternet üzerinde ana sayfa]. [Erişim tarihi: 12.05.2011]. <http://iztekgeb.iyte.edu.tr/>
- 83 T.C. Başbakanlık TÜİK. İş istatistikleri. Sanayi eğilim istatistikleri [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 03.01.2008]. <http://www.tuik.gov.tr/sanayidagitimapp/sanayiegilim.zul>
- 84 T.C. Başbakanlık TÜİK. Kapasite Kullanım Oranları, [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 07.04.2011]. http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwervlet?sanayidb2=&report=yne_a_tablo1b.RDF&p_yil1=2009&p_f1=1&p_ay12=12&p_tablo=1&p_kod=2&p_tur=1&p_baz=1997&desformat=spreadsheet&ENVID=sanayidb2Env

- 85 Gemi Söküm Sanayicileri Derneği. *Türktermap, Türk Loydu, 2006* [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 86 Gemi Söküm Sanayicileri Derneği [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2006.
- 87 Gemi Söküm Sanayicileri Derneği [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 31.05.2011.
- 88 İzmir Demir Çelik Sanayi AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 89 Çebitaş [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 90 Habaş Demir Çelik [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007
- 91 Çelik Endüstri Sanayi Ticaret AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 92 Erege Metal Demir Çelik Sanayi Ticaret AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007
- 93 Çerçelik Endüstri AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 94 Ege Bölgesi Sanayi Odası, 2010-2012 Stratejik Planı.
- 95 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 05.04.2011] http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?disticaretdb2=&report=IHT0299.RDF&p_kod=2&p_duz1=31&p_yil1=2009&p_kod1=1&p_kod2=3&p_kod=4&p_kod4=6&p_dil=1&desformat=spreadsheet&ENVID=disticaretEnv
- 96 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara T.C. Başbakanlık TÜİK. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=12&ust_id=4 [Erişim tarihi: 24.05.2011]
- 97 Deniz Ticaret Odası, İzmir Şubesi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007
- 98 Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO) [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 09.06.2011.
- 99 İzmir Ticaret Odası [İnternet üzerinde ana sayfa]. İzmir: İzmir Ticaret Odası; 2003-2004 [Erişim tarihi: 2008]. İzmir ili ve ilçelerinin ekonomik profili ve alternatif yatırım olanakları. <http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/IZTO+Bilgi/izmir/ilceler/>
- 100 İzmir Ticaret Borsası [İnternet üzerinde belge]. [Erişim tarihi: 09.06.2011]. http://www.itb.org.tr/TR/word_docs/FAALİYET2009.pdf
- 101 Ege İhracatçı Birlikleri [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 09.06.2011.
- 102 T.C. Başbakanlık TÜİK. [İnternet üzerinde ana sayfa]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 2007]. Haber bültenleri-kurulan ve kapanan şirketler. <http://www.tuik.gov.tr/OncekiHB.do>
- 103 T.C. Başbakanlık TÜİK. [İnternet üzerinde ana sayfa]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 21.02.2011]. Haber bültenleri-kurulan ve kapanan şirketler. <http://www.tuik.gov.tr/OncekiHB.do>
- 104 Kompil M., Çelik HM. Türkiye'de perakendecilik sektöründe yaşanan değişim ve büyük ölçekli tüketim mekanlarının sosyo-ekonomik ve mekansal yapıya etkileri. İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği için hazırlanmış ön-çalışma raporu. İzmir: 2006
- 105 İzmir Fuarçılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri AŞ [İnternet üzerinde ana sayfa]. İzmir: İzmir Fuarçılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri AŞ, 1997-2008. [Erişim tarihi: 18.02.2008]. Tarihçe. http://www.izfas.com.tr/izmirfair.php?sayfa_id=101&id=109&l=1
- 106 İzmir Valiliği İzmir Tarım İl Müdürlüğü, İzmir İli Tarım İstatistikleri kitabı, 2009 [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 107 İzmir Valiliği Tarım İl Müdürlüğü İstatistik 2006, İzmir: İzmir Tarım İl Müdürlüğü, 2007.
- 108 İzmir Valiliği Tarım İl Müdürlüğü. ÇEY Şubesi Organik Tarım birimi.[Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011
- 109 İzmir Valiliği Tarım İl Müdürlüğü [İnternet üzerinde ana sayfa]. İzmir: İzmir Tarım İl Müdürlüğü [Erişim tarihi: 02.2008]. Organik tarım. <http://www.izmirtarim.gov.tr/organik/organik.asp>
- 110 İzmir Valiliği Tarım İl Müdürlüğü [İnternet üzerinde ana sayfa]. İzmir: İzmir Tarım İl Müdürlüğü. [Erişim tarihi: 19.08.2011]. <http://www.izmirtarim.gov.tr/images/muhtelifEkler/izmirintarimsalyapisi.pdf>
- 111 İzmir Valiliği Tarım İl Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 112 T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
- 113 Narlıdere Belediyesi, 2007-2013 Stratejik Planı
- 114 İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Nazım Plan Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 13.08.2010.

- 115 T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, Mekansal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu, 2009. Ankara: Nisan 2009.
- 116 İzmir Büyükşehir Belediyesi Emlak Yönetimi Dairesi Başkanlığı Kentsel Dönüşüm ve Yeni Yerleşmeler Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 117 İzmir Büyükşehir Belediyesi Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2008.
- 118 İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı. 1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı Raporu [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 119 T.C. Başbakanlık TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü. 2000 Genel nüfus sayımı [Kurumdan alınan veri]. İzmir: T.C. Başbakanlık TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü; 2007.
- 120 İzmir Valiliği İl Sivil Savunma Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007
- 121 İzmir Valiliği Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü Yapı Denetim Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01 2011.
- 122 Toprakal F., Yüksek Yapıların Gelişimi ve İstanbul'daki Yüksek Yapıların Tipolojik Analizi, yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul: 2008
- 123 A. Altun D., 2010, Kent Çeperlerindeki Az Katlı Konut Topluluklarının Kullanıcı-Mekân İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi; İzmir Örneği, doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, İzmir
- 124 İzmir Büyükşehir Belediyesi Emlak Yönetimi Dairesi Başkanlığı Kentsel Dönüşüm ve Yenilemeler Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 02.08.2010.
- 125 T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Kentleşme Şurası, Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi Komisyonu Raporu, 2009. Ankara: Nisan 2009.
- 126 İzmir Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2008.
- 127 İzmir Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü, Asayiş Şube Müdürlüğü, [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 128 İzmir Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 129 İzmir Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.11 2011.
- 130 T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, "Kentsel Miras, Mekân Kalitesi ve Kentsel Tasarım Komisyonu Raporu, Ankara: Nisan 2009.
- 131 T.C. Başbakanlık TÜİK. Bölgesel izleme göstergeleri TR31 İzmir. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası; 2005.
- 132 İzmir Valiliği TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü ve Kalkınma Ajansı. 2009 Bölgesel İzleme Göstergeleri TR31 s.237 [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.11.
- 133 İzmir Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Dairesi Başkanlığı. İzmir Ulaşım Planı Revizyonu, 2007 [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 134 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 04.04.2011] http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=52&ust_id=15,
- 135 İzmir Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Dairesi Başkanlığı, İzmir Ulaşım Ana Planı 2009. Ek7. [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.06.2011.
- 136 İzmir Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Dairesi Başkanlığı Trafik Denetim ve Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri] İzmir: 14.06.2011.
- 137 İzmir Büyükşehir Belediyesi ESHOT (Elektrik, Su, Hava gazı, Otobüs, Trolleybüs) Genel Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 16.05.2011.
- 138 1/25000 Ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı Raporu (İBB) [İnternet üzerinde belge]. [Erişim tarihi: 2007]. http://www.izmimod.org.tr/iknip/03_mekansalanaliz.pdf
- 139 İzmir Büyükşehir Belediyesi Banliyö ve Raylı Sistem Yatırımlar Daire Başkanlığı [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 19.08.2010.
- 140 İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Denizcilik İşletmeciliği Nakliye ve Turizm (İZDENİZ) AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 30.07.2010.
- 141 Deniz Ticaret Odası, İzmir Şubesi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 10.05.2011.

- 142 İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 143 İzmir Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Dairesi Başkanlığı Ulaşım Koordinasyon Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 04.07.2011.
- 144 İzmir Otobüs ve Terminal İşletmeleri AŞ İZOTAŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 02.08.2011.
- 145 İzmir Büyükşehir Belediyesi İZELMAN Genel Hizmet, Otopark, Özel Eğitim, İtfaiye ve Sağlık Hizmetleri Tic. AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 13.06.2011.
- 146 TMMOB Makina Mühendisleri Odası [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 147 Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü Rüzgar Enerjisi REPA [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 22.06.2011]. <http://eie.gov.tr/duyurular/yek/yekrepa/izmir-repa.pdf>
- 148 Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği (TÜREB) [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 01.06.2011]. <http://www.ruzgarenerjisibirli.org.tr>
- 149 T.C. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 22.06.2011]. <http://www.epdk.gov.tr>
- 150 İzmir Jeotermal Enerji Sanayi ve Ticaret AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 01.06.2011.
- 151 İzmir Doğalgaz Dağıtım AŞ (İzmirgaz) [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 01.06.2011.
- 152 TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 153 İzmir Valiliği Gediz Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi, İzmir İl Ar-Ge Planlama ve Etüt Proje Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. 14.01.2011.
- 154 Gediz Elektrik Dağıtım AŞ [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 155 İzmir Valiliği TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü ve Kalkınma Ajansı. 2009 Bölgesel İzleme Göstergeleri TR31 s.8, 23, 214. [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 156 İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 157 İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, Etüd ve Plan Dairesi Başkanlığı [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 04.08.2011.
- 158 İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü. Faaliyet raporu (2006-2007) [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 159 İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 06.06.2011.
- 160 İZSU Genel Müdürlüğü, 2010-2014 Stratejik Planı .
- 161 Küçüksezgin F., Konaş A., Altay O., Uluturhan E., Darılmaz E.İzmir Körfezi'nin kimyasal özelliklerine genel bakış, DEÜ. Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü, İzmir. [Erişim tarihi: 04.07.2011] <http://www.akuademi.net>
- 162 United Nations Environment Programme (UNEP). Integrated management study for the area of Izmir. Split: UNEP Regional Activity Center for Priority Actions Programme; 1994. MAP Technical Reports Series No: 84.
- 163 Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü. 2009 büyük kanal projesinin İzmir Körfezi denizel ortamında fiziksel, kimyasal, biyolojik ve mikrobiyolojik etki ve sonuçlarının izlenmesi projesi final raporu. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü; 2010. Proje no: DBTE-167 İzmir Büyükşehir Belediyesi İZSU Genel Müdürlüğü desteği ile.
- 164 Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü. 2008 büyük kanal projesinin İzmir Körfezi denizel ortamında fiziksel, kimyasal, biyolojik ve mikrobiyolojik etki ve sonuçlarının izlenmesi projesi final raporu. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü; 2008. Proje no: DBTE-167. İzmir Büyükşehir Belediyesi İZSU Genel Müdürlüğü desteği ile.
- 165 Akyol O, Kınacıgil T., İzmir Körfezi balık avcılığı İzmir: İzmir Yerel Gündem 21; 2005 (baskıda).
- 166 Müezzinoğlu A., Bayram A., Elbir T., Seyfioğlu R., Demircioğlu H., Dincer F. ve ark. İzmir ili temiz hava planı proje raporu. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü; 2002.
- 167 İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı Çevre Koruma ve Kontrol Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 02.08.2010.

- 168 İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 169 İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 02.08.2010.
- 170 İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı 2009 yılı faaliyet raporu
- 171 İzmir Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 172 Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 01.07.2005, Resmi Gazete No: 25862.
- 173 Ç, Vaizoğlu SA. Gürültü kirliliği. İçinde: Güler Ç, Akın L, editör. Halk Sağlığı Temel Bilgiler Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi; 2006. s. 568-9.
- 174 İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. Karar Sayısı: 2007/11882, Karar Tarihi: 19.03.2007, Resmi Gazete Tarihi: 13.04.2007, Resmi Gazete No: 26492.
- 175 İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik. Karar Sayısı: 2005/9207, Karar Tarihi: 14.07.2005, Resmi Gazete Tarihi: 3.04.2007, Resmi Gazete No: 26492.
- 176 İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı Ruhsat ve Denetim Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 02.08.2010
- 177 Vangöl Y. Gıda Mevzuatı ve Sorumlu Yöneticilik. İzmir: Tanık Matbaacılık; 2006.
- 178 Ege Bölgesi Sanayi Odası [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 179 İzmir Ticaret Odası [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007
- 180 Menderes Belediyesi, 2009-2014 Stratejik Planı.
- 181 İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarım, Park ve Bahçeler Daire Başkanlığı Yeşil Alan Bakım Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 04.08.2010.
- 182 TMMOB Orman Mühendisleri Odası [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 16.05.2011.
- 183 Onmuş O., Tırl A., Durusoy R., Eken G., Arsan Z., Bilge O. Gediz Deltası'nda katılımcı yönetim planı için öneriler. Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları IV. Ulusal Konferansı, Türkiye Kıyıları 02; 05-08.11.2002; İzmir.
- 184 Serdar S., Lök A. Çakalburnu Dalyanı'ndan toplanan akivadeslerin (*Tapes decussatus* L. 1758) mevsimsel olarak gonad gelişimi. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi. 2005; 22 (3-4):389 97.
- 185 İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümü. İzmir kuzey aksı ve Aliğa planlama projesi analitik etüt raporu-2006 [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 186 İzmir Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü Yataklı Tedavi Hizmetleri Şubesi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 187 İzmir Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü Tıp Meslekleri Şubesi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 188 Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İzmir Bölge Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri] İzmir: 03.08.2011.
- 189 Buca Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Planı.
- 190 Gaziemir Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Planı.
- 191 Çiğli Belediyesi, 2007-2011 Stratejik Planı.
- 192 T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu [İnternet üzerinde ana sayfa]. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu; 2008 [Erişim tarihi: 07.03.2008]. Çocuklarımıza yönelik hizmetler. <http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/>
- 193 İzmir Valiliği İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007.
- 194 İzmir Valiliği İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 14.01.2011.
- 195 İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu.

- 196 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), 2010-2014 Stratejik Planı.
- 197 World Health Organization Noncommunicable Diseases and Mental Health Cluster, Noncommunicable Disease Prevention and Health Promotion Department, Ageing and Life Course Unit. Men ageing and health. Achieving health across the life span [İnternet üzerinde monograf].Genava: World Health Organization; 2001 [Erişim tarihi: 10.10.2007]. http://whqlibdoc.who.int/hq/2001/WHO_NMH_NPH_01.2.pdf
- 198 Ebrahim S. Health of elderly people. İçinde: Detels R., McEwen J., Beaglehole R., Tanaka H., editör. Oxford textbook of public health. 4. Baskı. New York: Oxford University Press; 2002. s. 1713-36.
- 199 T.C. Başbakanlık TÜİK. Veritabanları. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. [İnternet üzerinde veri tabanı]. Ankara T.C. Başbakanlık TÜİK. [Erişim tarihi: 24.06.2011] <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>.
- 200 İzmir Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Yaş Alma ve Dayanışma Merkezi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 23.05.2011.
- 201 Oğlak Sema, Gündüz Bakım Hizmetlerinde İstihdam Edilecek Sosyal Bakım Elemanı Yetiştirme Projesi'nin Faaliyet ve Sonuçları, İzmir Valiliği İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Yayın no:1, Okullar Yayınevi, 2010.
- 202 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK). [Erişim tarihi: 12.07.2011]. <http://www.shcek.gov.tr/shceke-bagli-huzurevleri.aspx>.
- 203 T.C. Başbakanlık TÜİK. İstatistik Göstergeler 1923-2009. Yayın No: 3493, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2010
- 204 T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), İzmir İl Müdürlüğü, [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 01.07.2011
- 205 İzmir Büyükşehir Belediyesi ESHOT (Elektrik, Su, Hava gazı, Otobüs, Trolleybüs) Genel Müdürlüğü Ulaşım Kartları Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 11.05.2011.
- 206 T.C. Başbakanlık TÜİK. Bölgesel İzleme Göstergeleri TR31. İzmir 2009. Ankara: 2010
- 207 T.C. Başbakanlık TÜİK. İstatistik göstergeler 1923-2006 [İnternet üzerinde monograf]. Ankara: T.C. Başbakanlık TÜİK; 2007 [Erişim tarihi: 10.11.2007]. http://www.tuik.gov.tr/yillik/ist_gostergeler.pdf
- 208 Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008. Ankara, 2009
- 209 İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Sosyal İşler Şube Müdürlüğü [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 02.08.2010.
- 210 T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. Türkiye özürlüler araştırması 2002 [İnternet üzerinde monograf]. Ankara: TC. Başbakanlık TÜİK; 2004 [Erişim tarihi: 30.12.2007]. http://www.ozida.gov.tr/arastirma/trozurluaras/Turkce/index_tr.htm
- 211 İzmir Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü Bilgi Edinme ve Halkla İlişkiler Şubesi [Kurumdan alınan veri]. İzmir: 2007
- 212 Tufan İ, Arun Ö. Türkiye Özürlüler Araştırması 2002 ikincil analizi [İnternet üzerinde monograf]. Ankara: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu; 2006 [Erişim tarihi: 12.02.2008]. TÜBİTAK Projesi. Proje no: SOBAG_104K077. <http://www.epdp.eu/ebooks/ozida/raporlar/12.pdf>
- 213 İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2008-2009 Eğitim Öğretim Yılı Sayısal Göstergeleri.
- 214 Bayraklı Belediyesi 2009 Faaliyet Raporu. [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 15.07.2011]. <http://www.bayrakli.bel.tr/dokumanlar/faaliyet2009.pdf>
- 215 Gaziemir Belediyesi 2009 Faaliyet Raporu. [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 15.07.2011]. http://www.gaziemir.bel.tr/upload_faaliyet/gaziemir_belediyesi_2009_faaliyet_raporu.pdf
- 216 Konak Belediyesi 2009 Faaliyet Raporu. [İnternet üzerinde anasayfa]. [Erişim tarihi: 13.07.2011]. <http://www.konak.bel.tr/includes/faaliyet/faaliyet2009.pdf>
- 217 Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) İzmir İl Müdürlüğü 2008 Faaliyet Raporu, [İnternet üzerinde ana sayfa]. [Erişim tarihi: 06.06.2011] <http://www.iskur.gov.tr>
- 218 T.C.Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2008-2012 Stratejik Planı.

Hazırlayanlar

Proje Uygulama Komisyonu

Komisyon Başkanı : Aziz KOCAOĞLU
Komisyon Denetçisi : Raif CANBEK

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
İBB Genel Sekreter V.

Üyeler:

Serpil BARAN
Fügen SELVİTOPU
Yıldız YILMAZ
Zeliha DEMİREL
Naci BALCI
Nejat GÜÇLÜ
Ferhan ŞİRVAN
Bora İRER
Özlem TUĞAÇ

İBB Genel Sekreter Yardımcısı
İBB Genel Sekreter Yardımcısı
İBB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanı
İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı
İBB Ulaşım Dairesi Başkanı
İBB Emlak Yönetimi Dairesi Başkanı
İBB Sosyal Projeler ve Hizmetler Dairesi Başkanı
İBB Eşrefpaşa Hastanesi Başhekimisi
İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü

Danışma Kurulu:

Prof. Dr. Ali Osman KARABABA
Prof. Dr. Can KARACA

Doç. Dr. Semahat ÖZDEMİR
Öğr. Gör. Erdal MERTER

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD
Dokuz Eylül Üniversitesi Genel Sekreter V. / Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi AD
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Bölüm Başkanı
Yaşar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Çalışma Grupları

HALK SAĞLIĞI/NÜFUS VE GÖÇ

Grup Yürütücüsü:

Adnan SERPEN

Öğr. Gör Ahmet SOYSAL

Prof.Dr. Alpaslan ERGÖR

Ali AKIN

Doç.Dr. Ayşe BEŞER

Arş.Gör. Gözde EKŞİOĞLU ÇETİNTAHRA

Doç.Dr. Türkan GÜNAY

Özlem SEVİNÇ GÖKÇEN

Prof.Dr.Reyhan UÇKU, DEU Tıp Fakültesi Hastanesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

THVB İzmir Veteriner Hekimler Odası

DEU Tıp Fakültesi Hastanesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

DEU Tıp Fakültesi Hastanesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

İBB Eşrefpaşa Hastanesi

DEU Hemşirelik Yüksekokulu

DEU Mimarlık Fakültesi

DEU Tıp Fakültesi Hastanesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü

EĞİTİM

Grup Yürütücüsü:

Arş.Gör. Gamze BİLİR

Dr. Hadi SAĞIN

Arş.Gör. Kutlay SEVER

Yrd.Doç.Dr.Nilay DEREÖBALI

Nilgün ÖZMEN

Öğr.Gör. Dr. Türkan ÖZAYDIN

Yrd.Doç.Dr. Sibel SÖNMEZ EÜ Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

EÜ Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

İzmir Tabip Odası

DEÜ Mühendislik Fakültesi Makine Mühendisliği Bölümü

EÜ Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü

EÜ Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

KÜLTÜR/SANAT/SPOR/TURİZM

Grup Yürütücüsü:

Aynur GÜLER

Barış AYLAZ

Berkay ESKİNAZİ

Prof.Dr.Fusun BAYKAL

Yrd. Doç.Dr Gül GÜNEY

Doç.Dr.Gözde EMEKLİ

Arş.Gör. İçten Duygu ÇALLI

Kemal SAYGI

Nilgün ÖZMEN

Arş.Gör. Nurcan KUTLU

Yrd.Doç.Dr Şebnem GÖKÇEN DÜNDAR

DEÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

İBB Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı

İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı

Ege Bölgesi Sanayi Odası

EÜ Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi

EÜ Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

YÜ İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler Reklamcılık Bölümü

İBB Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı

İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü

DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi

Prof.Dr. Ömür N.TİMURCANDAY
Öğr.Gör. Öznur ENES
Yağmur ACAR

DEÜ İşletme Fakültesi
DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi
İBB Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı

İSTİHDAM/SANAYİ/TİCARET

Grup Yürütücüsü:

Ahmet Hulusi DİNÇER
Doç.Dr.Ali Yıldırım KORKUT
Aylin CENGİZ YEL
Dr.Engin AYTAN
Enver OLGUNSOY
Işıl ÖNCÜ AYDINOL
Öğr.Gör.Dr. Levent ÜNVERDİ
Prof.Dr.Ömür N.TİMURCANDAY
Yılmaz ŞAHİN

Yrd. Doç. Dr. Neslihan KARATAŞ, DEÜ,
Mimarlık Fakültesi, Şehir Bölge ve Planlama Bölümü
TMMOB Tekstil Mühendisleri Odası, İzmir Şubesi
EÜ, Su Ürünleri Fakültesi
İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü
İzmir Ticaret Odası
Ege Bölgesi Sanayi Odası
TMMOB Kimya Mühendisleri Odası, İzmir Şubesi
DEÜ, Mimarlık Fakültesi, Şehir Bölge ve Planlama Bölümü
DEÜ, İşletme Fakültesi
Ege Bölgesi Sanayi Odası

PLANLAMA VE İMAR/ BARINMA VE KONUT/ KENT GÜVENLİĞİ

Grup Yürütücüsü:

Ahu AKSOY
Berna ÖZBERK
Yard. Doç. Dr. Emel KAYIN
Hasan TOPAL
Hülya ALTUN
Arş. Gör. İrem AYHAN
Özlem SEVİNÇ GÖKÇEN
Dr. Sema DOĞAN
Yasemin UZAKGÖREN
Yeliz KÜÇÜKER
Prof. Dr. Zerrin TOPRAK KARAMAN
Dr. Zühre ÇELİK

Arş. Gör. Dr. Didem AKYOL ALTUN, DEU Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, Nazım Plan Şube Müdürlüğü
İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, Nazım Plan Şube Müdürlüğü
DEU Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi
TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
DEU Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü
İYTE, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, Nazım Plan Şube Müdürlüğü
İBB Kentsel Dönüşüm Dairesi Başkanlığı, Kentsel Dönüşüm Şube Müdürlüğü
DEU İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı
TMMOB Şehir Plancılar Odası İzmir Şubesi

ULAŞIM / KENTSEL ALTYAPI / ENERJİ KULLANIMI

Grup Yürütücüsü:

Ali Ozan GÜL

A.Özgür GÖKTOĞAN

Ata TÜRKEK

Aylin CENGİZ YEL

Berna DERVIŞCEMALOĞLU

Berna KAVACIK

Bilge ANLADI

H.Ceren DİNÇER

Ebru BAHAR

Prof. Dr. Efendi NASİBOĞLU

Esra KARADAVUT

Yrd. Doç. Dr. Gülden KÖKTÜRK

Hayri KAŞIKARA

Arş. Gör. Dr. Hilmi Evren ERDİN

M. Berkay ERİŞ

Mustafa Serdar ÇINARLI

Mutlu Burak PAKSOY

Nurcan AKPULAT

ÇEVRE / TARIM

Grup Yürütücüsü:

A.Kenan ÖZTAN

Adnan SERPEN

Öğr. Gör. Ahmet SOYSAL

Aylin CENGİZ YEL

Aylin EROĞLU

Berna KAVACIK

Bilge ANLADI

Fatma MESUTGİL

Gülşay DEMİRCİOĞLU

Gökhan ÖZDEMİR

Prof. Dr. Hasan Baha BÜYÜKİŞİK

Arş. Gör. Ayça TOKUÇ, DEÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

İBB Ulaşım Dairesi Başkanlığı, Ulaşım Koordinasyon Şube Müdürlüğü

İBB Ulaşım Dairesi Başkanlığı, Ulaşım Koordinasyon Şube Müdürlüğü

İBB Banliyö ve Raylı Sistem Yatırımlar Daire Başkanlığı

İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü

İBB Ulaşım Dairesi Başkanlığı, Ulaşım Koordinasyon Şube Müdürlüğü

İBB İZSU Genel Müdürlüğü

İBB İZSU Genel Müdürlüğü

İBB Ulaşım Dairesi Başkanlığı, Ulaşım Koordinasyon Şube Müdürlüğü

İBB Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı, Bilgi Ağları Şube Müdürlüğü

DEÜ Fen Fakültesi

İBB Emlak Yönetimi Dairesi Başkanlığı

DEÜ Mühendislik Fakültesi, Elektrik ve Elektronik Müh.

İBB Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı, Bilgi Ağları Şube Müdürlüğü

DEÜ Mimarlık Fakültesi

TMMOB Makina Mühendisleri Odası, İzmir Şubesi

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası, İzmir Şubesi

İBB Fen İşleri Dairesi Başkanlığı, Bakım Onarım ve Altyapı Şube Müdürlüğü

ESHOT Genel Müdürlüğü, Ulaşım Dairesi Başkanlığı,

Ulaşım Genel Koordinasyon Şube Müdürlüğü

Prof. Dr. Osman YILMAZ, DEÜ Hastanesi Laboratuvar Hayvanları Anabilim Dalı

TMMOB Orman Mühendisleri Odası

TVHB İzmir Veteriner Hekimler Odası

DEÜ Tıp Fakültesi Hastanesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü

İBB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı

İBB İZSU Genel Müdürlüğü

İBB İZSU Genel Müdürlüğü

İBB İZSU Genel Müdürlüğü

İBB-İZSU Genel Müdürlüğü, Etüt Plan Daire Başkanı

İBB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı

EÜ Su Ürünleri Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Hasan ÇUKUR
Yrd. Doç. Dr. Mercan EFE
Meral AYDIN
Merve ERŞAN
Murat ALTUN
Münevver ELELE KARAKULAK
Doç. Dr. Nurdan PAZARLIOĞLU
Özlem GÖRKEN
Özlem TUĞAÇ
Dr. Remzi SEYFİOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Semra SÜTGİBİ
Doç. Dr. Sinan AKGÖL
Süheyla ÇETİNKAYA
Şule AZBAR
Tangül KARAHAN
Prof. Dr. Uğur SUNLU
Yasemin BİLGİLİ

DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Grup Yürütücüsü:
Aylin CENGİZ YEL
Arş. Gör. Deniz BİLGE
Derya ALTUN ERDEM
Arş. Gör. Göker GÜLAY
Öğr. Gör. Hatice ŞİMŞEK
Yrd. Doç. Dr. Hatice YILDIRIM SARI
Nurcan AKPULAT

Yrd. Doç. Dr. Sema OĞLAK
Yener CEYLAN

DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü
DEÜ Mimarlık Fakültesi
İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü
TMMOB Peyzaj Mimarları Odası
İBB Tarım Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı
İBB İZSU Genel Müdürlüğü
EÜ Fen Fakültesi Biyokimya Bölümü
İBB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı
İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü
DEÜ Çevre Mühendisliği Bölümü
EÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü
EÜ Fen Fakültesi Biyokimya Bölümü
İBB Tarım Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı
İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü
TVHB İzmir Veteriner Hekimleri Odası
EÜ Su Ürünleri Fakültesi
TMMOB Orman Mühendisleri Odası

Doç. Dr. Arzu GENÇ, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Reh. Yüksekokulu
İBB Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü
Y.Ü. İletişim Fakültesi Radyo-Sinema-TV
İBB Sosyal Projeler ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Kent Konseyi Şube Müdürlüğü
Y.Ü. İletişim Fak.Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü
DEÜ Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilimdalı
DEÜ Hemşirelik Yüksekokulu
ESHOT Genel Müdürlüğü, Ulaşım Dairesi Başkanlığı, Ulaşım Genel Koordinasyon
Şube Müdürlüğü
DEÜ Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Sosyal Projeler ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Sosyal İşler Şube Müdürlüğü

TEŞEKKÜR LİSTESİ

Ahmet Hulusi DİNÇER

Alper TERZİOĞLU

Ayla DOĞANÇ

Ayşen YILDIRIM

Prof. Dr. Doğan YAŞAR

Ebru ASAL

Doç. Dr. Ensari GÜNELİ

Fırat ÜMMETOĞLU

Prof. Dr. Filiz KÜÇÜKSEZGİN

Gülten GAYGUSUZ

Halit Turgut SALAÇIN

Prof. Dr. Hatice PARLAK

Haydar ATILGAN

İlgaz CANDEMİR

Mahmut OKUYUCU

Meral YILDIRIM

M.İrfan ATAOGUZ

Neşe AVŞAR

Nicel SAYGIN

Nurhan GEVREK

Prof. Dr. Nuri AZBAR

Özden AKIN

Özgür DAYAN

Pınar ÖZMEN

Saadet ALTAYLAR

Şahizer Sanem TELLİ

Dr. Şeyma GÜMÜŞTÜS

Talat CANPOLAT

Tümay TUNCA IŞIK

Yrd. Doç. Dr. Yavuz DUVARCI

Yıldırım YALINIZ

Zeliha KERRY

TMMOB Tekstil Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi

TMMOB Şehir Plancılar Odası İzmir Şubesi

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

DEÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü

İBB Aşevleri Şube Müdürlüğü

DEU Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deney Hayvanları Laboratuvarı

TMMOB Makine Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

DEÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü

Ege Bölgesi Sanayi Odası

Ege Bölgesi Sanayi Odası

EÜ Su Ürünleri Fakültesi Dekan Yardımcısı

Ege Bölgesi Sanayi Odası

TMMOB Makine Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

TEB 3. Bölge İzmir Eczacı Odası

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

İBB Balıkçılık Müdürlüğü

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

İYTE Mimarlık Fakültesi

Ege Bölgesi Sanayi Odası

EÜ Mühendislik Fakültesi

İBB İZSU Genel Müdürlüğü

İBB Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı, Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü

İBB Kentsel Dönüşüm Dairesi Başkanlığı, Kentsel Dönüşüm Şube Müdürlüğü

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

Ege Çağdaş Eğitim Vakfı Müdürü

İzmir Tabip Odası

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

İYTE Mimarlık Fakültesi

Ege Bölgesi Sanayi Odası

EÜ Eczacılık Fakültesi Farmakoloji AD

Destek Veren Kurumlar Teşekkür Listesi

T.C. İzmir Valiliği

İl Özel İdaresi
T.C. Türkiye İstatistik Kurumu İzmir Bölge Müdürlüğü
İl Emniyet Müdürlüğü
İl Dernekler Müdürlüğü
İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü
İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü
İl Milli Eğitim Müdürlüğü
İl Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü
İl Sağlık Müdürlüğü
Türkiye İş Kurumu İzmir İl Müdürlüğü
Tarım İl Müdürlüğü
İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü
Gediz Elektrik Dağıtım AŞ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
İzmir Jeotermal Enerji AŞ

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı

Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı
Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı
Emlak Yönetimi Dairesi Başkanlığı
Eşrefpaşa Belediye Hastanesi
Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı
İtfaiye Dairesi Başkanlığı
Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı
Tarım Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı
Ulaşım Dairesi Başkanlığı
Sosyal Projeler ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Banlıyo ve Raylı Sistem Yatırımları Dairesi Başkanlığı
Kentsel Dönüşüm Dairesi Başkanlığı
Etüd ve Projeler Dairesi Başkanlığı

ESHOT Genel Müdürlüğü
İZELMAN AŞ Genel Müdürlüğü
İZDENİZ AŞ Genel Müdürlüğü
İZSU Genel Müdürlüğü
İZFAŞ Genel Müdürlüğü
Kent Konseyi

İzmir Barosu

Ege Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
İzmir Ekonomi Üniversitesi
Yaşar Üniversitesi

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Gemi Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Gıda Mühendisleri Odası Ege Bölge Şubesi
TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Ege Bölge Şubesi
TMMOB Makine Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi
TMMOB Orman Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Peyzaj Mimarları Odası İzmir Şubesi
TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi
TMMOB Tekstil Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
Ege Bölgesi Sanayi Odası
İzmir Ticaret Odası
Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi
İzmir Veteriner Hekimler Odası
İzmir Diş Hekimleri Odası
İzmir Eczacı Odası
İzmir Tabip Odası

Kısaltmalar

AD	: Anabilim Dalı
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AH	: Aile Hekimliği
AHB	: Aile Hekimliği Birimi
HIV	: (Human Immunodeficiency Virüs) İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü
AIDS	: (Acquired Immune / Deficiency Syndrome) Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu
ASM	: Aile Sağlığı Merkezi
BBSH	: Birinci Basamak Bağlık Hizmetleri
BMOP	: Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Projesi
BÖH	: Bebek Ölüm Hızı
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
ÇED	: Çevre Etki Değerlendirmesi
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EBSO	: Ege Bölgesi Sanayi Odası
EMAS	: Çevre Yönetimi ve Kontrol Sistemi
ESHOT	: Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs, Trolleybüs Genel Müdürlüğü
EÜ	: Ege Üniversitesi
GNS	: Genel Nüfus Sayımı
GPS	: Bilgi Yönetim Sistemi
GSİM	: Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
GSM	: Gayri Sıhhi Müesseseler
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ISIC	: Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması
ISO/IEC	: Bir laboratuvarın spesifik testleri gerçekleştirme konusunda yetkin olduğunun tanınması için karşılanması gereken genel gereklilikleri açıklayan uluslararası bir standarttır.
İBB	: İzmir Büyükşehir Belediyesi
İBB-9 ilçe	: 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu öncesi İBB sınırları içerisindeki 9 merkez ilçe
İBB-11	: 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile İBB sınırlarını oluşturan 11 merkez ilçe
İBB-19 ilçe	: 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İBB sınırlarını oluşturan 19 ilçe
İBB-21 ilçe	: 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile İBB sınırlarını oluşturan 21 ilçe
İBB dışı 10 ilçe	: İBB sınırları dışında, İzmir ili içerisinde bulunan 10 ilçe

İKBNİP	: İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı
İKBNİPR	: İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı Revizyonu
İŞGEM	: İş Geliştirme Merkezleri
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
İTAS	: İnsani Tüketim Amaçlı Sular
İYTE	: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
İZELMAN	: Genel Hizmet, Otopark, Özel Eğitim, İtfaiye ve Sağlık Hizmetleri Ticaret AŞ
İZKA	: İzmir Kalkınma Ajansı
İZSU	: İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi
İZTO	: İzmir Ticaret Odası
İZULAŞ	: İzmir Ulaşım Hizmetleri Makine Sanayi AŞ
KBS	: Kamu Hesapları Bilgi Sistemi
KSS	: Küçük Sanayi Sitesi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MRG	: Manyetik Rezonans Görüntüleme
MS	: Multipl Skleroz (Merkezi sinir sisteminin bir hastalığıdır.)
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
ÖKA	: Önemli Kuş Alanları
RF	: Radyo Frekansı
RIA	: Rahim İçi Araç
SA 8000	: Sosyal Sorumluluk Yönetim Sistemi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SB	: Sağlık Bakanlığı
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TEB	: Türkiye Ekonomi Bankası
TEP	: Ton Eşdeğer Petrol
TVHB	: Türk Veteriner Hekimler Birliği
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TSM	: Toplum Sağlığı Merkezi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKAK	: Türk Akreditasyon Kurumu
VSD	: Verem Savaş Dispanseri
YÜ	: Yaşar Üniversitesi

